

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ
ANNELERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ VE
ANNELERİN ÇOCUĞA YÖNELİK İLGİSİ İLE
DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Sevgi ARSLAN ÖZKILIÇ

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ANKARA
2021**

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ
ANNELERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ VE
ANNELERİN ÇOCUĞA YÖNELİK İLGİSİ İLE
DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Sevgi ARSLAN ÖZKILIÇ

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. İsmihan ARTAN**

ANKARA

2021

ONAY SAYFASI
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ANNELERİYLE OLAN
İLİŞKİLERİ ve ANNELERİN ÇOCUĞA YÖNELİK İLGİSİ İLE DUYGU
DÜZENLEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNÇLENMESİ

Sevgi ARSLAN ÖZKILIÇ

Prof. Dr. İsmihan ARTAN

Bu tez çalışması 19.02.2021 tarihinde jürimiz tarafından “Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı’nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:

Prof. Dr. Pınar BAYHAN

(Hacettepe Üniversitesi)

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. İsmihan ARTAN

(Hacettepe Üniversitesi)

Üye:

Doç. Dr. Haktan DEMİRCİOĞLU

(Hacettepe Üniversitesi)

Üye:

Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL

(Hacettepe Üniversitesi)

Üye:

Doç. Dr. Zeynep KURTULMUŞ

(Gazi Üniversitesi)

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

24 Şubat 2021

Prof. Dr. Diclehan Orhan

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

19/02/2021

(İmza)
Öğrencinin Adı SOYADI

Sevgi ARSLAN ÖZKILIÇ

i

ⁱ “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir * Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Tez Danışmanının Prof. Dr. İsmihan ARTAN danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Sevgi ARSLAN ÖZKILIÇ

TEŞEKKÜR

Lisans eğitimim ardından başladığım bu zorlu süreçte öncelikli olarak akademik alandaki her türlü deneyim, bilgi ve desteğini benden esirgemeyen, her koşulda her alanda sorularımı yanıtsız bırakmayan, çok saygıdeğer hocam ve danışmanım Prof. Dr. İsmihan Artan'a teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım boyunca bana güvenerek bu yolda yanımda olan, maddi-manevi tüm desteği bana sağlayan, bir gün bile tereddüt etmeden tüm fikirlerimin arkasında duran, her saniye iyi ki dediğim sevgili annem Asiye Arslan ve babam Yusuf Arslan'a, hayattaki en büyük şansım olan kız kardeşlerim Sibel Arslan, Songül Arslan'a, ihtiyacım olduğu her anda düşünmeden koşan sevgili kuzenim Yasin Gürleyen'e ve bana inanan, destekleyen tüm aileme sonsuz teşekkür ederim.

Yorulduğumu hissettiği anda beni motive eden, beni yalnız bırakmayan, bu sürecin en başından en sonuna kadar emeklerime ortak olan sevgili eşim Abdullah Özkılıç'a teşekkür ederim.

Bu yola birlikte çıktığım çok sevgili sınıf arkadaşım Ayşenur Karaaslan Türker'e, iş hayatımda karşılaştığım ve bu süreçte bana her türlü imkânı sağlayan sevgili meslektaşlarım Meltem Ilıca, Bahar Aksoy ve Sibel Mercanoğlu'na teşekkür ederim.

Eğitim hayatımın bana sunduğu, hem mutluluğuma hem mutsuzluğuma ortak olan çok sevgili arkadaşlarım Derya Çakar, Betül Kesim ve Gamze Gümüş'e, hayatımın yeni döneminde inançlarını ve desteklerini esirgemeyen sevgili Fatma Şahal, Mustafa Şahal, Funda Canlı ve Ali Canlı'ya teşekkür ederim.

Başarılı olabilmeme katkı sağlayan herkese, öğrendiğim her harfte çok büyük emeği olan, her zaman olduğu gibi başladığım bu yolda da bana güvenen, yolumun yarısında aramızdan ayrılan çok sevgili dedem Ahmet Arslan en çok da sana teşekkür ederim.

ÖZET

Arslan Özkılıç, S. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Anneleriyle Olan İlişkileri ve Annelerin Çocuğa Yönelik İlgisi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021. Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş arası çocukların anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgileri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bunun yanı sıra çocuğun duygu düzenleme becerileri, anne çocuk ilişkisi ve çocuğa yönelik anne ilgisi çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışma grubunu Şubat 2019- Mayıs 2019 tarihleri arasında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi- Çocuk Gelişimi Polikliniğine başvuran 305 çocuğun anneleri oluşturmaktadır. Verilerin elde edilmesinde; “*Genel Bilgi Formu*”, “*Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-Anne Formu*”, “*Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlişki Ölçeği-Anne Formu*” ve “*Duygu Düzenleme Ölçeği*” kullanılmıştır. Verilerin analizinde Bağımsız Gruplar T-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Scheffe Testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; çocuğun duygu düzenleme becerilerinin ve anne çocuk ilişkisinin çocuk cinsiyeti, anne yaşı, anne eğitim düzeyi, anne çalışma durumu, çocuk sayısı, aile tipi ve gelir durumuna göre farklılaştığı ancak çocuk yaşına göre farklılık göstermediği görülmüştür. Çocuğa yönelik anne ilgisinin ise; çocuk cinsiyeti, anne yaşı, anne eğitim düzeyi, anne çalışma durumu, çocuk sayısı, aile tipi ve gelir durumuna göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çocuk cinsiyetine göre yalnızca ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeğinin ve çocuk yaşına göre kontrole yönelik ilgi alt ölçeğinin farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra, çocukların duygu düzenleme becerileri ile anne çocuk ilişkisi ve çocuğa yönelik anne ilgisi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bilgilere göre, çocuk ile anne arasındaki ilişki ve annenin çocuğa yönelik ilgisi arttıkça duygu düzenleme becerilerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları değerlendirilerek; araştırmacılara eğitimcilere, medya organlarına, kamu kurum ve sivil toplum kuruluşlarına önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Duygu, duygu düzenleme, anne çocuk ilişkisi, anne ilgisi

ABSTRACT

Arslan Özkılıç, S. Examining The Relation Between Emotion Regulation Skills of The Preschool Children and Their Relationships with Their Mothers and the Involvement of the Mothers in the Childcare. Hacettepe University Graduate School of Health Sciences Child Development and Education Program Master Thesis, Ankara, 2021. The primary objective of this study is to examine the correlation of the emotion regulation skills with the relationship of 4-6 years old children attending pre-school education institutions with their mothers and the involvement of the mothers in the childcare. Moreover, the child's emotion regulation skills, mother-child relationship, and involvement of the mothers in the childcare were examined in terms of various variables. The population of the study consists of mothers of 305 children who applied to the University of Health Sciences Van Training and Research Hospital-Child Development Polyclinic between February 2019 and May 2019. *"General Information Form"*, *"Child-Parent Relationship Scale-Mother Form"*, *"Parental Involvement Scale-Mother Form"* and *"Emotion Regulation Scale"* were used to obtain the data. Independent Groups T-Test, One Way Analysis of Variance, and Scheffe's test were used to analyze the data. Based on the obtained results, it was determined that the emotion regulation skills of the child and the mother-child relationship differed in terms of child gender, mother's age, mother's educational status, mother's employment status, number of children, family type, and income status, whereas they did not differ in terms of the age of the child. On the other hand, it was concluded that the involvement of the mothers in the childcare differed depending on the child's gender, mother's age, mother's educational status, mother's employment status, number of children, family type, and income. However, it was observed that only the score of the involvement subscale for developing involvement differed in terms of child gender, while only the score of the involvement subscale for control differed in terms of child age. Furthermore, a significant correlation was determined between the emotion regulation skills of children, mother-child relationship, and involvement of the mothers in the childcare. Based on this information, it was concluded that as the relationship between the child and mother and the involvement of the mothers in the childcare increased, emotion regulation skills increased as well. Research results were assessed, and suggestions were made to researchers, educators, media organs, public institutions, and non-governmental organizations.

Keywords: Emotion, emotion regulation, mother-child relationship, involvement of mother

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
ŞEKİLLER	xiii
TABLolar	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Kapsam	1
1.2. Varsayımlar	3
1.3. Sınırlılıklar	4
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Aile Kavramı ve Önemi	5
2.2. Anne Çocuk İlişkisi	7
2.2.1. Anne Çocuk İlişkisine Işık Tutan Kuramlar	8
2.3. Çocuğa Yönelik Anne İlgisi	19
2.4. Duygu Düzenleme Kavramı	20
2.4.1. Duygu	20
2.4.2. Duygu Düzenleme Kavramı	21
2.5. Duygu Düzenleme Stratejileri	22
2.6. Duygu Düzenlemenin Gelişimi	24
2.6.1. Bebeklik Döneminde Duygu Düzenleme	24

2.6.2. Okul Öncesi Dönemde Duygu Düzenleme	25
2.6.3. Okul Döneminde Duygu Düzenleme	26
2.6.4. Ergenlik Döneminde Duygu Düzenleme	27
2.7. Duygu Düzenlemede Ailenin Rolü	27
3. GEREÇ ve YÖNTEM	29
3.1. Araştırma Modeli	29
3.2. Evren ve Örneklem	29
3.2.1. Araştırmaya Katılan Anneler ve Çocuklarına İlişkin Demografik Dağılımlar	30
3.3. Kullanılan Veri Toplama Araçları	31
3.3.1. Genel Bilgi Formu	32
3.3.2. Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ)-Anne Formu	32
3.3.3. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği (ÇAIÖ)- Anne Formu	33
3.3.4. Çocuğa Yönelik Anne Baba İlgisi Ölçeği-Anne Formu	34
3.4. Veri Toplama İşlemi	35
3.5. Verilerin Analizi	36
4. BULGULAR	37
4.1. Kullanılan Ölçeklerin Veri Dağılımına Ait Normallik Testi Sonuçlarına	37
4.2. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları	38
4.3. Çocuklara Yönelik Kullanılan Ölçeklerin Demografik Değişkenler ile İlişkisine Yönelik Bulgular	39
4.3.1. Çocukların Duygu Düzenleme Becerisine Yönelik Bulgular	39
4.3.2. Anne-Çocuk İlişkisine Yönelik Bulgular	49
4.3.3. Çocuğa Yönelik Anne İlgisine Ait Bulgular	53
5. TARTIŞMA	72
5.1. Çocukların Duygu Düzenleme Becerisine Yönelik Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması	72

5.2. Anne Çocuk İlişkisine Yönelik Bulguların Tartışılması	78
5.3. Annenin Çocuğa Yönelik İlgisine İlişkin Bulguların Tartışılması	83
5.4. Duygu Düzenleme Ölçeği ile Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A ve Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	88
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	91
7. KAYNAKLAR	95
8. EKLER	
EK- 1 Etik Kurul İzni	
EK- 2 İl Sağlık Müdürlüğü İzni	
EK- 3 Aydınlatılmış Onam Formu	
EK- 4 Genel Bilgi Formu	
EK- 5 Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-Anne Formu	
EK- 6 Çocuk Ana-Baba İlişkisi Ölçeği -Anne Formu	
EK- 7 Duygu Düzenleme Ölçeği	
9.ÖZGEÇMİŞ	

SİMGELER VE KISALTMALAR

ANOVA	: Tek Yönlü Varyans Analizi
ÇAİÖ	: Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği
ÇYAIÖ	: Çocuğa Yönelik Anne Baba İlgisi Ölçeği
DDÖ	: Duygu Düzenleme Ölçeği
EKAR	: Ebeveyn Kabul Red Kuramı
SBÜ	: Sağlık Bilimleri Üniversitesi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNİCEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

ŞEKİLLER

Şekil

2.1.	Freud'un psikoseksüel gelişim evreleri.	12
2.2.	Erik Erikson'un psikososyal gelişim evreleri.	15
2.3.	Piaget'nin bilişsel gelişim evreleri.	16
2.4.	Gross'un duygu düzenleme modeli.	23

TABLOLAR

Tablo

3.1.	Araştırmaya Katılan Çocuklar ve Ebeveynlerine İlişkin Değerler	30
4.1.	Kullanılan Ölçeklerin Verilerin Dağılımına Ait Normallik Testi Sonuçları	37
4.2.	Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları	38
4.3.	Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait T-testi Sonuçları	39
4.4.	Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuk Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	40
4.5.	Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	40
4.6.	Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	42
4.7.	Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	44
4.8.	Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	45
4.9.	Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Aile Tipine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	47
4.10.	Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Ailenin Gelir Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	48
4.11.	Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Çocuk Cinsiyetine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait T-testi Sonuçları	49
4.12.	Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Çocuk Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	50
4.13.	Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Annenin Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	50
4.14.	Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	51
4.15.	Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	51
4.16.	Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	52

4.17. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Aile Tipine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	52
4.18. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Ailenin Gelir Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	53
4.19. Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuk Cinsiyetine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait T-testi Sonuçları	53
4.20. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuk Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	54
4.21. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	55
4.22. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	58
4.23. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	60
4.24. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	62
4.25. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Aile Tipine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	63
4.26. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Ailenin Gelir Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları	65
4.27. Duygu Düzenleme Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Matrisi	67
4.28. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A ve Duygu Düzenleme Ölçeği Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Matrisi	68

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın kapsamı, amacı ve alt problemlerine yer verilmiştir.

1.1. Kapsam

Duygular; insanın bir olay, nesne veya davranış karşısında farkında olarak veya olmadan verdiği olumlu ya da olumsuz tepkilerdir. Duygular jest-mimik, sözel ifadeler veya davranışlar gibi çeşitli iletişim kanallarıyla ifade edilebilir (1). Atalar (2018)'a göre, duygular kişilerarası iletişim ve karar verme sürecinde etkilidir (2). Duygu düzenleme ise farkında olarak ya da olmayarak, bireyin amaçları doğrultusunda içsel ve dışsal faktörlerle ifade edilen bu duyguları yönetebilme becerisidir (3). Gross ve Thompson (2007)'a göre duygular uygun yerde ve uygun şekilde kullanıldıklarında bireyin sosyalleşmesi ve sağlıklı ilişkiler kurabilmesini sağlayabilirken düzenlenemeyen duygular zarar görmesine neden olabilmektedir (4). Bu nedenle sağlıklı bir sosyal duygusal gelişimin oluşabilmesi için duygu düzenleme becerileri önemli bir yer tutmaktadır (5).

Bireyin içinde bulunduğu sosyal çevre, duygu düzenleme becerilerinin gelişmesi açısından fırsatlar sunmaktadır (6). Kişiler arası iletişimin kurulduğu, sosyal ilişkilerin başladığı ilk yer ise ailedir (7, 8). Doğumu izleyen ilk yıllarda, bebek temel ihtiyaçlarının giderilmesinde ebeveynine veya bakım veren bir kişiye ihtiyaç duyar (7). Bebekler sözel olarak iletişim kurmadan önce duygularını ifade ederek iletişim kurmaya başlar. Örneğin; gülümsediklerinde keyifli olduklarını, kaşlarını çattıklarında keyifsiz olduklarını anne babalarına gösterebilirler (9). Bu süreçte bebek ve birincil bakım veren kişi arasında kurulan iletişim ve etkileşim, bebeğin gelişimi üzerinde önemli rol oynar ve çocuğun iç denetimini sağlamasına, bağımsız olmasına yardımcı olur (8).

Adler (2019), çocuk ve anne baba arasında oluşan ilişkiyi, çocuğun sosyalleşmesini sağlayan en temel unsur olarak nitelendirmektedir (10). Anne baba ve çocuk arasında oluşan nitelikli ilişki, bireylerin duygusal açıdan sağlıklı olmasına olanak sağlamaktadır (11).

Okul dönemi ile birlikte çocuk, zamanının önemli bir bölümünü okulda akranlarıyla birlikte geçirir. Böylece çocuk, ailesi dışında bir ortama adım atarak kendine yeni bir sosyalleşme alanı oluşturur (9). Aynı zamanda bu dönem; ebeveynlerin çocuklarının istek, davranış ve eğitimlerine yönelik ilgisinin arttığı dönemdir (12). Çocuğun okulda kimlerle görüştüğü, kimlerle oynadığı ve okulda neler yaptığı, anne babalar tarafından merak edilmektedir. Geçmişten günümüze kadar yapılan araştırmalar; bebeklik döneminden ergenliğe kadar çocukların öğrenme ve gelişimlerinin tamamlanmasında, ebeveyn ilgisinin büyük önem arz ettiğini göstermektedir (13).

Bridge (2001), ebeveyn ilgisinin problem çözme, sosyalizasyon, öğrenme ve davranışları etkilediğini vurgulamaktadır (14). Her alanda olduğu gibi duygu düzenleme becerisinin gelişmesinde de ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin önemi oldukça büyüktür (5). Çocuk dünyaya geldiğinden itibaren belirli davranış örüntüleri sergileyerek ebeveyni ve kendisi arasında bir iletişim kanalı oluşturur. Bu örüntüler, anneyle bebek arasında oluşan ilişkinin niteliğine bağlı olarak gelişmektedir (15). Anne ve çocuk arasında oluşan bu ilişki, erken çocukluk döneminde çocuğun duygu düzenleme becerisini etkilemektedir (16). Morris ve ark. (2007) anne ile çocuk arasında oluşan sıcak bağın duygu düzenleme becerisini olumlu yönde etkilediğini vurgulamaktadır (17).

Aile içerisinde çocukların duygularını rahatça ifade edebildiği ve çocuğun duygularla baş etme stratejilerini öğrendiği bir ortamın olmasının, duygu düzenleme becerilerinin gelişiminde oldukça önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (18). Denham (1998)'a göre çocuğun duygularının farkında olan anne babaların çocuklarının duygu düzenleme becerileri de yüksektir (1). Bu doğrultuda annelerin çocukları ile olan ilişkisi ve ilgi düzeyleri ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki bağlantı önemli hale gelmektedir. Buna bağlı olarak araştırmanın amacı, temel ve alt problemlerine aşağıda yer verilmiştir. Bunlar;

1. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş arası çocukların anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgileri ile çocukların duygu düzenleme becerilerini farklı değişkenler açısından incelemektir.

2. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş arası çocukların anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgileri ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırmanın temel problemi: Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş arası çocukların anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgileri ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında ilişki olup olmadığının araştırılmasıdır.

Araştırmanın alt problemleri aşağıda yer almaktadır. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş arası çocukların;

1. Duygu düzenleme becerileri, çocuk yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, anne yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu, aile tipi ve ailenin gelir düzeyine göre değişmekte midir?
2. Anneleri ile olan ilişkisi, çocuk yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, anne yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu, aile tipi ve ailenin gelir düzeyine göre değişmekte midir?
3. Annelerinin çocuğa yönelik ilgisi çocuk yaşı, çocuk sayısı, anne yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu, aile tipi ve ailenin gelir düzeyine göre değişmekte midir?
4. Anneleriyle olan ilişki düzeyleri ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Çocukların duygu düzenleme becerileri ile annelerin çocuğa yönelik ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2. Varsayımlar

Araştırmaya gönüllü olarak katılan annelerin Genel Bilgi Formu, Okul Öncesi Dönem Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği-Anne Formu, Çocuk Ana Baba İlişki Ölçeği-Anne Formu, Çocuğa Yönelik Anne Baba İlgisi Ölçeği-Anne Formu'nu gerçeği yansıtır şekilde doldurduğu varsayılmıştır.

1.3. Sınırlılıklar

Van ili Sağlık Bilimleri Üniversitesi Van Eğitim Araştırma Hastanesi Çocuk Gelişimi Bölümü Polikliniği'ne başvuran 4-6 yaş arası okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların anneleriyle ve annelerinin görüşleriyle sınırlıdır.

Genel Bilgi Formu, Okul Öncesi Dönem Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği-Anne Formu, Çocuk Ana Baba İlişki Ölçeği-Anne Formu, Çocuğa Yönelik Anne Baba İlgisi Ölçeği-Anne Formu'nda yer alan maddelerle sınırlıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Aile Kavramı ve Önemi

Aile, evlilik ve kan bağıyla meydana gelen; eşler ve çocuklar arasındaki ilişkilerden oluşan toplum içinde bilinen en küçük sosyal yapıdır (19). Çocuğun içine doğduğu bu sosyal yapı, çocuk gelişimi açısından oldukça önemlidir.

Alanyazın incelendiğinde, evrensel bir kavram olan ailenin çeşitli tanımlamaları bulunduğu görülmektedir. Birleşmiş Milletler (2017)'e göre aile; bireylerin sağlıklı büyüebilmeleri ve yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlayan, toplumsal yaşamın temelini oluşturan, kişiler arası ilişkilerin kurulduğu en eski yapıdır (20). Araştırmacıların bir kısmı aile tanımında yapısal özelliklerini vurgularken (21) bir kısmı ise işlevsel özellikleri ile tanımlama yapmaktadır (22, 23). Nitekim yapılan tanımlamalar incelendiğinde aile kavramı; içinde bulunan bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması, bireylerin birbirleri olan iletişimi, bireyin kendisi ve toplum için sağladığı yararları içermektedir.

Aile kavramı; kişiler arası iletişim becerileri, ebeveynin çocuğa karşı ilgisi ve ebeveyn kontrolü gibi faktörleri barındırmaktadır. Aile içinde çocuklarla kurulan iletişim, anne babanın olaylara bakış açısı ve verdiği tepkiler, çocuğun çevresiyle olan iletişimini etkiler. Duygusal açıdan çocukları ile yakın olmak isteyen anne babaların kendi duygu ve düşüncelerini çocuğa yansıtmaları, çocukları ile arasındaki ilişkinin kalitesini artırır. Bu sayede anne babanın çocuğu ile kurduğu ilişki ve arada oluşan bağ, ona verdiği koşulsuz sevgi, çocuğun bağımsız ve öz denetimli olmasını sağlamaktadır (8).

Ailenin en temel fonksiyonlarından biri de bireylerin sosyalleşmesine olanak sağlamasıdır. Bireylerin sosyal ve duygusal gelişimleri bebeklik döneminden itibaren başlamaktadır. Bebeklik dönemi, temel ihtiyaçların giderilmesi açısından anne babalara en çok ihtiyaç duyulan dönem olarak bilinmektedir (24). Anne babaların görevleri arasında temel ihtiyaçların giderilmesinin yanı sıra çocukla iletişimin kurulması da önemli bir yer tutmaktadır (25). Bu dönemde çocuğun en fazla iletişim kurduğu, yaşamının ilk deneyimlerini, manevi ve kültürel değerleri kazandığı ve keşfetmeye başladığı ilk yer ailesidir. İleriki dönemlerde akranlarıyla kuracağı

ilişkiler, kimlik gelişimi ve sosyal beceriler aile içerisinde kurulan bu iletişim ve etkileşime dayanmaktadır (26).

Yeni doğan bebekler anne babalarını veya çevresindeki insanları sevmeye ya da saygı gösterme eğiliminde değildirler. Genellikle ilgilerini çeken uyarıcılara yakın durmayı tercih ederken hoşlanmadıkları uyarıcılara karşı uzaklaşma eğilimi gösterirler. Zaman ilerledikçe, çocuğun anne babası tarafından sosyal ve duygusal açıdan desteklenmesiyle birlikte, bebeğin duygusal ifadeleri de netleşmeye başlar. Bu nedenle ebeveyn çocuk arasında duygusal bağ kurulması oldukça önem arz etmektedir (27).

Ailenin yapısal özellikleri, aile içerisindeki bireylerin davranışları ve sosyal ilişkiler, çocuğun gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir (28). Aynı zamanda çocuğa sunulan çevrenin uyarıcı açısından zengin olması da çocuğun gelişimine olumlu yönde katkı sağlar. Bu ortam, çocuğa doğumuyla birlikte içine doğduğu aile tarafından sunulmaktadır (29). Bir toplumun geleceği, içinde yaşayan çocukların gelişimine bağlıdır. Çocukların psikososyal ve psikomotor açıdan gelişmiş olmaları, sağlıklı aile ortamında büyümeleri ile ilişkilidir. Bu açıdan anne ve babalara önemli görevler düşmektedir (30).

Ailede yargılanmadan, duygu ve düşünceleriyle kabul edilen çocukların öz saygıları gelişir ve kendilerini oldukları gibi kabul ederler (8). Slavin (2013) de, çocuklarına karşı aşırı sınır çizen ebeveynlerin çocuklarının, kendilerine güvenmediklerine ve kendilerinden kuşku duyan bireyler olarak yetiştiklerine vurgu yapmıştır (31).

Aile içerisindeki roller, ilişkiler ve etkileşimler toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Ancak Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 2. maddesinde “Çocuklar; özel olarak korunmalı, yasa ve gerekli kurumların yardımı ile fiziksel, zihinsel, ahlaki, ruhsal ve toplumsal olarak sağlıklı normal koşullar altında özgür ve onurunun zedelenmeyecek biçimde yetişmesi sağlanmalıdır” (32) ifadesine yer verilmiştir. Bu ifade ile birlikte ebeveyn çocuk ilişkisi evrenselleştirilerek, bir hak haline getirilmiştir.

2.2. Anne Çocuk İlişkisi

Hamilelik döneminde başlayan ve bebeklik dönemiyle devam eden süreç ele alındığında, bebeğin temel ihtiyaçlarının karşılanması açısından anne önemli bir rol oynamaktadır (24). Doğumdan sonraki süreçte büyük bir bölümü anne tarafından karşılanan bu temel ihtiyaçlar anne ve çocuk arasında yakınlık oluşturmaktadır (33). Bebeklik döneminde anne ile kurulan olumlu ilişkiler, bebeğin sağlıklı gelişmesine ve yaşamını sürdürmesine olanak sağlar (34). Bu açıdan bakıldığında anne çocuk ilişkisi, geçmişten günümüze kadar yapılan birçok araştırmaya konu olmuştur.

Anne ve çocuk arasındaki ilişki, çift yönlü etkileşim sürecini içeren karmaşık bir yapıdır. Bu çift yönlü ilişkinin niteliği aynı zamanda erken çocukluk döneminde, çocukların kişiliğini, sosyal ve psikolojik gelişimini etkilemektedir (12). Yavuzer (2019) çocukların anne ve babalarını model aldığını vurgulayarak, özgüven sahibi ve benlik saygısı olan anne ve babaların çocuklarının da özgüvenli ve benlik saygılarının yüksek olduğunu belirtmiştir (29).

Çocuğun sosyal duygusal gelişimi açısından ilk iki yıl kritik zaman dilimidir. Yeni doğan döneminde aktif rol oynayan annenin sevgi dolu yaklaşımları, ilgisi, çocuğun kendini güvende hissetmesini sağlamaktadır. Böylece bebekler, yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde dünyayı tanıma ve diğer insanlarla ilişki kurma konusunda kendilerini güvende hissederler (35).

İlk çocukluk döneminde, çocukların yürümeye başlamasıyla birlikte çevreyi keşfetme ihtiyaçları artmaktadır. Bu dönemde çocuklar, gelişen bağımsızlık duygusuyla birlikte kendilerini göstermeye ve özerk hareket etmeye başlar (36). Ebeveynlerin çocukların davranışlarına karşı verdiği tepkiler, çocukların kendilerini ve duygularını kontrol etmeyi öğrenmelerine ve öz saygılarının gelişmesine yardımcı olmaktadır (37).

Tam ve ark. (2012)'na göre okul öncesi dönemde anne çocuk arasında kurulan ilişki çocuğun duygusal gelişimini, akademik becerilerini ve davranışlarını etkilemektedir (38). Özellikle anne çocuk arasında geçen konuşmalar, çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde oldukça önemli rol oynamaktadır (39).

Winnicott (2017)'a göre çocuğun hayatının ilk yıllarındaki deneyimleri bütünleşmemiştir. Bu bütünleşmenin ve kendilik duygusunun anne ile çocuk arasında

kurulan iletişim ve annenin sağladığı “kucaklayıcı çevre” sayesinde sağlandığını ileri sürmektedir (40).

Çocukların toplum içinde kendisini ifade edebilmesi, duygu ve düşüncelerini kontrol edebilmesi ve diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi anne ile çocuk arasında kurulan ilişkinin niteliğine bağlıdır (41).

Alanyazın incelendiğinde gelişim kuramlarının birçoğunda anne çocuk ilişkisine yer verildiği gözlemlenmiştir.

2.2.1 Anne Çocuk İlişkisine Işık Tutan Kuramlar

2.2.1.1 Bowlby’nin Bağlanma Teorisi

Bağlanma kelimesinin kökeni etimolojik olarak incelendiğinde, temelinin 13. yüzyıla kadar uzandığı bilinmektedir. İngilizce’de “to attach” yani Türkçe’de “bağ” anlamına gelen kelime, etimolojik olarak “bir göreve kendini adanmak, bir görevi yerine getirmek” anlamında kullanılmaktadır. Anne çocuk ilişkisi kavramına ilk olarak İsviçreli filozof Jean Jacques Rousseau yazılarında yer vermiş ve bunlar bağlanma ile ilgili ilk metinler olarak değerlendirilmiştir (42).

Günümüzde yaygın olarak bilinen ve kullanılan bağlanma tanımı ve kuramı John Bowlby’nin kuramıdır. Bowlby (1979)’e göre anne ve çocuk arasındaki ilişkinin temeli “bağlanma” kavramına dayanmaktadır (43). Bağlanma, bireyin yaşam boyu süren duygusal gelişimini ve sosyal etkileşimini etkileyen önemli bir süreçtir (44). Birinci yaşın sonuna doğru bebekler, temel ihtiyaçlarını karşılayan, kendilerini tehlikelerden koruyan, ihtiyaç duyduğu zamanlarda onları rahatlatan bağlanma figürü ile yakınlık kurmak ve bu yakınlığı sürdürmek ister (45). Böylece bebeğin bakımından sorumlu olan kişinin bebeğe karşı yakınlığı, davranışları, bakım veren kişiyle bebek arasında duygusal bir bağ oluşturur. Bebeğin bakımından genellikle anne sorumlu olduğundan anne bağlanma figürü olarak belirlenmiştir (46-48).

Waters ve Cummings (2000)’in Bowlby’den aktardığına göre; insan yavrusu, bağlanmanın gerçekleşmesini kolaylaştıran bir davranış repertuarı ile dünyaya gelir (49). Bebek, ihtiyaçlarının giderilmesi veya güvende hissetme arzusu ile ebeveynini yanına çağırma bir dizi sinyaller kullanır. Bu yakınlığın sürdürülmesi ebeveynin de yaklaşma gereksinimini karşılar. Yaşanan deneyimler, kurulan sıcak ve duyarlı

ilişkinin yardımı ile bebek kendine ve dış dünyaya bir anlam verir ve gerçek bir duygusal bağ oluşur (50).

Bağlanma 4 evrede oluşmaktadır:

1. Bağlanma öncesi dönem: Doğumdan itibaren 6-8. haftaya kadar olan dönemde bebekler, bakım veren kişinin sesini, kokusunu diğer kişilerden ayırt etmeye başlar. Bu dönemde henüz bağlanma gerçekleşmez ancak ağlayarak, gülererek veya farklı davranış örüntüleri sergileyerek bakım vereni ile yeni ilişkiler kurar.
2. Bağlanmanın oluşum dönemi: 8. haftadan 6-8. aya kadar olan süreçte bebekler, tanıdığı kişilere karşı ayırt edici davranış örüntüleri sergilemeye başlar. Ebeveyni kucağına aldığı anda gülümseyerek ve sesler çıkararak iletişime geçer. Bu şekilde kurduğu iletişimle istekleri karşılandığında güven duygusu gelişmeye başlar. Ancak ebeveynini diğer kişilerden tam olarak ayırt edemez ve ayrılmayı protesto etmez.
3. Bağlanmanın kesin dönemi: 8. aydan 2 yaşa kadar olan bu dönemde bebekler, “ayrılık kaygısı” yaşar ve ebeveyni ayrıldığında protesto eder.
4. Karşılıklı ilişkinin oluşum dönemi: 18. Aydan 3 yaşa kadar olan dönemde, zihinsel ve dil gelişiminin etkisiyle bebekler, ebeveynin ayrılışını ev nedenlerini, tekrar geri döneceğini tahmin etmeye başlar ve bu nedenle protesto azalır (50).

Bowlby (43, 47, 48) kuramında, bağlanmanın temel prensiplerini oluşturarak bağlanma gerçekleşmediğinde ortaya çıkabilecek problemleri ve bozuklukları saptamıştır. Başka bir ifade ile hastaneler, yetimhaneler ve bakımevlerindeki bebekleri gözlemleyerek temel bakım veren kişi (ebeveyn, bağlanma figürü, bakıcı) ile bebeğin ayrılması, ihtiyaç durumunda yanında olmaması gibi durumlarda ortaya çıkabilecek rahatsızlık ve sorunları tanımlamıştır. Bu gözlemler sonucunda, bebeklerin bakım veren kişilerden ilk kez ayrıldığı durumlarda; ağladıklarını, korktuklarını veya ayrılmayı önlemek amacıyla uzun süre bakım veren kişiyi bırakmadıklarını belirtmiştir.

Bowlby (1980)'e göre 3 yaş öncesinde çocuklar bağlanma figüründen ayrıldıklarında tepkilerini; protesto, umutsuzluk, ayrılma ve ret olmak üzere 3 şekilde gösterir:

1. Protesto; bebek bakım vereni ile ayrıldığında ağlayarak, bakım veren kişiyi arayarak veya onu sakinleştirmek isteyenlere karşı direnerek bakım veren kişiyi protesto eder.
2. Umutsuzluk; protesto sonrası bebek, bakım veren kişinin kaybını kabullenerek umutsuzluğa kapılır. Buna bağlı olarak içe kapanık tavır sergiler ve aralıklı olarak ağlar.
3. Ayrılma ve ret; bebek bakım veren kişi ayrıldıktan sonra ortama kolay uyum sağlar ve bakım veren kişiyi aramaz (45).

Mary Ainsworth ve ark. (1969) bağlanmanın niteliğini değerlendirmek amacıyla bir laboratuvar tekniği olan “Yabancı Durum Deneyi” ni geliştirmiştir. Bu deney, çocukların tanımadıkları bir ortamı keşfederken anne babalarını güven kaynağı olarak görmeleri gerektiği düşüncesi temel alınarak oluşturulmuştur. Bir başka ifade ile; Ainsworth (1969), Bowlby'nin kuramını deney yoluyla test ederek gelişmesini sağlamış (42) ve güven oluşumunun kaynağını anne olarak belirleyerek kurama “annesel duyarlılık” kavramını eklemiştir (51). Araştırmacılar, bebeğin anne babadan kısa süreli ayrılışlarını ve tekrar bir araya gelişlerini gözlemleyerek güvenli, kaygılı/kararsız, kaygılı/kaçıngan bağlanma olmak üzere 3 tip bağlanma örüntüsü tanımlamıştır (43, 45, 48). Bunlara aşağıda yer verilmiştir.

Güvenli bağlanma: Bebek anne ortamdan ayrıldığında; ağlayabilir veya tepki vermeyebilir. Bebeğin ağlaması annenin yok olduğu düşüncesinden değil, ortamda bulunmamasından veya anne yerine başkası olduğu içindir. Anne ortama döndüğünde ise kolayca sakinleşir.

Kaygılı/kararsız bağlanma: Bu bağlanma stilinde bebek anne ortamdan ayrıldığında yoğun olarak kaygılanır ve diğer kişilerle iletişim kurmayı reddeder. Anne ortama döndüğünde ise hem anneden ayrılmak istemez hem de temas kurmaktan kaçınır.

Kaygılı/kaçıngan bağlanma: Bu bağlanma stilinde bebek, annesi ile birlikteyken onun yakınında olmayı tercih etmez ve ağlamaz. Annesi ortamdan

ayrıldığında da ise, genellikle endişelenmez ve tepki göstermez, annesi ortama geri döndüğünde ise temas kurmak istemez (45, 46, 48).

Çocuğa bakım veren kişiyle çocuk arasında kurulan bağlanma biçiminin, bireyin yaşam boyu devam eden psikolojik gelişimi, sosyal gelişimi ve akran ilişkilerini etkilediği savunulmaktadır (47, 52). Bu sebeple sağlıklı bir sosyal duygusal gelişim için erken çocukluk döneminde çocuk ve anne arasında kurulan bağ oldukça büyük önem taşımaktadır. Ancak pek çok çalışmacıya göre; bağlanma örüntüleri her ne kadar bebeklik döneminde şekillense de yaşam boyu değişiklik gösterebilmektedir (45).

2.2.1.2 Freud'un Psikoseksüel Gelişim Teorisi

Psikanalitik kuramın kurucusu Sigmund Freud'a göre kişilik; id, ego ve süpereo olmak üzere 3 katmandan oluşmaktadır. Kurama göre, insanoğlunun benliğinde doğuştan itibaren sahip olduğu, zihnin en büyük parçasını oluşturan "id" tüm dürtülerin kaynağıdır (53, 54). Kişiliğin bilinçli ve gerçekçi tarafı olan ego ise, alt benlik ile dış dünya arasında arabuluculuk yapan, kişiliğin dengeleyici bir parçasıdır. Ego sayesinde, dürtüler kabul gören davranış örüntülerine dönüşür. Süpereo ise, bireyin sergilediği davranışların doğruluğunu veya yanlışlığını değerlendirerek toplum içerisinde onaylanan davranışlar sergilemesini sağlamaktadır (54). Freud'un psikoseksüel gelişim teorisine göre, 3-6 yaş arasında id, ego ve süpereo arasında kurulan ilişkiler bireyin kişiliğinin temelini oluşturmaktadır (55).

Freud (54) kişilik gelişiminde altı yaşa kadar olan dönemin çok önemli olduğunu savunmakla birlikte yaşanan her deneyimin, sosyal ve duygusal açıdan çocukların gelişimini desteklediğini vurgulamaktadır. Ona göre ilk altı yaştan sonraki süreçte yaşanan deneyimler, kişinin sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde önemli fark yaratmamaktadır. Yaşamın ilk altı yılında edinilen sosyal-duygusal deneyimler, bireyin ilerleyen dönemlerdeki yaşantılarını etkilemektedir (55).

Çocuğun kritik dönemleri geçebilmesi, çevresindeki nesne ve insanlarla olan etkileşimine bağlı olarak değişmektedir. Freud (56)'a göre, bireylerin her birinde davranışları yönlendiren "*libido*" adı verilen bir cinsel dürtü veya cinsel enerji bulunmaktadır. Aynı zamanda libidonun her gelişim evresinde vücudun farklı bölgelerinde odaklandığını söylemektedir. Bir başka ifade ile libido, bireylerin

toplumun istekleri ile kendi biyolojik ve cinsel istekleri arasında çatışma yaşadığında davranışlarına yön veren ve tüm bireylerde bulunan ilkel haliyle kalmış bir cinsel dürtüdür (55).

Psikoseksüel gelişim teorisine göre kişilik, “oral, anal, fallik, latans ve genital olmak üzere 5 dönem içerisinde ele alınmaktadır. Her dönemde libidonun farklı bölge üzerine odaklanması, bu dönemlerin psikoseksüel başlığı ile ifade edilmesine neden olmuştur.

Gelişim Basamağı	Ortaya Çıkan Yapı	Yaş Aralığı	En Belirgin Gerilim Durumu
Oral	İd	0-1 yaş	Sütten Kesilme
Anal	Ego	1-3 yaş	Tuvalet Eğitimi
Fallik	Süperego	3-6 yaş	Ödipal Çatışma
Latans	Kişilikte Denge	6-11 yaş	Yok
Genital	Kişiliğin Yeniden Birleşmesi	11-18 yaş	Topluma Karşı İçgüdü

Şekil 0.1. Freud'un Psikoseksüel Gelişim Evreleri (9).

Freud şekil 2.1.'de yer alan gelişim evrelerinin tüm bireylerde aynı sıra ile gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Kurama göre çocuklar, her bir gelişim evresinde korkuları ve istekleri arasında bir çatışma yaşar ve aynı cinsiyetten olan ebeveyn ile özdeşim kurarak bu çatışmaları çözümler. Freud (54) bu çatışmalar çözümlenemediğinde ise, bireylerin bir sonraki döneme geçemeyeceğini öne sürmüştür.

0-1 yaş aralığına denk gelen oral dönemde ağız, dil ve dudaklar duyarlı bölgelerdir ve libido ağız bölgesinde odaklanmaktadır. Bu dönemde, beslenme önemli bir haz kaynağı olmakla birlikte beslenme ihtiyacı ve emme refleksiyle doğan bebeğin bu ihtiyaçları, anne tarafından karşılanır. Böylece anne ve bebek arasında bağılılık oluşur. Freud (2014), bu dönemde bebeklerin kendilerini annelerinden ayrı bir birey olarak göremediğine vurgu yaparak annenin bebek için önemli bir figür olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda oral gereksinimleri karşılanmayan bebeklerin, yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde bu döneme saplanıp kalabileceğini söylemektedir. Tersine istekleri fazla karşılanan bebekler de Freud'a göre bu döneme

saplanıp kalabilirler. Bunun sonucunda yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde çok yemek yiyen veya sigara içen bireyler olabilirler (53, 54).

Libidonun anal bölgede odaklandığı 1-3 yaş dönemi anal dönem olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde tuvalet eğitimi oldukça önemlidir. Tuvalet eğitimi ile çocuk, beden kontrolünün sağlanmasını öğrenmektedir. Annenin veya diğer bakım veren kişilerin tepkileri, çocuğun tuvalet alışkanlığı kazanmasını etkilemektedir. Ancak zamansız ve baskı ile kazanılan tuvalet alışkanlığı çocukta inatçı, titiz veya pasif davranışların sergilenmesine neden olabilmektedir (9).

Ebeveynlerin çocukları üzerindeki etkileri, 3-6 yaş arası döneme denk gelen fallik dönemde de devam etmektedir. Libido bu dönemde genital organlar üzerinde odaklanmıştır. Çocukların cinsel kimlik algıları ve cinsel kimlikleri bu dönemde şekillenme aşamasındadır. Ebeveynlerin etkisinin oldukça yüksek olduğu bu dönemde, erkek çocuklarının anneye hayranlık duyduğu “*oidipal kompleks*” ve kız çocuklarının babaya hayranlık duyduğu “*elektra kompleksi*” adı verilen süreçler yaşanmaktadır. Bu dönemde yaşanan çatışmanın üstesinden kız çocuklar anneleri ile, erkek çocuklar babaları ile özdeşim kurarak gelir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkileri çocuklarının cinsel kimlik kazanımları üzerinde de oldukça etkilidir (54, 57).

3-4 yaş arasında yaşanan Oedipus ve Elektra Komplekslerinin çözümlenmesinden ergenlik dönemine kadar geçen, bireyin daha sakin ve cinsel dürtülerinin az olduğu dönem latans dönem olarak adlandırılmaktadır (54, 56).

Psikoseksüel gelişim teorisinin son basamağı olan genital dönemde, cinsel dürtüler tekrar ortaya çıkmakta ve diğer bireylere karşı ilgiler artmaktadır (53, 55).

Berk (50)’in Freud’dan aktarımına göre; psikoseksüel gelişim dönemlerinin ilk üçü, çocuğun kişilik özelliklerinin temellerini oluşturduğu “pregenital” dönem olarak adlandırılmaktadır. Freud’a göre birey bu dönemlerde aşırı engellemeye maruz kalır veya fazla doyum sağlarsa herhangi bir dönemde saplanıp kalabilmektedir (53, 57).

2.2.1.3 Erikson'un Psikososyal Gelişim Teorisi

Erik Erikson, çağdaş kuramcılar arasında psikososyal gelişimin tanımlanmasındaki başarısı bilinen en önemli teorisyendir. Erikson çalışmasını psikolojik ve sosyal gelişim ilkeleri ile ilişkilendirerek 1950'lerden günümüze kadar pek çok araştırmaya konu olan "Psikososyal Gelişim Kuramı"nı oluşturmuştur (31).

Erikson çocuğun gelişimini, Freud'un beş gelişim dönemini genişleterek sekiz dönem içinde ele almış ve kişilik gelişiminin yaşam boyu devam ettiğini vurgulamıştır. Bu evreler, kendi içerisinde bireyin kişiliğini ve gelişimini şekillendiren çatışmaları barındırmaktadır (35, 58). Çözülen her çatışma bireyin sosyal ve psikolojik olgunluğa ulaşmasını katkıda bulunur. Erikson'a göre evreler içerisindeki çatışmalar çözülmezse, diğer evrelerde başarı sağlanamayacaktır. Birçok birey bu çatışmaları başarıyla çözer ancak çözemeyenler yaşamlarının ilerleyen yıllarında bunlarla baş etmek için çabalamak zorundadır. Özetle bu çatışmaları çözemeyen bireyler, yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde bunlarla karşı karşıya kalır. Ancak çözülmemeyen çatışmalar, bireylerin o döneme saplanıp kalmasına sebep olmamakla birlikte yaşamın başka döneminde çözülünerek sağlıklı bir kişilik oluşumunun gerçekleşmesini sağlayabilir (59).

Dönemler	Çatışmalar	Temel Sosyal Öge
Bebeklik (0-1 Yaş)	Temel Güvene Karşı Güvensizlik	Anne, baba, bakım veren kişiler
İlk Çocukluk (1-3 Yaş)	Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç	Anne, baba, bakım veren kişiler
Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş)	Girişimciliğe Karşı Suçluluk	Anne, baba, bakım veren kişiler
İlköğretim Dönemi (6-11 Yaş)	Başarılı Olmaya Karşı Yetersizlik	Anne, baba ve öğretmen
Ergenlik Dönemi (11-18 Yaş)	Kimlik Edinmeye Karşı Rol Karmaşası	Aile, okul ve akranlar
Genç Yetişkinlik Dönemi (20-40 Yaş)	Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık	Öğretmen, yakın arkadaşlar ve eş

Yetişkinlik (40-65 Yaş)	Üretkenliğe Karşı Durgunluk	Aile, arkadaşlar ve iş dünyası
Yaşlılık	Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk	Geçmiş sosyal yaşantılar, aile ve arkadaşlar

Şekil 0.2.Erik Erikson'un Psikososyal Gelişim Evreleri (60).

Şekil 2.2.'ye bakıldığında Erikson'un psikososyal gelişim teorisine göre, insan yaşamı boyunca bireyin içinde yaşadığı sosyal çevre (anne, baba, öğretmen, arkadaş, eş vb) önemli bir rol oynamaktadır (35, 59)

Doğumu takip eden ilk yıllarda, bebeğin çevresiyle olan etkileşimi duygusal gelişim üzerinde oldukça önem arz etmektedir (60). Bebeklik döneminde bu etkileşimin en önemli figürü annedir. Annenin sevgisi ve gösterdiği ilgi temel güven duygusunun oluşmasına olanak tanır (61). Kazanılan güven duygusu, ilerleyen dönemlerde bebeğin sağlıklı ve proaktif davranış örüntüleri sergilemesini sağlamaktadır (35).

Erikson; Freud'un aksine, bir dönemde güven kazanamayan bireyin daha sonra ihtiyaçlarının karşılanması ile güven duygusunu kazanabileceğini, o dönemde saplanıp kalmayacağını savunmaktadır (62).

2.2.1.4 Piaget'nin Bilişsel Gelişim Teorisi

Bebeklikten itibaren bireyin çevresini ve etrafındaki kişileri algılayabilmesini sağlayan zihinsel aktiviteler bilişsel gelişim aracılığıyla sağlanmaktadır (63). İsviçreli kuramcı Jean Piaget (1971), çocukların değişen ve gelişen çevreyle etkileşim halinde olduğu, çocukların ödülle öğrendiklerini savunanların aksine, keşfederek bilgiyi yapılandırdıklarını vurgulayan bir kuram geliştirmiştir.

Piaget (1920)'ye göre gelişim "daha düşük bir denge durumundan daha yüksek bir denge durumuna ilerleme" şeklinde tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda biyolojik olarak beyin gelişiminin artmasıyla düşünce sistemlerinin de farklılaştığını savunmaktadır (64).

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramında üç temel kavram çok önemlidir. Bunlar;

Şema: Bebekler çevreyi tanımak amacıyla zihinlerinde çeşitli şemalar oluşturmaktadır. Şemalar davranışların üretilmesine yarayan mekanizmalardır.

Öğrenmeyle birlikte şemalar, farklı nesnelerle veya duruma göre yeniden şekillenmektedir (65).

Uyum (Adaptasyon): Özümleme (asimilasyon) ve uyumsama (akomodasyon) olmak üzere tamamlayıcı iki aşamadan oluşur. Özümleme var olan şemaları kullanarak yeni bir bilgi edinilmesine yardımcı olurken, uyumsama; yeni bir nesneye göre kendini uydurmasını sağlamaktadır. Bebeğin var olan atma ve sallama şeması ile ulaştığı her nesneyi atması ve sallaması özümlemeye, kazandığı deneyimlerle birlikte her nesnenin atılmadığını ve sallanmadığını öğrenmesi ise uyumsamaya örnek gösterilebilir.

Örgütlenme: Şemaların gelişmesine, yeniden düzenlenmesine ve yeni şemalarla ilişkilendirilmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin; 5 aylık bebeğin oyuncasını ağzına götürmesi bakma, uzanma ve ağzına alma şemalarının birleşiminden oluşur (9, 15) .

Piaget'nin hem kendi çocukları hem de diğer çocuklar üzerinde yaptığı gözlemler ve deneyler sonucunda oluşturduğu bilişsel gelişim kuramı dört dönemden oluşmaktadır. Kurama ilişkin en temel özelliklere aşağıda yer verilmiştir.

Gelişim Evreleri	Yaş
Duyu-Motor Dönem	0-2 Yaş
İşlem Öncesi Dönem	2-7 Yaş
Somut İşlemler Dönemi	7-11 Yaş
Soyut İşlemler Dönemi	11 Yaş ve üzeri

Şekil 0.3. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Evreleri (9).

Duyu-Motor Dönem: Bebekler doğduklarında, çevre hakkında yeterli bilgiye sahip değildirler. Bu dönemde elleri, ağızları, kulakları ve gözleriyle keşfederek çevrelerini tanırlar ve karşısına çıkan problemleri çözmek için farklı yollar denerler. Örneğin; saklanan oyuncası bulmak için örtüyü kaldırmak, ses çıkartmak için oyuncasını yere vurmak gibi davranışlar bu dönemde görülür.

İşlem Öncesi Dönem: Dil gelişiminin de artmasıyla birlikte bebekler 2 yaşa kadar keşfettiklerini ve öğrendiklerini temsil etmek üzere semboller kullanırlar. Bu dönemde “ –mış gibi” olarak adlandırılan sembolik oyunlar oynamaya başlarlar. Bu dönemde çocukların, davranışları ve düşünceleri organize etme becerileri gelişmeye

başlasa da kavramları tek bir yönüyle ele alabilmektedirler. 2-7 yaş arası çocukların mantıksal düşünceleri zayıftır ve düşünceleri benmerkezcidir. Piaget bu dönemi sembolik ve sezgisel dönem olmak üzere iki bölüme ayırmıştır. *Sembolik dönem* 2-4 yaş arasını kapsamakla birlikte; çocukların isteklerini erteleyemediği ve benmerkezcilik düşüncenin hâkim olduğu dönemdir. 3 yaşla birlikte akran ilişkilerinin gelişmesiyle birlikte benmerkezcilik de azalmaktadır. 4-7 yaş arası döneme denk gelen *sezgisel dönemde*, çocuklar artık gerçek nesneleri sembollerıyla biçimlendirmeye başlar ve basit düzeyde akıl yürütme becerilerini geliştirir.

Somut İşlemler Dönemi: Bu dönemde çocuklar mevcut bilgileri ile birlikte zihinsel işlemler yapabilirler. Böylece düşünceleri, önceki dönemlere göre daha mantıklı ve düzenli hale gelir. Öte yandan henüz bir yetişkin kadar soyut düşünme becerileri gelişmiş olmasa da soyut düşünmenin başladığı dönemdir.

Soyut İşlemler Dönemi: Son bilişsel gelişim dönemi olan bu süreç, 11 yaşta başlayıp bireyin yaşamı boyu devam eder. Ergenlik dönemine gelen bu dönemde, bireyin soyut düşünme ve problem çözme becerileri gelişmiştir. Böylece, sadece sözel ifadeleri düşünerek mantıksal çıkarımlarda bulunabilirler.

Bilişsel gelişim kuramına bakıldığında bebeğin çevresi ve uyaranlar bebeğin gelişim sürecini etkilemektedir. Bu açıdan bebeğin içinde bulunduğu aile ortamı ve çevresindeki insanlar bilişsel gelişim sürecinde önemli rol almaktadır. Özellikle doğumdan sonraki süreçte, bebeğin ilk iletişim kurduğu kişiler anne ve baba olduğundan bilişsel gelişim üzerinde anne ve babaların rolü oldukça önemlidir (15, 26, 65)

Bilişsel gelişim, çocuğun problem çözme, karar verme, duyguları anlama ve duygusal tepkiler üretme becerileri üzerinde etkilidir (66). Bireyler, bir durum veya olay karşısında duygusal bir tepki ortaya koyarken belirli bilişsel süreçlerden geçerek duygusal tepkiler oluştururlar (67). Hangi duygunun duyumsanıp duyumsanmayacağını bilişsel süreçler belirlemektedir (68). Özellikle okul öncesi dönemde çocuklar duyguları dışsal faktörlerle açıklamaktadırlar. Bir çocuğun, üzgün birini gördüğünde üzülmeye sebebini annesini özlemek olduğunu vurgulaması buna örnektir. Yaşla birlikte çocuğun bilişsel olarak gelişmesi; duyguların içsel faktörlerden de etkilenebileceği anlayışını oluşturmaktadır.

2.2.1.5 Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı bireyin bilişsel gelişimi, davranışları ve çevresindeki diğer kişilerle olan bağlantısına odaklanmaktadır. Kuramın temelini atan Bandura (1977)'ya göre; birey çevresindeki insanları gözlemleyerek belirli davranışlar elde etmektedir (69). Bu açıdan çocuğa en yakın olan anne babaların davranışları, model olma açısından oldukça önemlidir. Modelin çocuğa olan yakınlığı ve ne kadar güçlü olduğu davranışın kalıcılığını etkilemektedir (70).

Sosyal öğrenme kuramının temsilcilerinden biri olan Vygotsky; çocuğun çevresinde bulunan arkadaşları, ailesi, kardeşleri, öğretmenleri ile birlikte öğrenmeyi gerçekleştirdiğini vurgulamaktadır (71).

2.2.1.6 Ebeveyn Kabul Red Kuramı (EKAR)

Ebeveyn Kabul Red Kuramı, ebeveynlerin çocuklarına karşı olan kabul veya red davranışlarının neden, sonuç ve başka değişkenler açısından ilişkisini açıklamak amacıyla Ronald P. Rohner tarafından oluşturulmuştur (72).

Rohner ve ark. (1985), bireylerin hayatları boyunca sıcak ilgi görmeye ihtiyaç duyduklarını vurgulamaktadır. Bu sıcaklık; ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri sevgi, ilgi, şefkat ile sözlü veya fiziksel ifadeler olarak tanımlanmaktadır (73).

Ebeveyn Kabul Red Kuramı temelinde ebeveyn-çocuk etkileşimini barındırmaktadır. Bu kurama göre anne çocuk etkileşimi “*ebeveynliğin sıcaklık boyutu*” olarak ele alınmaktadır (74). Ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri sevgi, övgü, sarılma veya gülümsemeler çocuklarını kabul ettiklerini gösterirken; sergiledikleri olumsuz davranışlar, soğukluk veya sevgi eksikliği çocuklarını reddettiklerini göstermektedir (73).

Anne babaları tarafından reddedilen çocuklar; yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde psikolojik sorunlar yaşayabilmekte, sosyal ortamlarda kabul edilmekte veya iletişim kurmakta sıkıntı çekebilmektedirler (75).

2.3. Çocuğa Yönelik Anne İlgisi

Yirminci yüzyıldan itibaren çocuklara verilen duygusal değerin arttığı ve çocuk yetiştirme kavramının önem kazandığı görülmektedir (76). Bebeklikten itibaren çocukların gelişiminde ebeveynler veya bakım veren kişiler son derece önem arz etmektedir. Çocukların gelişiminde oldukça önemli olan ilgi, sevgi, saygı ve sıcaklık çocukların duyarlı birer birey olarak yetişmelerine olanak tanır (77).

Doğumdan sonraki süreçte bebeğin temel ihtiyaçları ebeveynler veya bakım veren kişi tarafından karşılanmaktadır (43, 45). Slade ve ark. (1999)'na göre, çocukların değişen gelişim dönemlerinde yakından ilgilenen ve beklentilerini karşılayabilen kişi annedir (78).

Okul dönemiyle birlikte çocuğun sosyal çevresinde değişiklikler meydana gelmekte ve çocuklar zamanlarının büyük bir bölümünü okulda geçirmektedir (79). Alanyazın incelendiğinde gelişimin hızlı olduğu okul öncesi ve okul döneminde ebeveyn ilgisi kritik bir öneme sahiptir (13). Ebeveynlerin çocuklarına olan ilgisi evdeki öğrenme sürecini ve okuldaki eğitim sürecini etkilemektedir (80). Çocuklarına karşı ilgisiz davranan anne babalar çocuklarına değersizlik duygusunu aşılamakta ve duygusal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir (81).

Çağdaş (2009), anne ilgisinden yoksun büyüyen çocukların tüm gelişim alanlarının olumsuz etkilendiğini, ruhsal ve davranış problemlerinin görülme sıklığının arttığını vurgulamaktadır (33).

Epstein (1990) anne baba ilgisini altı kategoride sınıflandırmıştır (82). Bunlar;

- *Ebeveynlik*: Anne ve babaların çocuklarına karşı olan sorumluluklarını yerine getirmelerini içermektedir. Çocukların yeme-içme, giyinme, barınma gibi temel ihtiyaçlarının yanında okul hayatı boyunca gereken tüm ihtiyaçların giderilmesini de kapsamaktadır.
- *Okul ile iletişim*: Çocukların okuldaki eğitimleri hakkında ebeveyn ve okul arasındaki iletişimi ifade etmektedir.
- *Gönüllülük*: Çocukların okuldaki aktivitelerini desteklemek amacıyla ebeveynlerin etkinliklere katılımıdır.

- *Ailelerin evdeki öğrenme aktivitelerine etkisi:* Çocuklara okul programına paralel olarak verilen ev ödevi veya etkinliklerin tamamlanmasında ebeveynlerin desteğini içermektedir.
- *Karar alma:* Okulda alınacak kararlarda veya organizasyonlarda ebeveyn okul iş birliğini ifade etmektedir.
- *Toplum ile iş birliği:* Çocuk ve ebeveyn çevresindeki kişilerle olan iletişimi içermektedir.

2.4. Duygu Düzenleme Kavramı

2.4.1 Duygu

Duygu; bir nesne, bir durum, bir olay veya bireylerin kişide uyandırdığı izlenimlerdir (19). Duygu; kelime anlamı olarak “harekete geçirmek” anlamına gelen Latince “emore” kelimesinden türemiştir (83). Kelime anlamına bakıldığında; duyguların, kişinin sosyal iletişimini ve davranışlarını etkileme, karar verme sürecinde etkin rol oynama gibi önemli işlevleri vardır (84). Günümüze kadar yapılan araştırmalar, duyguların ve duygu düzenleme becerilerinin çocukların gelişiminde ve yaşamları boyunca önemli bir etkisinin olduğunu vurgulamaktadır.

Paul Ekman (85) mutluluk, üzüntü, tiksinti, öfke, korku ve şaşkınlık olmak üzere 6 temel duygu tanımlamıştır. Bu duygular; kültürler arası geçerlilik gösteren, hemen hemen tüm insanlarda benzer bedensel ve sözel anlatımlara sahip primer duygulardır. Primer duygulardan sonra hissedilen duygular ise sekonder duygular olarak tanımlanmıştır. Örneğin; bireyin bir konu hakkında üzüntü duyması primer duygu iken üzüldüğü bu konu hakkında kendine öfke duyması sekonder duygudur. Bunun yanı sıra duygular hoşnutsuzluk yaratıyorsa negatif, hoşnutluk yaratıyorsa pozitif duygu olarak adlandırılır.

Bireylerin günlük hayata uyum sağlamak amacıyla farklı ortamlarda ve olaylarda farklı tepkiler ve duygular sergilemesi olağan bir durumdur. Ancak kişiler arası ilişkilerde olumlu iletişim kurabilmek ve topluma uyum sağlayabilmek için duyguların kontrol altında tutulması gerekir. Birey duyguları deneyimlerken bulunduğu ortamdan bağımsız değildir, uygun ortam ve koşullarda işlevsel olarak

kullanılmadıklarında bireyin yaşamını zorlaştırabilir (4, 86). Bu nedenle duygusal tepkilerin oluşabilmesinde duygu düzenleme kavramı önem arz etmektedir.

2.4.2 Duygu Düzenleme Kavramı

Duygu düzenleme kişinin hedefi doğrultusunda yaşamının her alanını etkileyen, kişinin duygularını başlatma, sürdürme ve kontrol etme becerilerini içeren içsel ve dışsal bir dizi süreç olarak tanımlanmaktadır (6, 87). İçsel süreçler bireyin psikolojisi, kişilik özellikleri ve mizacından etkilenirken dışsal süreçler özellikle erken çocukluk döneminde bakım veren kişiden ve yakın çevreden etkilenmektedir (17, 88).

Süregelen araştırmalar, duygu ve duygu düzenleme kavramlarını ayırmanın zorluklarından söz etse de Thompson (1994), Cole ve ark. (2004)'na göre duygu ve duygu düzenleme becerisi ortaya çıkış zamanları bakımından farklılık göstermektedir (6, 89). Duygu düzenleme becerisi, duygular oluşuktan sonraki süreçte ortaya çıkarak kişinin farklı çevre koşullarında duygularını kontrol etmesini sağlamaktadır (90). Özellikle dürtülerin kontrolünün sağlanması ile birlikte problem davranışların azalmasına yardımcı olmaktadır (91).

Duygu düzenleme, kişinin kendisinden ve çevresindeki diğer bireylerden etkilenmektedir (87). Aynı zamanda kişinin kendi duygularını veya diğer bireyler tarafından oluşturulan duyguları düzenleyebilmesinin yanı sıra oluşan duygunun kendisinin ve altında yatan özelliklerin düzenlenmesini de kapsamaktadır (88).

Cole ve ark. (2004)'na göre duygular, düzenlenen ve düzenleyen olmak üzere iki tip düzenleyici konumundadırlar (89). Bir olay veya durum karşısında oluşan stres faktörüne bağlı olarak duyguların yoğunluğu değişkenlik gösterebilir. Duygu düzenleme becerisi, duygularda olan bu değişkenliği artırılabilen, azaltılabilmekte veya dengelenmesini sağlayabilmektedir (92). Özetle bu durum, aynı zamanda duyguların düzenlenebilir olduğunu ifade etmektedir (89). Thompson ve Goodman (2010)'a göre bu düzenleme ortaya çıkan duygunun kendisini değil yoğunluğunu etkilemektedir (93).

Duygu düzenleme her ne kadar bilinçli ve kontrollü gibi gözükse de bilinç dışı olarak da gerçekleşebilir. Duygu düzenleme üzerindeki genel algı olumsuz duyguları azaltma, dengeleme veya engelleme olduğu yönünde olsa da olumlu duyguların

düzenlenmesini de kapsamaktadır (87). Macklem (2007) de bu görüşe paralel olarak; duygu düzenleme kavramının içinde olumlu ve olumsuz duyguların düzenlenmesini barındırdığını vurgulamaktadır (18). Örneğin; bir kişinin başkasının düştüğünü görüp gülmesini engellemesi olumlu duyguların düzenlenmesinin göstergesi iken (89), kişinin beğenmediği ve istemediği bir hediye alması karşısında gülümsemesi, olumsuz duyguların düzenlenmesinin bir göstergesidir (94).

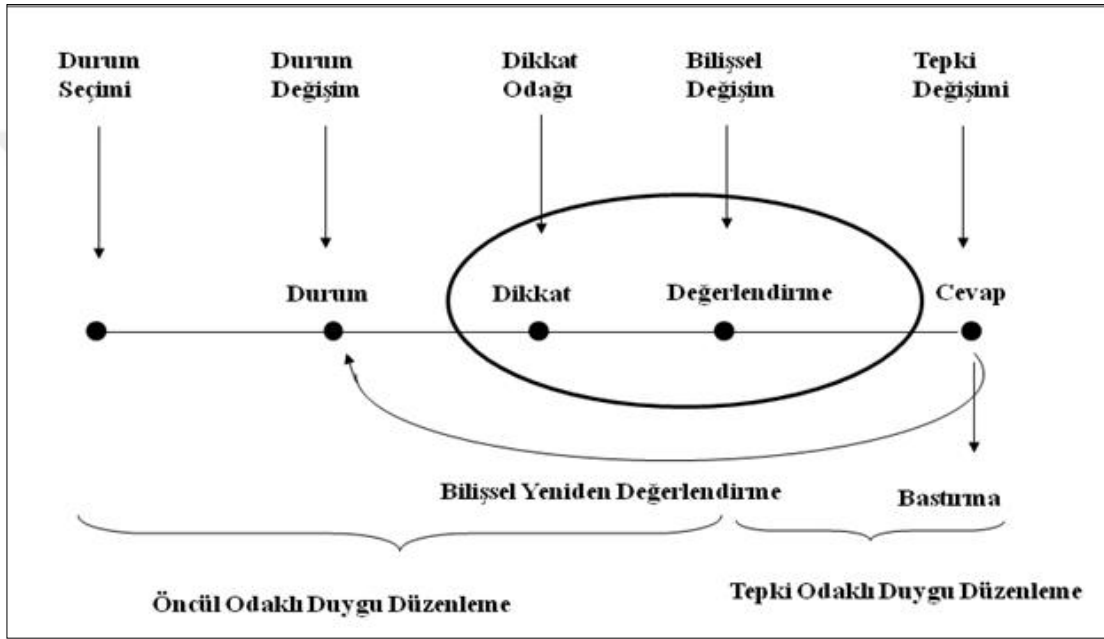
2.5. Duygu Düzenleme Stratejileri

Alanyazın incelendiğinde duygu düzenleme stratejileriyle ilgili farklı görüşler ortaya atılmıştır. Morris ve ark. (2007)'na göre bu farklılıklar çalışmayı yapan kişilerin araştırma yöntemleri, ölçüm teknikleri ve çözümleme biçimlerinden meydana gelmektedir (17).

Gross ve John (2003)'a göre duygu düzenleme stratejileri, ortaya çıkan duygusal tepkinin ortaya çıkış zamanına bağlı olarak öncül odaklı ve tepki odaklı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (95). Duygusal tepkiler üretilmeden önce fizyolojik yanıtların veya üretilen davranışların değiştirilmesi “*öncül odaklı duygu düzenleme stratejisi*” olarak adlandırılmaktadır. Duygusal tepkilerin oluşumu tamamlanmasının ardından verilen duygusal yanıtın düzenlenmesi ise “*tepki odaklı duygu düzenleme stratejisi*” olarak tanımlanmaktadır (86, 95). Gross (2002)'a göre her iki temel strateji içinde beş duygu düzenleme sürecini barındırır. “*Durum seçimi, durumun değiştirilmesi, dikkat odağı ve bilişsel değişiklik*” öncül odaklı duygu düzenleme stratejisi ile; “*tepkinin değiştirilmesi*” ise tepki odaklı duygu düzenleme stratejisi ile ilgilidir (86, 96). Bu süreçler:

1. *Durum seçimi (situation selection)*: Bireyin, duyguyu ortaya çıkaran duruma yaklaşma veya kaçma kararı vermesini sağlamaktadır. Bu bağlamda durum seçimi, bireyin ulaşmak veya uzaklaşmak istediği duyguların oluşma olasılığının artmasını veya azalmasını sağlayan davranışları kapsamaktadır.
2. *Durum değişikliği (situation modification)*: Durum seçiminin gerçekleşmediği durumlarda var olan durumun değiştirilmesi anlamına gelmektedir.

3. *Dikkat odağı (attentional deployment)*: Duygu düzenlemesi için bireyin durumun hangi yönüne odaklanacağını ifade etmektedir.
4. *Bilişsel değişiklik (cognitive change)*: Bireyin duygusal tepkiyi vermeden önce, durum hakkındaki mevcut düşüncelerinin değiştirilmesi anlamına gelmektedir.
5. *Tepki değişimi*: Duygu üretiminin gerçekleşmesinin ardından bireyin duygu düzenlemesini sağlayabilmesi için ortaya çıkacak olan tepkilerin değiştirilmesi anlamına gelmektedir.

Şekil 0.4. Gross'un Duygu Düzenleme Modeli (86).

Bu süreçlere örnek vermek gerekirse; karanlıktan korkan bir çocuğun karanlık ortamlarda bulunmamayı tercih etmesi bir durum seçimi iken karanlıkta el feneri kullanması bir durum değişikliğidir. Dikkat odağı ise; çocuğun karanlığı düşünmemek için dikkatini başka yöne veya konuya yönlendirmesini sağlamaktadır. Çocuğun çizgi filmde izlediği kötü karakterlerin karanlıkta kendine saldıracağını düşünmesi durumunda duygu düzenleme; “gerçekte çizgi film karakterleri yoktur ve bana saldıramazlar” gibi bir bilişsel değişiklik ile gerçekleşebilir. Karanlıktan korkan çocuğun korkmamak için uyumaması tepki değişimine bir örnektir (97).

Gross (2002)’a göre duygu düzenleme kavramının iki odak noktası “yeniden değerlendirme” ve “bastırma” kavramlarıdır. Yeniden değerlendirme bilişsel değişiklik stratejisinin en yaygın olan biçimidir. Bilişsel yeniden değerlendirme

duygusal tepki meydana gelmeden önce bireyin durumu yeniden değerlendirerek duygusal etkiyi oluşturan durum üzerinde değişiklik yapmasını sağlamaktadır. Bastırma ise duygusal tepkinin üretilmesinin ardından duygunun dışa vurum sürecinde bireyin ortaya çıkan olumlu veya olumsuz duygusal tepkilerini düzenlemesini sağlamaktadır (86).

2.6. Duygu Düzenlemenin Gelişimi

Alanyazın incelendiğinde duygu düzenlemenin bireyin dünyaya gelişinden başlayıp yaşamı boyunca gelişerek oluştuğu belirtilmiştir.

2.6.1 Bebeklik Döneminde Duygu Düzenleme

Bebeklik dönemi gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Duygu düzenleme becerisi bebeklik döneminden başlayıp zaman içerisinde gelişmektedir. Doğumdan sonraki ilk iki yıl bebeğin sosyal-duygusal gelişiminde oldukça önemlidir. Yaşamın ilk yıllarında bebeklerin temel ihtiyaçları ebeveynleri veya bakım veren kişi tarafından karşılanmaktadır. Erikson (34, 98), yeni doğan bebeklerin anne, baba veya bakım veren kişiler tarafından ihtiyaçları giderildiğinde ve duygusal olarak kabul edildiğinde “*temel güven duygusu*”nın geliştiğini vurgulamaktadır. Çocukların ebeveynleri tarafından kabulü, yaşamın ilerleyen yıllarında sosyal ilişkilerde başarılı, diğer kişilere karşı güven duygusu gelişmiş bireyler olmasına yardımcı olmaktadır.

Tüm gelişim alanlarında ve becerilerde olduğu gibi duygu düzenleme becerisi üzerinde de aile oldukça etkilidir (87). Bebekler bu dönemde duygu düzenleme konusunda yeterli becerilere sahip değildirler. Duyguların etkisinden kurtulmak veya kontrolünü sağlamak için ebeveyn desteğine ihtiyaç duyarlar. Ebeveynler, bebekleri yoğun duygularla karşı karşıya kaldıklarında sallayarak, konuşarak veya kucağına alarak bebeğin duygularını kontrol etmesine yardımcı olabilmektedir. Bu nedenle ebeveynler, birincil bakım veren kişi ve diğer aile üyelerinin davranışları duygu düzenlemenin gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir (96). Bu bakımdan duygu düzenleme kavramının bebeklik döneminde daha çok dışsal süreç olarak devam ettiği görülmektedir (6, 99). Bebek ile bakım veren arasındaki etkileşimin tutarlı ve sürekli olması duygu düzenleme becerisinin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (89).

Bebekler doğdukları andan itibaren “korku, sevinç, üzüntü, öfke” gibi duygulara sahiptir. İlk altı aylık süreçte bebekler, uyaranlar karşısında kaçma veya yaklaşma eğilimindedirler. Hoşlarına giden uyaranlara yaklaşırken hoşlarına gitmeyen uyaranlardan kaçma eğilimi gösterirler (99).

Dil, motor ve bilişsel gelişimde meydana gelen ilerlemeler, duygu düzenleme sürecinde birincil bakım veren kişinin etkisini azaltarak bebeğin kendi duygu düzenleme sürecinde aktif olmasına olanak sağlar (100). Artan sözcük sayısı ile birlikte bebekler kendilerini ifade etme ve duygu düzenlemede aktif hale gelseler de ebeveynlerin duyguları anlamlandırma üzerindeki etkisi devam etmektedir (101).

Gross ve Levenson (1993), iki yaşından itibaren annelerin, çocukların stres düzeyinin yüksek olduğu durumlarda kendilerinden destek almalarını beklerken, diğer durumlarda kendi duygu düzenleme stratejilerini üretmelerini beklediklerine vurgu yapmışlardır (102).

Bebeklik döneminin sonuna doğru akran ilişkilerinin artmasıyla birlikte ebeveynlerinden ayrılan çocuklar kendilerine sosyal çevre oluşturmaya başlamaktadırlar. Oluşan bu çevrede çocuklar, davranışlarının yanı sıra sözlü iletişim yollarını da kullanarak duygularını ifade ederler (89). Kopp (1989) bu süreçte çocuğun duygu düzenleme becerisi üzerinde ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimin önemli olduğunu vurgulamaktadır (103).

İlk iki yıl boyunca duygu düzenleme becerilerinin gelişmesi için bebeğe her türlü desteğin verilmesi, bebeğin bilişsel ve sosyal açıdan gelişmesine katkıda bulunur. Ancak duygu düzenleme becerisi zayıf olan ve bu yönde desteklenmeyen çocuklar, okul öncesi döneme geçtiklerinde kişiler arası iletişimde sorunlar yaşayabilmektedir (104).

2.6.2 Okul Öncesi Dönemde Duygu Düzenleme

Çocukların ev dışında başka bireylerle iletişim kurmaya başladığı, sosyal etkileşiminin artmaya başladığı dönem okul öncesi olarak görülmektedir. Bebeklik döneminin aksine korku, öfke nöbeti, ağlama gibi olumsuz duyguların ifade edilmesinde azalmalar görülen bu dönemde, gelişen dil becerileriyle birlikte çocuklar istek ve ihtiyaçlarını ifade edebilmeyi ve duygularını kontrol edebilmeyi öğrenmeye başlamaktadır (103). Böylece ebeveynler çocuklarına, ürettikleri duygusal tepkileri

kontrol etmeleri veya değiştirmeleri yönünde doğrudan yönerge verebilmekte ve yeni çözüm üretmelerine yardımcı olabilmektedirler (105).

Okul öncesi döneminde sıra bekleme, hazzı erteleme ve akranlarıyla iletişim kurabilme gibi beceriler çocukların duygu düzenleme becerilerini ortaya koyar (89). Çocuğun ebeveyn veya öğretmenle olan etkileşimi duygu düzenleme gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Çocuklar duygularını kontrol edemedikleri noktada öğretmenlerinden veya ebeveynlerinden aldıkları destekle duygularını kontrol altına alabilmeyi öğrenirler (106). Çocukların duygu düzenleme becerileri geliştirmesi için model olan ebeveyn ve öğretmenler, çocukların zorluklarla ve stresle başa çıkabilme kapasitesini güçlendirir (107). Bu durumun aksine duygu düzenleme ile ilgili yapılan araştırmalarda; duygularını yansıtmayan, çocukların duygularını önemsemeyen ebeveynlerin çocuklarının, problemli durumlarla karşılaştıklarında duygu düzenlemede sorunlar yaşadıkları bilinmektedir (108).

Duygu düzenleme becerisi üzerinde sosyal çevrenin önemi oldukça büyüktür. Çocuklar akranlarının duygularını yönetme biçimlerini gördükçe kendi duygu düzenleme becerilerini geliştirirler (109). Erken çocukluk döneminde duygu düzenleme becerisi kazanamayan veya eksik kazanan çocuklar okula uyum sürecinde veya akran ilişkilerinde problem yaşayabilmektedirler. Bu açıdan erken çocukluk dönemi duygu düzenleme becerisi için kritik dönem olarak kabul edilmektedir (100).

2.6.3 Okul Döneminde Duygu Düzenleme

Duygu düzenleme olgunluk ile paralel gelişim göstermektedir. Olgunlaşmayla birlikte çocuğun artan bilişsel yetenekler ve değişen sosyal çevre duygu düzenlemede yeni deneyimler kazanılmasına olanak sağlar ve en hızlı gelişim bu dönemde meydana gelir (89). Bu dönemde bebeklik ve okul öncesi döneme göre çocuklar daha gelişmiş duygu düzenleme stratejilerine sahiptirler (110).

Okul dönemi, çocukların birden fazla duygunun bir arada yaşanabileceğini kavrayabildiği, duyguları anlayabildiği, duygu düzenleme stratejileri üretebildiği, verilen duygusal tepkileri bastırabildiği ve empati kurabildiği dönemdir (101). Bu dönemde anne babaların çocuklarının duyguları karşısında verdiği tepkiler, duygu düzenleme becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Çeşitli problemler karşısında ebeveynlerin kullandığı başa çıkma stratejileri, çocukların duygularını rahatça ifade

edebilmeleri yönünde olan ebeveyn desteği, çocukların duygu düzenleme becerilerini olumlu yönde etkilemektedir (111).

10 yaşına kadar çocuklar değiştirilebilir bir problem durum ile karşılaştıklarında, problemi tanımlayarak ne yapılacağına karar verilen “*problem odaklı başa çıkma stratejisi*”ni kullanırlar. Problem çözme işe yaramadığında veya problem kontrolden çıktığında duyguları kontrol altında tutmaya yarayan “*duygu odaklı başa çıkma stratejisi*”ni kullanırlar. Okul çağı çocukları, duygu ve düşüncelerini yansıtmada ve duyguları yönetmede okul öncesi dönem çocuklarına göre daha iyi olduklarından bu stratejileri daha sık kullanmaktadırlar (108).

2.6.4 Ergenlik Döneminde Duygu Düzenleme

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak da bilinen ergenlik döneminde bireyin duygu, düşünce ve ilişkileri daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu dönemde bireyler, kendi karar mekanizmalarını geliştirme ve bu süreçte bağımsız davranabilme eğilimindedirler (112).

Ergenlikte yaşanan psikolojik ve fiziki değişimlere bağlı olarak olumsuz duygu ve düşünceler bu dönemde fazla yaşanmaktadır (113). Böylece bireyler, bu duyguları düzenleyebilmek için kendi duygu düzenleme stratejilerini geliştirirler. Bu bakımdan duygu düzenleme kavramının ergenlik döneminde daha çok dışsal süreç olarak devam ettiği görülmektedir (114).

2.7. Duygu Düzenlemede Ailenin Rolü

Çocuğun içine doğduğu aile ortamında ebeveynler çocuklarına doğal öğrenme fırsatları sunmaktadır. Sunulan bu ortamda anne babaların çocuklarıyla olan iletişimleri, onlara yönelik davranış biçimleri, oluşturdukları tepkiler çocukların gelişimlerini olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir (115).

Morris ve ark. tarafından geliştirilen “Üçlü (Tripartite) Model” çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde anne babaların etkisini ortaya koymaktadır. Bu modelde duygu düzenleme becerilerini etkileyen; model alma, ebeveyn uygulamaları ve ailenin duygusal iklimi olmak üzere üç unsur bulunmaktadır (17). Çocukların, aile içerisinde anne babalarının sergilediği duygusal deneyimlerini ve tepkilerini model alarak duygu düzenleme becerilerini kazanması ilk yol olarak görülmektedir.

İkinci yolda ise ebeveynlerin davranışları ve verdikleri tepkiler yoluyla çocuğa duygu düzenleme konusunda rehber oldukları belirtilmektedir (66). Çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, yetiştirilme tarzı, günlük yaşam deneyimlerini içeren ailenin duygusal iklimi, duygu düzenleme becerisinin edinilmesinde doğrudan etkili olduğu düşünülen üçüncü yol olarak görülmektedir (104). Morris ve ark. (17) ailenin duygusal ikliminin negatif olduğu durumlarda çocukların duygularını ifade etme ve düzenleme konusunda risk altında olduğunu vurgulamaktadır. Birbirini etkileyen bu üç yol, çocuğun mizacı, gelişimsel özellikleri ve ebeveynlerin akıl ve ruh sağlığı duygu düzenleme stratejileri gibi çocuğa ve ebeveynlere ait olan özelliklerden etkilenmektedir.

Sonuç olarak ebeveynler her alanda olduğu gibi çocukların duygu düzenleme becerileri kazanması üzerinde de oldukça aktif rol oynamaktadır. Özellikle bebeklik döneminde, bebeğin ihtiyaçlarının giderilmesinde anne aktif rol aldığından çocuklar duyguların nasıl yansıtıldığı, bu duyguların nasıl yönetileceği ve nasıl tepki verilmesi gerektiğini öğrenmektedir (69).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, veri toplama işlemleri ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Annelerin çocuğa yönelik ilgisinin ve iletişimin, 4-6 yaş arası okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların duygu düzenleme becerilerine etkisinin test edileceği bu araştırma betimsel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilecektir. Betimsel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Van il merkezinde bulunan okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş arasındaki çocukların anneleri oluşturacaktır. Araştırma Şubat 2019 –Mayıs 2019 tarihleri arasında SBÜ Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi- Çocuk Gelişimi Polikliniği'ne başvuran ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş arasındaki 305 çocuğun anneleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Poliklinik bünyesinde çocuklara eşlik eden ebeveyn genellikle anne olduğundan ve sınırlı sayıda babaya ulaşılabildiğinden örneklem grubuna babalar dâhil edilmemiştir. Aynı zamanda gelişim geriliği olan, tanılama sürecinde veya tanısı olan ve ilaç kullanan çocuklar araştırmaya dâhil edilmemiştir.

3.2.1 Araştırmaya Katılan Anneler ve Çocuklarına İlişkin Demografik Dağılımlar

Araştırmanın örneklemine ait demografik bilgiler Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1.Araştırmaya Katılan Çocuklar ve Ebeveynlerine İlişkin Değerler

Değişkenler		Gruplar	F	%
Çocuk	Cinsiyet	Kız	144	47,2
		Erkek	161	52,8
	Yaş	4	78	25,6
		5	129	42,3
		6	98	32,1
Anne	Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	28	9,2
		Okuryazar	17	5,6
		İlkokul	42	13,8
		Ortaokul	40	13,1
		Lise	61	20,0
		Yüksek Öğrenim	117	38,3
	Yaş	21-25 yaş arası	19	6,2
		26-30 yaş arası	102	33,4
		31-35 yaş arası	103	33,8
		36-40 yaş arası	53	17,4
		41 yaş ve üzeri	28	9,2
	Çalışma Durumu	Çalışmıyor	192	63,0
		Kamu Görevlisi	82	26,9
		İşçi	13	4,3
		Özel Sektör	18	5,8
	Çocuk Sayısı	1 çocuk	49	16,1
		2 çocuk	145	47,5
		3 çocuk	57	18,7
		4 çocuk	35	11,5
		5 çocuk ve üzeri	19	6,2
Aile	Aile Tipi	Geniş Aile	52	17,0
		Çekirdek Aile	243	79,7
		Boşanmış Aile	10	3,3
	Gelir Durumu	900-1500 TL	80	26,2
		1501-3000 TL	79	25,9
		3001-4500 TL	39	12,8
		4501-6000 TL	54	17,7
		6001 TL ve üzeri	53	17,4
	Toplam		305	100,0

Tablo 3.1.'de araştırmanın örneklemini oluşturan çocukların çocuğun cinsiyetine göre dağılımları incelendiğinde; %47,2'sinin kız, %52,8'inin erkek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda çocukların yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde; %25,6'sının 4 yaşında, %42,3'ünün 5 yaşında, %32,1'inin 6 yaşında olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan annelerin, anne eğitim düzeyine göre dağılımları incelendiğinde; %9,2'sinin okuryazar olmadığı, %5,6'sının okuryazar olduğu, %13,8'inin ilkokul, %13,1'inin ortaokul, %20,0'ının lise, %38,4'ünün yükseköğrenim düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Anne yaşına göre dağılımları incelendiğinde; %6,2'sinin 21-25 yaş, %33,4'ünün 26-30 yaş, %33,8'inin 31-35 yaş, %17,4'ünün 36-40 yaş aralığında olduğu, %9,2'sinin ise 41 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Annenin çalışma durumu incelendiğinde; %63,0'ının çalışmadığı, %26,9 kamu görevlisi, %4,3'ünün işçisi olarak, %5,9'unun ise özel sektörde çalıştığı belirlenmiştir. Ayrıca annelerin; %16,1'inin 1 çocuk, %47,5'inin 2 çocuk, %18,7'sinin 3 çocuk, %11,5'inin 4 çocuk, %6,2'sinin 5 veya daha fazla çocuğu bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların aile tiplerine bakıldığında; %17,0'ının geniş aileye, %79,7'sinin çekirdek aileye, %3,3'ünün boşanmış aileye sahiptir. Ailenin aylık gelir durumuna ilişkin dağılımları incelendiğinde; %26,2'sinin 900-1500 TL arasında, %25,9'unun 1501-3000 TL arasında, %12,8'inin 3001-4500 TL arasında, %17,7'sinin 4501-6000 TL arasında, %17,4'ünün 6001 TL ve üzerinde olduğu görülmektedir.

3.3. Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada annelerin demografik bilgilerini elde etmek için "Genel Bilgi Formu", duygu düzenleme becerilerini ölçmek için "Okul Öncesi Dönem Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Anne Formu", anne çocuk ilişkisini belirlemek amacıyla "Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği Anne Formu", çocuğa yönelik anne ilgisini belirlemek için "Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-Anne Formu" kullanılmıştır.

3.3.1 Genel Bilgi Formu

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş arası çocuğa sahip annelerin sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi toplama amacıyla, bu çalışma için alan yazın temel alınarak, araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Araçta annenin yaşı, çocuk sayısı, aile tipi, sosyoekonomik düzeyi, eğitim düzeyi, çalışma durumu sorgulanmaktadır. Formda çalışmada ne yapılacağı ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.3.2 Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ)-Anne Formu

Çocukların duygu düzenleme becerilerini değerlendirmek amacıyla oluşturulan ölçek, Shields ve Cicchetti (116) tarafından 1997 yılında geliştirilmiş ve 2006 yılında Altan (117) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır .

24 maddeden oluşan ölçek anne veya öğretmenler tarafından doldurulabilmektedir. Ölçeğin dayanıksızlık-olumsuzluk ve duygu düzenleme olmak üzere iki alt ölçeği bulunmaktadır. Dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği “kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayıp sinirlenir”, “öfke patlamaları ve huysuzluk nöbetlerine eğilimlidir” gibi 16 maddeden oluşmaktadır. 8 maddeden oluşan duygu düzenleme alt ölçeği “neşeli bir çocuktur” ve “bir faaliyetten diğerine kolayca geçer; kızıp sinirlenmez, endişelenmez” gibi maddeler içermektedir. Çocuğun olumsuz duygularını ve duygu durum değişikliğini dayanıksızlık alt ölçeği ölçerken belirli olay veya durum karşısında verdiği duygusal tepkilerin uygunluğunu duygu düzenleme alt ölçeği ölçmektedir.

Öğretmen veya annenin verdiği cevaplara göre maddeler 1’den 4’e kadar puanlanmaktadır. “*Hiçbir zaman/nadiren*” seçeneği 1 puan, “*bazen*” seçeneği 2 puan, “*sık sık*” seçeneği 3 puan, “*neredeyse her zaman seçeneği*” 4 puan olarak hesaplama dâhil edilmiştir. Duygu düzenleme ölçeğinden ve ölçeğin toplamından alınan yüksek puanlar duygu düzenleme becerisinin yüksek düzeyde olduğunu ifade etmektedir. Dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeğinden alınan puanların yüksek olması ise duygu düzenleme becerilerinde problemler olduğunu gösterir.

Shields ve Cicchetti (116) tarafından oluşturulan orijinal ölçekte cronbachalpha iç tutarlılık katsayısı *dayanıksızlık-olumsuzluk* alt ölçeği için .96, duygu düzenleme alt ölçeği için ise .83 olarak bulunmuştur. Altan (117) tarafından

standardizasyonu yapılan ölçekte anne formu için iç tutarlılık katsayısı .75, öğretmen formu için .84 olarak saptanmıştır. Altan ve Yağmurlu (118)'ya göre anne formu alpha iç tutarlılık katsayısı .75 olarak bulunmuştur. Yapılan bu çalışmaların iç tutarlılık katsayıları ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin kullanımı için gerekli olan izin Bilge Yağmurlu'dan e-posta yoluyla alınmıştır.

3.3.3 Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği (ÇAİÖ)- Anne Formu

Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği çocuk ve anne baba arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla 1992 yılında Pianta (119) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinali; bağlanma alt ölçeği için 6, çatışma alt ölçeği için 14 ve olumlu ilişki alt ölçeği için 10 madde olmak üzere toplam 3 alt ölçek ve 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipi bir ölçek olup "*kesinlikle uygun değil*" 1 puan, "*pek uygun değil*" 2 puan, "*kararsızım*" 3 puan, "*oldukça uygun*" 4 puan, "*kesinlikle çok uygun*" 5 puan olmak üzere hesaplamaya dâhil edilmiştir. Ölçekte ifadeler olumlu ve olumsuz olarak yer almaktadır. Olumsuz maddeler tersine çevrilerek puanlanmaktadır (119). Ölçekten alınan yüksek puan çocuk ve anne baba arasındaki olumlu ilişkiyi ifade ederken, alınan düşük puan olumsuz ilişkiyi ifade etmektedir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Akgün ve Yeşilyaprak (120) tarafından yapılmıştır. Çatışma alt ölçeği "*çocuğumla ben sürekli olarak birbirimizle çatışma halinde gibiyiz*", "*çocuğum beni bir ceza ve eleştiri kaynağı olarak görür*" gibi maddeler yer almaktadır. Olumlu ilişki alt ölçeğine bakıldığında "*çocuğumla sıcak ve şefkatli bir ilişki paylaşıyorum*" ve "*çocuğumun ne hissettiğini anlamak benim için kolaydır*" gibi maddelere yer verildiği görülmektedir. Türkçe'ye uyarlanan ölçekte; bağlanma alt ölçeği orijinal ölçekte düşük iç tutarlılığa sahip olduğundan çıkartılmış, çatışma alt ölçeği için 14 ve olumlu ilişki alt ölçeği için 10 olmak üzere iki alt ölçekten oluşan 24 maddeye yer verilmiştir. Türkçe'ye uyarlanan ölçek 5'li Likert tipi bir ölçek olup "*kesinlikle uygun değil*" 1 puan, "*pek uygun değil*" 2 puan, "*kararsızım*" 3 puan, "*oldukça uygun*" 4 puan, "*kesinlikle çok uygun*" 5 puan olmak üzere hesaplamaya dâhil edilmiştir. Ölçekte ifadeler olumlu ve olumsuz olarak yer almaktadır. Olumlu maddeler tersine çevrilerek puanlanmaktadır (119). Ölçekten

alınan yüksek puan çocuk ve anne baba arasındaki olumsuz ilişkiyi ifade ederken, alınan düşük puan olumlu ilişkiyi ifade etmektedir (120).

Orijinal ölçekte 4,5-5,5 arası yaşlara sahip çocukları olan 714 anne ve babayla çalışılmış ve cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı bağlanma alt ölçeği için .50, çatışma alt ölçeği için .83, olumlu ilişki boyutu için .72 olarak bulunmuştur (119).

Türkçeye uyarlanan ölçekte cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı ölçeğin geneli için .73 olarak hesaplanmıştır. Çatışma alt ölçeği cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .85, olumlu ilişki alt ölçeği için cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .73'tür (120).

Yapılan bu araştırmada ölçek verilerin analizi ölçek toplam puanları üzerinden yapılmıştır.

Ölçeğin kullanımı için gerekli olan izin Doç. Dr. Ege Akgün'den e-posta yoluyla alınmıştır.

3.3.4 Çocuğa Yönelik Anne Baba İlgisi Ölçeği-Anne Formu

Çocuğa Yönelik Anne Baba İlgisi Ölçeği, Campbell, Connolly ve Mendel tarafından çocukları ilköğretim ve liseye devam eden anne babaların ilgi düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği” ve “Çocuğa Yönelik Baba İlgisi Ölçeği” olmak üzere 30'ar maddeden oluşan iki formdan oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipi bir ölçek olup “hiç 1 puan, “az” 2 puan, “bazen” 3 puan, “sık” 4 puan, “çok sık” 5 puan olmak üzere hesaplamaya dâhil edilmiştir. Sucucoğlu ve ark. (79) tarafından 2015 yılında ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılmıştır.

Georgio (1999)'nın Campbell ve ark.'dan aktardığına göre geliştirilen ölçek, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların anne babalarına uygun olacak şekilde düzenlenmiş ve 37 madden oluşan yeni bir form elde edilmiştir (121). Çocuk gelişimi uzmanı, ölçme değerlendirme uzmanı, okul öncesi eğitiminde çocukları olan anne babalar ve okul öncesi öğretmenlerinden oluşturulan formun kapsam geçerliliği, sorulan sorular ile anlaşılanın tutarlılığına ait görüş ve öneriler alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda ölçeğin yeni formuna 10 madde daha eklenerek 47 maddeden oluşan “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği” taslak formu oluşturulmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda anne ölçeği 34 madde ve baba ölçeği 40

maddeden oluşmaktadır. Ölçekler “kontrole yönelik ilgi”, “davranış geliştirmeye yönelik ilgi”, “okula yönelik ilgi” ve “ ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi” olmak üzere 4 alt ölçek olacak şekilde geliştirilmiştir.

“Kontrole yönelik ilgi” alt ölçeği “çocuğuma evde yapması için gönderilen etkinliklerde-kitaplarda yardım ederim”, “çocuğumun o gün okulda yaşadıklarını bilmek isterim” gibi 13 maddeden oluşmaktadır. 11 maddeden oluşan “davranış geliştirmeye yönelik ilgi” alt ölçeği, “öğretmeni hakkında neler hissettiğini sorarım”, “çocuğumun arkadaşları ile ilgili yaşadığı sorunları konuşurum” gibi maddelerden oluşmaktadır. “Okula yönelik ilgi” alt ölçeği ise “okulda çocuğumun yemeklerini yiyip yemediğini öğretmenine sorarım”, “öğretmeni ile konuşmak için okuluna giderim” gibi 7 madde içerirken “ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi” alt ölçeği “çocuğuma her gün düzenli bir şekilde kitap okurum” ve “okuduğum kitap hakkında çocuğuma sorular sorarım” gibi 3 madde içermektedir (79).

Ölçeğin tüm maddeleri için madde-toplam korelasyonlarının anne ilgi ölçeğinde 0,31-0,62 arasında, baba ilgi ölçeğinde 0,24-0,72 arasında yer almaktadır.34 maddeden oluşan anne ilgi ölçeğinin iç tutarlık katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur. Bu doğrultuda t değerinin anlamlı olduğu ve ölçeğin güvenilirlik düzeyinin kabul edilebilir olduğu gözlemlenmiştir.

Ölçeğin kullanımı için gerekli olan izin Doç. Dr. Hale Sucuoğlu’ndan e-posta yoluyla alınmıştır.

3.4. Veri Toplama İşlemi

Yapılan araştırmanın veri toplama sürecine, araştırma kapsamında kullanılması uygun görülen ölçeklerin izinleri Türkçe uyarlamalarını yapanlardan e-posta yoluyla alınarak başlanmıştır. Ardından Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan Etik Kurul izni (Ek 1), Van İl Sağlık Müdürlüğü (Ek 2) ve SBÜ Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi Başhekimliği’nden araştırma izni alınmıştır. Gerekli izinlerin alınmasının ardından SBÜ. Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Gelişimi Bölümü Polikliniği’ne başvuran 4-6 yaş arası okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların annelerine araştırma konusunda bilgi verilmiş, gönüllü olmaları halinde onam formu ve gönüllü katılım formları verilmiştir. Araştırmaya katılan annelerin

çocuklarıyla olan ilişkilerini, onlara yönelik ilgilerini ve çocuklarının duygu düzenleme becerilerini ölçmek amacıyla ilgili ölçekleri doldurmaları istenmiştir.

Araştırma kapsamında SBÜ Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Gelişimi Bölümü Polikliniği'ne başvuran 350 anneye form verilmiş ve doldurulan formların geri dönüşleri alınmıştır. Geri dönüşü alınan 350 formdan 45 tanesinin çocuk ve anne hakkındaki bilgilerinin eksik olması ve ölçeklerin tüm sorularının yanıtlanmamasından kaynaklı olarak çalışmaya 305 anne ile devam edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmaya gönüllü olarak katılan annelere uygulanan kişisel bilgi formu ve ölçeklerden elde edilen veriler, çözümleme yapılabilmesi için kodlanmış, ölçekler alt ölçeklere ayrılmış, ters çevrilmesi gereken maddeler tersine çevrilmiş ve SPSS programı ile bilgisayara yüklenmiştir. İstatistiksel analizler SPSS 23.0 paket programı ile yapılmıştır.

Veri analizi yapılmadan önce eksik verinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla eksik veri analizi yapılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçekler annelere verilirken tüm maddeleri eksiksiz doldurmaları istenmiştir.

Araştırmada kullanılan istatistiksel testler için normallik dağılımı Kolmogorov-Smirnov testi, basıklık ve çarpıklık değerleri kontrol edilerek normal dağılım gösterdiği görülmüştür.

Araştırmada kullanılacak veri analizi yöntemlerini belirlemek amacıyla demografik özelliklerin alt kategori sayıları belirlenmiştir. İki kategorinin karşılaştırılmasında parametrik testlerden Bağımsız Gruplar T-Testi uygulanmıştır. İki'den fazla kategorinin karşılaştırılmasında ise parametrik testlerden Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi'nde anlamlı bir farklılığın görülmesi sonucunda Post-Hoc testlerden Scheffe Testi'nden yararlanılmıştır. Yapılan analizlerde anlamlılık düzeyi (p) 0,05 ve (p) 0,01 kriterlerine göre değerlendirilme yapılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde kullanılan ölçeklerin normallik testi sonuçları, betimsel istatistik bulguları, annelerin ve çocukların ölçeklerden aldığı puanların standart sapmaları, ortalamaları ve araştırmanın amaçları doğrultusunda yapılan istatistiksel analizler yer almaktadır.

4.1. Kullanılan Ölçeklerin Veri Dağılımına Ait Normallik Testi Sonuçlarına

Araştırmada kullanılan “Duygu Düzenleme Ölçeği, Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-Anne Formu, Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-Anne Formu”ndan anneler ve çocukların almış olduğu puan ortalamaları, medyan, çarpıklık ve basıklık değerlerine bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 4.2.Kullanılan Ölçeklerin Verilerin Dağılımına Ait Normallik Testi Sonuçları

Ölçekler	Alt Ölçekler	İstatistik	n	P	$\bar{x}$	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ)	Dayanıksızlık-Olumsuzluk	0,064	305	0,004	30,74	31,00	0,375	-0,427
	Duygu Düzenleme	0,080	305	0,000	15,35	15,00	0,314	-0,244
	DDÖ Toplam Puan	0,053	305	0,036	46,10	46,00	0,283	-0,434
Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A	Çocuk Ana Baba İlişki Ölçeği	0,108	305	0,000	51,62	48,00	0,896	0,173
	Toplam Puan							
Çocuğa Yönelik Anne Baba İlgisi Ölçeği-A (ÇYAIÖ)	Kontrolle Yönelik İlgi	0,155	305	0,000	55,30	57,00	1,190	1,348
	Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi	0,124	305	0,000	47,30	49,00	-1,145	1,843
	Okula Yönelik İlgi	0,067	305	0,002	21,91	22,00	-0,210	-0,549
	İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi	0,107	305	0,000	8,69	9,00	-0,148	-1,065
	ÇYAIÖ-A Toplam Puan	0,142	305	0,000	133,22	139,00	-0,905	0,323

Verilerin hangi dağılımdan geldiğini belirlemek için; aritmetik ortalama, medyan, çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş olup, aritmetik ortalama ve medyanın eşit ya da yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 2 sınırları içinde bulunmasından verilerin dağılımının normallikten geldiği belirlenmiştir (122).

4.2. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları

Tablo 4.2. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları

Ölçekler	Alt Ölçekler	n	$\bar{x}$	ss
Duygu Düzenleme Ölçeği	Dayanıksızlık- Olumsuzluk Alt Ölçek Puanı	305	49,25	9,00
	Duygu Düzenleme Alt Ölçek Puanı	305	15,36	4,09
	DDÖ Toplam Puan	305	46,10	12,30
Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A	ÇAIÖ Toplam Puan	305	51,63	18,15
Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A	Kontrole Yönelik İlgi	305	55,31	7,14
	Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi	305	47,30	6,32
	Okula Yönelik İlgi	305	21,92	6,56
	İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi	305	8,70	3,53
	ÇYAIÖ-A Toplam Puan	305	133,23	20,04

Tablo 4.2. incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların “dayanıksızlık-olumsuzluk” alt ölçek puanı ortalamaları 49,25 ($\pm 9,00$), “duygu düzenleme” alt ölçek puanı ortalamaları 15,36 ($\pm 4,09$) ve “duygu düzenleme ölçeği” toplam puan ortalaması 46,10 ($\pm 12,30$) olarak bulunmuştur.

Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-Anne Formu’nun toplam puan ortalamalarının 51,63 ($\pm 18,15$) olduğu görülmektedir.

Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği’ne bakıldığında “kontrole yönelik ilgi” alt ölçek puanı ortalamaları 55,31 ($\pm 7,14$), “davranış geliştirmeye yönelik ilgi” alt ölçek puanı ortalamaları 47,30 ($\pm 6,32$), “okula yönelik ilgi” alt ölçek puanı ortalamaları 21,92 ($\pm 6,56$) ve “ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi” alt ölçek puanı

ortalamaları 8,70 ($\pm 3,53$), ölçeğin toplam puan ortalamaları ise 133,23 ($\pm 20,04$) olarak bulunmuştur.

4.3. Çocuklara Yönelik Kullanılan Ölçeklerin Demografik Değişkenler ile İlişkisine Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde çocukların “Duygu Düzenleme Ölçeği”nden almış oldukları puanlar ve annelerin “Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-Anne Formu” ve “Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği Anne Formu”ndan almış oldukları puanlar demografik değişkenler açısından incelenmiştir.

4.3.1 Çocukların Duygu Düzenleme Becerisine Yönelik Bulgular

Çocukların duygu düzenleme becerilerinin; yaş, cinsiyet, çocuk sayısı gibi demografik özelliklere göre farklılaşmasına ilişkin bulgular bu bölümde yer almaktadır.

Tablo 4.3. Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait T-testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	T	p
Dayanısızlık- Olumsuzluk	Kız	144	50,46	9,48	-2,241	0,026*
	Erkek	161	48,17	8,43		
Duygu Düzenleme	Kız	144	14,81	4,13	-2,247	0,027*
	Erkek	161	15,84	3,99		
Duygu Düzenleme Toplam Puan	Kız	144	64,01	6,11	-2,378	0,018*
	Erkek	161	65,27	7,12		

p<0,05*

Tablo 4.3. incelendiğinde, çocukların dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği ($p=0,026<0,05$), duygu düzenleme alt ölçeği ($p=0,027<0,05$) ve duygu düzenleme ölçeğinden aldığı toplam puanlar ($p=0,018<0,05$) çocuk cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlılık göstermektedir. Erkek çocuklarının dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği puan ortalamalarının kız çocuklarına göre daha düşük olduğu, duygu düzenleme alt ölçeği ve ölçeğin genel toplam puan ortalamalarının ise kız çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.4. Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuk Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Çocuk Yaşı	n	$\bar{x}$	ss	F	p
Dayanısızlık-Olumsuzluk	4	78	49,10	9,43	0,082	0,921
	5	129	49,49	8,42		
	6	98	30,95	9,46		
Duygu Düzenleme	4	78	15,19	4,38	0,145	0,865
	5	129	15,50	3,65		
	6	98	15,31	4,40		
DDÖ Toplam Puan	4	78	64,36	7,00	0,372	0,690
	5	129	64,99	6,21		
	6	98	64,29	6,88		

Tablo 4.4.'de verilen sonuçlara göre, çocukların dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği ($p=0,921>0,05$), duygu düzenleme alt ölçeği ($p=0,865>0,05$) ve duygu düzenleme ölçeğinden aldığı toplam puanların ($p=0,988>0,05$) çocukların yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 4.5. Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Anne Yaşı	n	$\bar{x}$	ss	F	P	Scheffe
Dayanısızlık-Olumsuzluk	21-25 yaş ⁽¹⁾	19	53,84	9,15	9,622	0,000**	(1-5)
	26-30 yaş ⁽²⁾	102	50,91	8,10			(2-5)
	31-35 yaş ⁽³⁾	103	49,58	8,15			(3-5)
	36-40 yaş ⁽⁴⁾	53	48,30	8,99			(4-5)
	41 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	28	40,68	9,98			
Duygu Düzenleme	21-25 yaş ⁽¹⁾	19	12,79	3,78	11,266	0,000**	(1-5)
	26-30 yaş ⁽²⁾	102	14,87	4,14			(2-5)
	31-35 yaş ⁽³⁾	103	15,10	3,45			(3-5)
	36-40 yaş ⁽⁴⁾	53	15,47	3,88			(4-5)
	41 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	28	19,61	3,96			
DDÖ Toplam Puan	21-25 yaş ⁽¹⁾	19	60,29	7,66	4,646	0,001**	(1-5)
	26-30 yaş ⁽²⁾	102	63,77	7,36			(2-5)
	31-35 yaş ⁽³⁾	103	64,68	6,18			(3-5)
	36-40 yaş ⁽⁴⁾	53	65,78	5,91			(4-5)
	41 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	28	66,63	6,48			

$p<0,01^{**}$

Tablo 4.5.'e bakıldığında, çocukların dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği ($F=9,622$; $p<0,01$)'nden aldığı puanlar çocukların annelerinin yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmıştır. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olan grup ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Anne yaşı arttıkça çocuğun dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği puan ortalamaları azalmaktadır.

Duygu düzenleme alt ölçeği sonuçlarına göre, çocukların duygu düzenleme alt ölçeği ($F=11,266$; $p<0,01$)'nden aldığı puanlar çocukların annelerinin yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi'ne göre, anne yaşı 41 yaş ve üzeri olan grup ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Anne yaşı arttıkça çocuğun düzenleme ölçeği puan ortalamaları artmaktadır.

Tablo 4.5.'te yer alan duygu düzenleme ölçeği toplam puanlarına bakıldığında, çocukların duygu düzenleme ölçeği ($F=11,556$; $p<0,01$)'nden aldığı toplam puanların çocukların annelerinin yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Scheffe Testi uygulanmıştır. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olan grup ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Anne yaşı arttıkça çocuğun duygu düzenleme ölçeği toplam puan ortalamaları artmaktadır.

Tablo 4.6. Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	ss	F	P	Scheffe
Dayanısızlık- Olumsuzluk	Okuryazar Değil ⁽¹⁾	28	40,00	9,56	21,301	0,000**	(6-1)
	Okuryazar ⁽²⁾	17	40,94	8,64			(6-2)
	İlkokul ⁽³⁾	42	47,81	9,56			(6-3)
	Ortaokul ⁽⁴⁾	40	50,18	7,66			(6-4)
	Lise ⁽⁵⁾	61	47,28	6,74			(6-5)
	Yüksek Öğrenim ⁽⁶⁾	117	53,91	7,02			
Duygu Düzenleme	Okuryazar Değil ⁽¹⁾	28	18,79	3,96	14,229	0,000**	(6-1)
	Okuryazar ⁽²⁾	17	18,71	4,96			(6-2)
	İlkokul ⁽³⁾	42	16,33	4,72			(6-3)
	Ortaokul ⁽⁴⁾	40	14,68	3,02			(6-5)
	Lise ⁽⁵⁾	61	16,03	3,15			
	Yüksek Öğrenim ⁽⁶⁾	117	13,58	3,50			
DDÖ Toplam Puan	Okuryazar Değil ⁽¹⁾	28	67,49	5,11	13,435	0,000**	(6-1)
	Okuryazar ⁽²⁾	17	63,31	5,47			(6-2)
	İlkokul ⁽³⁾	42	64,85	6,39			(6-3)
	Ortaokul ⁽⁴⁾	40	64,14	6,92			(6-5)
	Lise ⁽⁵⁾	61	59,65	7,71			
	Yüksek Öğrenim ⁽⁶⁾	117	58,79	7,65			

p<0,01**

Tablo 4.6.'ya bakıldığında, çocukların dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği (F=21,301; p<0,01)'nden aldığı puanlar annelerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmıştır. Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim mezunu olan grup ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olan çocukların dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeğinden aldığı puan ortalamaları, diğer gruplardan yüksektir.

Duygu düzenleme alt ölçeğine göre, çocukların duygu düzenleme alt ölçeği ($F=14,229$; $p<0,01$)’nden aldığı puanların annelerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Farklılığın belirlenmesi için Scheffe Testi uygulanmış ve anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olan grup ile eğitim düzeyi okuryazar olmayan, okuryazar, ilkokul ve lise olan gruplar arasında farklılığın olduğu belirlenmiştir. Anne eğitim düzeyi arttıkça çocuğun duygu düzenleme alt ölçeğinden aldığı puan ortalamaları azalmaktadır.

Ölçeğin toplam puan sonuçlarına bakıldığında ise, çocukların duygu düzenleme ölçeği ($F=22,130$; $p<0,01$)’nden aldığı puanların annelerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Uygulanan Scheffe Testi’ne göre farklılığın, anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olan grup ile eğitim düzeyi okuryazar olmayan, okuryazar, ilkokul ve lise olan gruplar arasında olduğu belirlenmiştir. Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olan çocukların duygu düzenleme ölçeği toplam puan ortalamaları; okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve lise mezunu olanlardan düşüktür.

Tablo 4.7. Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Anne Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	ss	F	P	Scheffe
Dayanısızlık-Olumsuzluk	Çalışmıyor ⁽¹⁾	192	47,65	8,55	24,095	0,000**	
	Kamu Görevlisi ⁽²⁾	82	55,23	7,32			(1-2)
	İşçi ⁽³⁾	13	39,92	4,75			(3-2)
	Özel Sektör ⁽⁴⁾	18	45,83	8,68			(4-2)
Duygu Düzenleme	Çalışmıyor ⁽¹⁾	192	16,10	4,09	15,194	0,000**	
	Kamu Görevlisi ⁽²⁾	82	13,00	3,34			(1-2)
	İşçi ⁽³⁾	13	18,00	2,71			(3-2)
	Özel Sektör ⁽⁴⁾	18	16,28	3,59			(4-2)
DDÖ Toplam Puan	Çalışmıyor ⁽¹⁾	192	62,11	6,69	16,746	0,000**	
	Kamu Görevlisi ⁽²⁾	82	57,92	4,09			(1-2)
	İşçi ⁽³⁾	13	68,23	5,33			(3-2)
	Özel Sektör ⁽⁴⁾	18	63,75	6,55			(4-2)

p<0,01**

Tablo 4.7.'ye göre, çocukların dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği (F=24,095; p<0,01)'nden aldığı puanlar annelerinin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmıştır. Kamu görevlisi olan grup ile diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Kamu görevlisi olarak çalışan annelerin çocuklarının puan ortalamaları 55,23 ($\pm 7,32$); çalışmayan 47,65 ($\pm 8,55$), işçi 39,92 ($\pm 7,32$) ve özel sektörde çalışan annelerinin dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği puan ortalamaları 45,83 ($\pm 8,68$)'ndan yüksektir.

Duygu düzenleme alt ölçeğine bakıldığında; duygu düzenleme alt ölçeği (F=15,194; p<0,01)'nden alınan puanların çocukların annelerinin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Scheffe Testi'ne göre, kamu görevlisi olan grup ile diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu

görülmektedir. Kamu görevlisi olarak çalışan annelerin çocuklarının puan ortalamaları 13,00 ($\pm 3,34$); çalışmayan 16,10 ($\pm 4,09$), işçi 18,00 ($\pm 2,71$) ve özel sektörde çalışan annelerinin duygu düzenleme alt ölçeği puan ortalamaları 16,28 ($\pm 3,59$)'ndan düşüktür.

Duygu düzenleme ölçeğinden alınan toplam puanlar ($F=24,249$; $0,000 < 0,1$) çocukların annelerinin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farklılığın belirlenmesi için uygulanan Scheffe Testi'ne göre, kamu görevlisi olan grup ile diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Kamu görevlisi olarak çalışan annelerin çocuklarının puan ortalamaları 37,77 ($\pm 10,06$); çalışmayan 48,45 ($\pm 11,69$), işçi 58,08 ($\pm 6,56$) ve özel sektörde çalışan annelerinin duygu düzenleme alt ölçeği puan ortalamaları 50,44 ($\pm 11,47$)'ndan düşüktür.

Tablo 4.8. Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Çocuk Sayısı	n	$\bar{X}$	ss	F	P	Scheffe
Dayanıksızlık- Olumsuzluk	1 Çocuk ⁽¹⁾	49	53,20	8,62	19,977	0,000**	
	2 Çocuk ⁽²⁾	145	50,66	7,67			(5-1)
	3 Çocuk ⁽³⁾	57	49,39	7,86			(5-2)
	4 Çocuk ⁽⁴⁾	35	45,03	9,53			(5-3)
	5 Çocuk ve üzeri ⁽⁵⁾	19	35,68	6,91			(5-4)
Duygu Düzenleme	1 Çocuk ⁽¹⁾	49	13,41	4,05	16,300	0,000**	
	2 Çocuk ⁽²⁾	145	14,84	3,49			(5-1)
	3 Çocuk ⁽³⁾	57	15,47	3,62			(5-2)
	4 Çocuk ⁽⁴⁾	35	17,03	4,16			(5-3)
	5 Çocuk ve üzeri ⁽⁵⁾	19	20,89	4,11			(5-4)
DDÖ Toplam Puan	1 Çocuk ⁽¹⁾	49	56,58	6,59	11,446	0,000**	
	2 Çocuk ⁽²⁾	145	62,06	7,46			(5-1)
	3 Çocuk ⁽³⁾	57	64,86	6,61			(5-2)
	4 Çocuk ⁽⁴⁾	35	65,50	5,85			(5-3)
	5 Çocuk ve üzeri ⁽⁵⁾	19	66,61	5,69			(5-4)

p<0,01**

Tablo 4.8. incelendiğinde, çocukların dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği ($F=19,977$; $p<0,01$)’nden aldığı puanlar evdeki çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmış ve 5 ve üzeri çocuğu olan grup ile diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. 5 ve üzeri çocuğu olan annelerin çocuklarının dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçek puanları, diğer gruplara göre daha düşüktür. Evdeki çocuk sayısı arttıkça dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeğinden alınan puan ortalamaları azalmaktadır.

Duygu düzenleme alt ölçeğine göre; çocukların duygu düzenleme alt ölçeği ($F=16,300$; $p<0,01$)’nden aldığı puanlar, evdeki çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Uygulanan Scheffe Testi sonuçlarına göre, bu farklılığın 5 ve üzeri çocuğu olan grup ile diğer gruplar arasında olduğu bulunmuştur. 5 ve üzeri çocuğu olan annelerin çocuklarının duygu düzenleme alt ölçek puanları, diğer gruplara göre daha yüksektir. Evdeki çocuk sayısı arttıkça duygu düzenleme alt ölçeğinden alınan puan ortalamaları artmaktadır.

Ölçeğin toplam puan ortalamalarına göre ise, çocukların duygu düzenleme ölçeği ($F=21,893$; $p<0,01$)’nden aldığı toplam puanlar evdeki çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi’ne göre bu farklılığın 5 ve üzeri çocuğu olan grup ile diğer gruplar arasında olduğu bulunmuştur. 5 ve üzeri çocuğu olan annelerin çocuklarının duygu düzenleme ölçeği toplam puanları, diğer gruplara göre daha yüksektir. Evdeki çocuk sayısı arttıkça duygu düzenleme ölçeği toplam puan ortalamaları da artmaktadır.

Tablo 4.9. Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Aile Tipine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Aile Tipi	n	$\bar{X}$	ss	F	P	Scheffe
Dayanısızlık- Olumsuzluk	Geniş Aile ⁽¹⁾	52	42,94	9,59	19,084	0,000**	(1-2)
	Çekirdek Aile ⁽²⁾	243	50,76	8,19			
	Boşanmış Aile ⁽³⁾	10	45,50	10,21			
Duygu Düzenleme	Geniş Aile ⁽¹⁾	52	17,48	4,50	9,392	0,000**	(1-2)
	Çekirdek Aile ⁽²⁾	243	14,87	3,89			
	Boşanmış Aile ⁽³⁾	10	16,10	3,07			
DDÖ Toplam Puan	Geniş Aile ⁽¹⁾	52	60,42	7,85	15,649	0,000**	(1-2)
	Çekirdek Aile ⁽²⁾	243	65,63	6,00			
	Boşanmış Aile ⁽³⁾	10	60,42	7,47			

p<0,01**

Tablo 4.9.'a göre, çocukların dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği (F=19,084; p<0,01)'nden aldığı puanlar aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmış ve geniş ve çekirdek aile tipine sahip olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Geniş aileye sahip olan çocukların dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçek puan ortalamaları, çekirdek aileye sahip olan çocuklardan düşüktür.

Duygu düzenleme alt ölçeğine bakıldığında, çocukların duygu düzenleme alt ölçeği (F=9,392; p<0,01)'nden aldığı puanlar aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi'ne göre geniş ve çekirdek aile tipine sahip olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Geniş aileye sahip olan çocukların duygu düzenleme alt ölçek puan ortalamaları, çekirdek aileye sahip olan çocuklardan yüksektir.

Ölçeğin toplam puanlarına bakıldığında, çocukların duygu düzenleme ölçeği (F=17,845; p<0,01)'nden aldığı toplam puanlar aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi'ne göre bu anlamlı farklılık geniş ve çekirdek aile tipine sahip olanlar arasındadır. Geniş aileye sahip olan çocukların

duygu düzenleme alt ölçek puan ortalamaları, çekirdek aileye sahip olan çocuklardan yüksektir.

Tablo 4.10. Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Ailenin Gelir Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	ss	F	P	Scheffe
Dayanısızlık- Olumsuzluk	900-1500 TL ⁽¹⁾	80	45,09	10,25	20,949	0,000**	
	1501-3000 TL ⁽²⁾	79	45,46	7,59			(1-3)
	3001-4500 TL ⁽³⁾	39	53,95	6,06			(1-4)
	4501-6000 TL ⁽⁴⁾	54	54,39	7,12			(1-5)
	6001 ve üzeri ⁽⁵⁾	53	52,51	6,74			
Duygu Düzenleme	900-1500 TL ⁽¹⁾	80	17,25	4,56	11,938	0,000**	
	1501-3000 TL ⁽²⁾	79	16,24	3,83			(1-3)
	3001-4500 TL ⁽³⁾	39	13,62	3,06			(1-4)
	4501-6000 TL ⁽⁴⁾	54	13,61	3,67			(1-5)
	6001 ve üzeri ⁽⁵⁾	53	14,25	3,16			
DDÖ Toplam Puan	900-1500 TL ⁽¹⁾	80	66,75	5,08	15,500	0,000**	
	1501-3000 TL ⁽²⁾	79	68,00	5,05			(1-3)
	3001-4500 TL ⁽³⁾	39	67,56	4,59			(1-4)
	4501-6000 TL ⁽⁴⁾	54	61,70	5,85			(1-5)
	6001 ve üzeri ⁽⁵⁾	53	62,34	7,88			

p<0,01**

Tablo 4.10.'da yer alan verilere göre, çocukların dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği (F=20,949; p<0,01)'nden aldığı puanlar ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmış ve gelir durumu 900-1500 TL arasında olanlar ile gelir durumu 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzeri olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Gelir durumu 900-1500 TL olanların dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği puan ortalamaları; 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzeri olanlardan düşüktür.

Duygu düzenleme alt ölçeğine göre, çocukların duygu düzenleme alt ölçeği ($F=11,938$; $p<0,01$)’nden aldığı puanlar ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi sonucuna göre, gelir durumu 900-1500 TL arasında olanlar ile gelir durumu 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzeri olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Gelir durumu 900-1500 TL olanların duygu düzenleme alt ölçeği puan ortalamaları; 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzeri olanlardan yüksektir.

Ölçeğin toplam puanları incelendiğinde, çocukların duygu düzenleme ölçeği ($F=20,436$; $p<0,1$)’nden aldığı toplam puanlar ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi sonuçlarına göre; gelir durumu 900-1500 TL arasında olanlar ile gelir durumu 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzeri olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Gelir durumu 900-1500 TL arasında olanların toplam ölçek puan ortalamalarının 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzeri olanlara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

4.3.2 Anne-Çocuk İlişisine Yönelik Bulgular

Tablo 4.11. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Çocuk Cinsiyetine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait T-testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	T	p
ÇAİÖ-A Toplam Puan	Kız	144	32,06	13,13	-2,125	0,034*
	Erkek	161	35,35	13,92		

$p<0,05^*$

Tablo 4.11. incelendiğinde, çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formundan alınan toplam puanlar ($t=-2,125$; $p<0,05$) çocuk cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlılık göstermektedir.

Tablo 4.12. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Çocuk Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Ölçek	Çocuk Yaşı	n	$\bar{X}$	ss	T	p
ÇAIÖ -A Toplam Puan	4	78	54,67	19,86	1,922	0,148
	5	129	49,60	16,07		
	6	98	51,89	19,13		

Tablo 4.12. incelendiğinde yapılan ANOVA testi sonucuna göre, çocuk ana-baba ilişki ölçeğin anne formundan aldığı toplam puanların ($t=1,922$; $p>0,05$) çocuk yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 4.13. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Annenin Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Ölçek	Anne Yaşı	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Scheffe
ÇAIÖ-A Toplam Puan	21-25 yaş ⁽¹⁾	19	43,47	17,94	11,058	0,000**	(5-1)
	26-30 yaş ⁽²⁾	102	48,89	14,07			(5-2)
	31-35 yaş ⁽³⁾	103	49,32	15,45			(5-3)
	36-40 yaş ⁽⁴⁾	53	54,38	18,06			(5-4)
	41 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	28	70,43	27,35			

$p<0,01^{**}$

Tablo 4.13.'e bakıldığında, çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formundan alınan toplam puanlar ($F=11,058$; $p<0,01$) çocukların anne yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Uygulanan Scheffe Testi sonucuna göre anne yaşı 21-25 yaş arası olan grup ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anne yaşı 21-25 yaş arası olanların çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puanları diğer gruplardan düşüktür. Anne yaşı arttıkça çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puan ortalamaları artmaktadır.

Tablo 4.14.Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Ölçek	Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Scheffe
ÇAİÖ-A Toplam Puan	Okuryazar Değil ⁽¹⁾	28	71,11	22,59	23,546	0,000**	
	Okuryazar ⁽²⁾	17	70,00	20,84			(6-1)
	İlkokul ⁽³⁾	42	58,14	17,86			(6-2)
	Ortaokul ⁽⁴⁾	40	48,95	14,07			(6-3)
	Lise ⁽⁵⁾	61	52,43	15,42			(6-5)
	Yüksek Öğrenim ⁽⁶⁾	117	42,46	11,78			

p<0,01**

Tablo 4.14.'e göre, çocuk ana-baba ilişki ölçeğinin anne formundan aldığı toplam puanlar (F=23,546; p<0,01) çocukların anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi'ne göre eğitim düzeyi yüksek öğrenim olan grup ile okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve lise olan grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olan çocukların çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puan ortalamaları; eğitim düzeyi okuryazar olmayan, okuryazar, ilkokul ve lise olanlardan düşüktür.

Tablo 4.13. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Ölçek	Anne Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Scheffe
ÇAİÖ-A Toplam Puan	Çalışmıyor ⁽¹⁾	192	19,67	5,30	16,474	0,000**	
	Kamu Görevlisi ⁽²⁾	82	17,84	6,24			(2-1)
	İşçi ⁽³⁾	13	54,24	18,19			(2-3)
	Özel Sektör ⁽⁴⁾	18	41,50	12,85			(2-4)

p<0,01**

Tablo 4.15.'te yer alan verilere göre, çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu (F=16,47; p<0,01)'nden alınan toplam puanlar çocukların anne çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi uygulanmış ve kamu görevlisi olan grup ile diğer gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Annesi kamu görevlisi olan çocukların

çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puan ortalamaları diğerlerinden düşüktür.

Tablo 4.16. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Ölçek	Çocuk Sayısı	n	$\bar{X}$	ss	F	P	Scheffe
ÇAIÖ-A Toplam Puan	1 Çocuk ⁽¹⁾	49	45,69	17,68	26,565	0,000**	(5-1)
	2 Çocuk ⁽²⁾	145	47,68	14,11			(5-2)
	3 Çocuk ⁽³⁾	57	51,72	14,08			(5-3)
	4 Çocuk ⁽⁴⁾	35	58,23	20,93			(5-4)
	5 Çocuk ve üzeri ⁽⁵⁾	19	84,63	15,47			

p<0,01**

Tablo 4.16.'ya göre, çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formundan aldığı toplam puanlar ($F=26,56$; $p<0,01$), çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Uygulanan Scheffe sonucuna göre, çocuk sayısı 5 ve üzeri olan annelerin çocukları ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Çocuk sayısı arttıkça çocukların çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puan ortalamaları artmaktadır.

Tablo 4.17. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Aile Tipine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Ölçek	Aile Tipi	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Scheffe
ÇAIÖ-A Toplam Puan	Geniş Aile ⁽¹⁾	52	66,56	20,89	27,138	0,000**	(1-2)
	Çekirdek Aile ⁽²⁾	243	48,10	15,49			
	Boşanmış Aile ⁽³⁾	10	59,70	22,55			

p<0,01**

Tablo 4.17.'de yer alan verilere göre, çocukların çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu ($F=27,138$; $p<0,01$)'ndan aldığı toplam puanlar aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Uygulanan Scheffe Testi'ne göre, aile tipi geniş aile olan grup ile çekirdek aile olan grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Geniş aileye sahip olan çocukların çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puan ortalamaları, çekirdek aile olanlardan yüksektir.

Tablo 4.18. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Toplam Puanlarının Ailenin Gelir Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Ölçek	Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	Ss	F	p	Scheffe
ÇAIÖ-A Toplam Puan	900-1500 TL ⁽¹⁾	80	63,00	21,34	21,093	0,000**	(1-3) (1-4) (1-5)
	1501-3000 TL ⁽²⁾	79	55,49	16,98			
	3001-4500 TL ⁽³⁾	39	42,28	11,13			
	4501-6000 ⁽⁴⁾	54	42,02	11,01			
	6001 ve üzeri ⁽⁵⁾	53	45,38	12,84			

p<0,01**

Tablo 4.18. incelendiğinde, çocukların çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu (F=21,093; p<0,01)'ndan aldığı toplam puanlar ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi'ne göre, gelir durumu 900-1500 TL olan grup ile 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzeri olan grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Gelir durumu 900-1500 TL olanların çocuklarının çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puan ortalamaları azalmaktadır.

4.3.3 Çocuğa Yönelik Anne İlgisine Ait Bulgular

Tablo 4.19. Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuk Cinsiyetine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait T-testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Çocuğun Cinsiyeti	n	$\bar{X}$	ss	T	p
Kontrolle Yönelik İlgi	Kız	144	55,17	7,23	-0,311	0,756
	Erkek	161	55,43	7,07		
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi	Kız	144	47,30	6,48	-0,016	0,987
	Erkek	161	47,31	6,20		
Okula Yönelik İlgi	Kız	144	21,63	6,11	-0,725	0,469
	Erkek	161	22,17	6,94		
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi	Kız	144	9,16	3,63	2,162	0,031*
	Erkek	161	8,29	3,40		
ÇYAIÖ-A Toplam Puan	Kız	144	133,26	19,57	0,028	0,977
	Erkek	161	133,20	20,52		

$p<0,05^*$

Tablo 4.19. incelendiğinde, annelerin kontrole yönelik ilgi alt ölçeği ($p=0,756>0,05$), davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($p=0,987>0,05$), okula yönelik ilgi alt ölçeği ($p=0,469>0,05$)’nden aldığı toplam puanlar ($p=0,977>0,05$) çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlılık göstermemektedir. İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi puanları ($p=0,031<0,05$) çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlılık göstermektedir. Annelerin kız çocuklarının ilgilerini geliştirmeye yönelik ilgi puanları erkeklere göre yüksektir.

Tablo 4.20. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuk Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Çocuğun Yaşı	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Scheffe
Kontrolle Yönelik İlgi	4 yaş ⁽¹⁾	78	53,83	7,71	4,115	0,017*	(1-2)
	5 yaş ⁽²⁾	129	56,60	6,23			
	6 yaş ⁽³⁾	98	54,79	7,55			
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi	4 yaş	78	46,44	6,63	1,813	0,165	
	5 yaş	129	48,07	5,08			
	6 yaş	98	46,99	7,40			
Okula Yönelik İlgi	4 yaş	78	21,55	6,92	0,779	0,46	
	5 yaş	129	22,47	6,32			
	6 yaş	98	21,49	6,58			
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi	4 yaş	78	9,09	3,48	0,768	0,465	
	5 yaş	129	8,67	3,36			
	6 yaş	98	8,43	3,79			
ÇYAİÖ-A Toplam Puan	4 yaş	78	130,91	21,82	1,88	0,154	
	5 yaş	129	135,80	17,23			
	6 yaş	98	131,69	21,78			

$p<0,05^*$

Tablo 4.20. incelendiğinde, kontrole yönelik ilgi alt ölçeği ($F=4,115$; $p<0,05$)’nden alınan puanlar çocuk yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmıştır. Çocuk yaşı 4 yaş ve 5 yaş olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Çocuk yaşı 4 yaş olan annelerin kontrole yönelik ilgi alt ölçeğinden aldığı puan ortalamaları çocuk yaşı 5 yaş olanlara göre düşüktür.

Annelerin davranış geliştirmeye yönelik ilgi ($F=1,813$; $p>0,05$), okula yönelik ilgi ($F=0,779$; $p>0,05$), ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=0,768$; $p>0,05$)’nden ve ölçeğin genel toplam ($F=1,880$; $p>0,05$)’ından aldığı puan ortalamalarının çocuk yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği görölmektedir.

Tablo 4.21. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Yaşına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Anne Yaşı	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Scheffe
Kontrolle Yönelik İlg	21-25 yaş ⁽¹⁾	19	57,11	5,14	9,357	0,000**	
	26-30 yaş ⁽²⁾	102	57,09	6,10			(5-1)
	31-35 yaş ⁽³⁾	103	55,95	6,02			(5-2)
	36-40 yaş ⁽⁴⁾	53	53,25	8,09			(5-3)
	41 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	28	49,14	9,49			
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlg	21-25 yaş ⁽¹⁾	19	49,58	4,40	5,192	0,000**	(5-1)
	26-30 yaş ⁽²⁾	102	48,72	5,61			(5-2)
	31-35 yaş ⁽³⁾	103	47,17	5,85			(5-3)
	36-40 yaş ⁽⁴⁾	53	46,04	7,57			
	41 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	28	43,54	7,11			
Okula Yönelik İlg	21-25 yaş ⁽¹⁾	19	25,00	6,75	9,962	0,000**	
	26-30 yaş ⁽²⁾	102	23,75	6,14			(5-1)
	31-35 yaş ⁽³⁾	103	21,63	5,43			(5-2)
	36-40 yaş ⁽⁴⁾	53	20,91	6,24			(5-3)
	41 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	28	16,11	8,35			(5-4)
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlg	21-25 yaş ⁽¹⁾	19	9,37	3,45	3,957	0,004**	
	26-30 yaş ⁽²⁾	102	8,88	3,36			(5-1)
	31-35 yaş ⁽³⁾	103	9,16	3,48			(5-2)
	36-40 yaş ⁽⁴⁾	53	8,45	3,26			(5-3)
	41 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	28	6,36	4,15			
ÇYAiÖ-A Toplam Puan	21-25 yaş ⁽¹⁾	19	141,05	16,88	9,91	0,000**	
	26-30 yaş ⁽²⁾	102	138,44	16,32			(5-1)
	31-35 yaş ⁽³⁾	103	133,90	17,23			(5-2)
	36-40 yaş ⁽⁴⁾	53	128,64	22,12			(5-3)
	41 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	28	115,14	27,30			

p<0,01**

Tablo 4.21.'de yer alan verilere göre anne yaşı ile tüm alt ölçekler ve ölçeğin toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Farklılıkların hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi uygulanmıştır.

Annelerin kontrole yönelik ilgi alt ölçeği ($F=9,357$; $p<0,01$)'nden aldığı puanlar anne yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olan grup ile 21-25 yaş, 26-30 yaş ve 31-35 yaş arasında olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olanların kontrole yönelik ilgi alt ölçeği puanları diğer gruplardan düşüktür. Anne yaşı arttıkça kontrole yönelik ilgi alt ölçeği puan ortalamaları azalmaktadır.

Davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeğine bakıldığında, annelerin davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=5,192$; $p<0,01$)'nden aldıkları puanların anne yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olan grup ile 21-25 yaş, 26-30 yaş ve 31-35 yaş arasında olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olanların davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puanları diğer gruplardan düşüktür. Anne yaşı arttıkça davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puan ortalamaları azalmaktadır.

Annelerin okula yönelik ilgi alt ölçeği ($F=9,962$; $p<0,01$)'nden aldıkları puanların anne yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi'ne göre, anne yaşı 41 yaş ve üzeri olan grup ile diğer yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olanların okula yönelik ilgi alt ölçeği puanları diğer gruplardan düşüktür. Anne yaşı arttıkça okula yönelik ilgi alt ölçeği puan ortalamaları azalmaktadır.

İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=3,957$; $p<0,01$)'nden alınan puanların anne yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olan grup ile 21-25 yaş, 26-30 yaş ve 31-35 yaş arasında olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olanların ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puanları diğer gruplardan düşüktür. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olanların ilgileri

geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puan ortalamaları 21-25 yaş, 26-30 yaş ve 31-35 yaş olanlardan düşüktür.

Ölçeğin toplam puanları incelendiğinde, çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formundan alınan toplam puanlar ($F=9,910$; $p<0,01$) anne yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olan grup ile 21-25 yaş, 26-30 yaş ve 31-35 yaş arasında olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olanların çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formu toplam puanları diğer gruplardan düşüktür. Anne yaşı arttıkça çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formu toplam puan ortalamaları azalmaktadır.

Tablo 4.22. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Scheffe
Kontrolle Yönelik İlgi	Okuryazar Değil ⁽¹⁾	28	46,96	9,25	27,858	0,000**	
	Okuryazar ⁽²⁾	17	49,41	7,63			(6-1)
	İlkokul ⁽³⁾	42	51,62	7,77			(6-2)
	Ortaokul ⁽⁴⁾	40	56,53	5,97			(6-3)
	Lise ⁽⁵⁾	61	55,11	5,92			(6-5)
	Yüksek Öğrenim ⁽⁶⁾	117	59,17	3,41			
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi	Okuryazar Değil ⁽¹⁾	28	41,75	9,97	12,041	0,000**	
	Okuryazar ⁽²⁾	17	44,41	6,34			(6-1)
	İlkokul ⁽³⁾	42	45,24	6,89			(6-2)
	Ortaokul ⁽⁴⁾	40	48,10	5,58			(6-3)
	Lise ⁽⁵⁾	61	46,57	6,05			(6-5)
	Yüksek Öğrenim ⁽⁶⁾	117	49,91	3,50			
Okula Yönelik İlgi	Okuryazar Değil ⁽¹⁾	28	16,11	7,99	8,339	0,000**	
	Okuryazar ⁽²⁾	17	19,06	7,95			(6-2)
	İlkokul ⁽³⁾	42	21,1	7,34			(6-3)
	Ortaokul ⁽⁴⁾	40	23,78	6,27			(6-4)
	Lise ⁽⁵⁾	61	21,48	6,18			(6-5)
	Yüksek Öğrenim ⁽⁶⁾	117	23,62	4,82			
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi	Okuryazar Değil ⁽¹⁾	28	3,82	1,56	57,165	0,000**	
	Okuryazar ⁽²⁾	17	5,41	2,90			(6-1)
	İlkokul ⁽³⁾	42	6,88	3,04			(6-2)
	Ortaokul ⁽⁴⁾	40	7,60	2,82			(6-3)
	Lise ⁽⁵⁾	61	8,75	2,74			(6-4)
	Yüksek Öğrenim ⁽⁶⁾	117	11,34	2,27			(6-5)
ÇYAİÖ-A Toplam Puan	Okuryazar Değil ⁽¹⁾	28	108,64	25,02	26,751	0,000**	
	Okuryazar ⁽²⁾	17	118,29	21,24			(6-1)
	İlkokul ⁽³⁾	42	124,83	21,85			(6-2)
	Ortaokul ⁽⁴⁾	40	136,00	18,01			(6-3)
	Lise ⁽⁵⁾	61	131,92	16,88			(6-5)
	Yüksek Öğrenim ⁽⁶⁾	117	144,03	9,72			

p<0,01**

Tablo 4.22. incelendiğinde, annelerin kontrole yönelik ilgi alt ölçeği ($F=27,858$; $p<0,01$)’nden aldığı puanlar anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmıştır. Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olan grup ile okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve lise mezunu olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olanların kontrole yönelik ilgi alt ölçeği puanları okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve lise mezunu olanlardan yüksektir.

Davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeğine bakıldığında, annelerin davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=12,041$; $p<0,01$)’nden aldıkları puanların anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Scheffe Testi uygulanmış ve anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olanlar ile okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve lise mezunu olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olanların davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puanları okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve lise mezunu olanlardan yüksektir.

Annelerin okula yönelik ilgi alt ölçeği ($F=8,339$; $p<0,01$)’nden aldıkları puanların anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi’ne göre, anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olanlar ile arasında istatistiksel olarak okuryazar olan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olanlar anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olanların okula yönelik ilgi alt ölçeği puanları okuryazar olan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olanlardan yüksektir.

İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=57,165$; $p<0,01$)’nden alınan puanların anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Scheffe Testi uygulanmış ve anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olan grup ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olanların ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puanları diğer gruplardan yüksektir. Anne eğitim

düzeyi arttıkça ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puan ortalamaları artmaktadır.

Ölçeğin toplam puanları incelendiğinde, çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formundan alınan toplam puanlar ($F=26,751$; $p<0,1$) anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Uygulanan Scheffe Testi sonucuna göre anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olan grup ile okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve lise mezunu olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olanların çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formu toplam puanları diğer gruplara göre yüksektir.

Tablo 4.23. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Anne Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Scheffe
Kontrolle Yönelik İlgi	Çalışmıyor ⁽¹⁾	192	54,52	7,84	9,228	0,000**	(2-1)
	Kamu Görevlisi ⁽²⁾	82	58,44	4,28			(2-3)
	İşçi ⁽³⁾	13	50,92	5,48			(2-4)
	Özel Sektör ⁽⁴⁾	18	52,61	5,83			
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi	Çalışmıyor ⁽¹⁾	192	46,98	6,94	7,146	0,000**	(2-1)
	Kamu Görevlisi ⁽²⁾	82	49,41	3,64			(2-3)
	İşçi ⁽³⁾	13	42,62	6,16			(2-4)
	Özel Sektör ⁽⁴⁾	18	44,56	5,93			
Okula Yönelik İlgi	Çalışmıyor ⁽¹⁾	192	22,41	7,03	8,224	0,000**	(1-3)
	Kamu Görevlisi ⁽²⁾	82	22,62	4,63			(2-3)
	İşçi ⁽³⁾	13	14,38	3,78			
	Özel Sektör ⁽⁴⁾	18	18,89	6,60			
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi	Çalışmıyor ⁽¹⁾	192	7,82	3,48	22,925	0,000**	(1-3)
	Kamu Görevlisi ⁽²⁾	82	11,15	2,60			(2-3)
	İşçi ⁽³⁾	13	6,46	2,30			
	Özel Sektör ⁽⁴⁾	18	8,56	3,15			
ÇYAİÖ-A Toplam Puan	Çalışmıyor ⁽¹⁾	192	131,73	21,79	11,095	0,000**	(2-1)
	Kamu Görevlisi ⁽²⁾	82	141,62	11,58			(2-3)
	İşçi ⁽³⁾	13	114,38	14,79			(2-4)
	Özel Sektör ⁽⁴⁾	18	124,61	18,46			

$p<0,01$ **

Tablo 4.23.'e göre, annelerin kontrole yönelik ilgi alt ölçeği ($F=9,228$; $p<0,01$)'nden aldığı puanlar anne çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmıştır. Kamu görevlisi olanlar ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Kamu görevlisi olanların kontrole yönelik ilgi alt ölçeği puanları diğer gruplardan yüksektir.

Davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeğine bakıldığında, annelerin davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=7,146$; $p<0,01$)'nden aldıkları puanların anne çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Scheffe Testi uygulanmış ve kamu görevlisi olanlar ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Kamu görevlisi olanların davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puanları diğer gruplardan yüksektir.

Annelerin okula yönelik ilgi alt ölçeği ($F=8,224$; $p<0,01$)'nden aldıkları puanların anne çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi'ne göre, işçi olanlar ile çalışmayan ve kamu görevlisi olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. İşçi olanların okula yönelik ilgi alt ölçeği puanları çalışmayan ve kamu görevlisi olanlardan düşüktür.

İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=22,925$; $p<0,01$)'nden alınan puanların anne çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Scheffe Testi uygulanmış ve işçi olanlar ile çalışmayan ve kamu görevlisi olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. İşçi olanların ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puanları çalışmayan ve kamu görevlisi olanlardan düşüktür.

Ölçeğin toplam puanları incelendiğinde, çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formundan alınan toplam puanlar ($F=11,095$; $p<0,01$) anne çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Uygulanan Scheffe Testi sonucuna göre kamu görevlisi olanlar ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Kamu görevlisi olanların çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formu toplam puanları diğer gruplardan yüksektir.

Tablo 4.24. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Çocuk Sayısı	n	$\bar{X}$	ss	F	P	Scheffe
Kontrolle Yönelik İlgisi	1 çocuk ⁽¹⁾	49	56,84	6,97	31,025	0,000**	(5-1)
	2 çocuk ⁽²⁾	145	57,18	5,17			(5-2)
	3 çocuk ⁽³⁾	57	55,54	5,91			(5-3)
	4 çocuk ⁽⁴⁾	35	52,54	7,64			(5-4)
	5 çocuk ve üzeri ⁽⁵⁾	19	41,47	6,79			
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgisi	1 çocuk ⁽¹⁾	49	48,12	5,98	19,17	0,000**	(5-1)
	2 çocuk ⁽²⁾	145	48,8	4,67			(5-2)
	3 çocuk ⁽³⁾	57	47,81	5,55			(5-3)
	4 çocuk ⁽⁴⁾	35	44,46	7,61			(5-4)
	5 çocuk ve üzeri ⁽⁵⁾	19	37,53	7,85			
Okula Yönelik İlgisi	1 çocuk ⁽¹⁾	49	22,41	5,78	13,955	0,000**	(5-1)
	2 çocuk ⁽²⁾	145	23,03	5,71			(5-2)
	3 çocuk ⁽³⁾	57	22,98	6,24			(5-3)
	4 çocuk ⁽⁴⁾	35	19,94	7,96			(5-4)
	5 çocuk ve üzeri ⁽⁵⁾	19	12,58	4,59			
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgisi	1 çocuk ⁽¹⁾	49	10,69	2,95	31,694	0,000**	(5-1)
	2 çocuk ⁽²⁾	145	9,69	3,01			(5-2)
	3 çocuk ⁽³⁾	57	7,70	3,31			(5-3)
	4 çocuk ⁽⁴⁾	35	6,29	2,97			(5-4)
	5 çocuk ve üzeri ⁽⁵⁾	19	3,42	1,30			
ÇYAIÖ-A Toplam Puan	1 çocuk ⁽¹⁾	49	138,10	17,51	32,336	0,000**	(5-1)
	2 çocuk ⁽²⁾	145	138,70	14,56			(5-2)
	3 çocuk ⁽³⁾	57	134,00	17,62			(5-3)
	4 çocuk ⁽⁴⁾	35	123,20	22,93			(5-4)
	5 çocuk ve üzeri ⁽⁵⁾	19	95,00	16,35			

p<0,01**

Tablo 4.24.'e göre, annelerin kontrole yönelik ilgi (F=31,025; p<0,01), davranış geliştirmeye yönelik ilgi (F=19,170; p<0,01), okula yönelik (F=13,955; p<0,01), ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi (F=31,694; p<0,01) alt ölçeğinden ve

ölçeğin toplam ($F=32,336$; $p<0,01$)'ından aldığı puanlar çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmıştır. 5 çocuk ve üzeri sayıda çocuğu olanlar ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. 5 çocuk ve üzeri sayıda çocuğu olanların kontrole yönelik ilgi, davranış geliştirmeye yönelik ilgi, okula yönelik ilgi ve ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ve ölçeğin toplam puanları diğer gruplardan düşüktür.

Tablo 4.25. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Aile Tipine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Aile Tipi	n	$\bar{X}$	ss	F	P	Scheffe
Kontrole Yönelik İlgi	Geniş Aile ⁽¹⁾	52	49,90	8,16	23,217	0,000**	(1-2)
	Çekirdek Aile ⁽²⁾	243	56,61	6,32			
	Boşanmış Aile ⁽³⁾	10	51,70	6,17			
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi	Geniş Aile ⁽¹⁾	52	42,60	7,63	24,612	0,000**	(1-2)
	Çekirdek Aile ⁽²⁾	243	48,50	5,46			(2-3)
	Boşanmış Aile ⁽³⁾	10	42,80	5,29			
Okula Yönelik İlgi	Geniş Aile ⁽¹⁾	52	18,29	7,28	12,713	0,000**	(1-2)
	Çekirdek Aile ⁽²⁾	243	22,84	6,15			
	Boşanmış Aile ⁽³⁾	10	18,40	4,62			
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi	Geniş Aile ⁽¹⁾	52	5,73	2,72	26,181	0,000**	(1-2)
	Çekirdek Aile ⁽²⁾	243	9,35	3,39			
	Boşanmış Aile ⁽³⁾	10	8,40	2,80			
ÇYAIÖ-A Toplam Puan	Geniş Aile ⁽¹⁾	52	116,52	22,60	29,502	0,000**	(1-2)
	Çekirdek Aile ⁽²⁾	243	137,30	17,46			(2-3)
	Boşanmış Aile ⁽³⁾	10	121,30	16,20			

$p<0,01$ **

Tablo 4.25.'e göre, annelerin kontrole yönelik ilgi alt ölçeği ($F=23,217$; $p<0,01$)'nden aldığı puanlar aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmıştır. Geniş aileye

sahip olanlar ile çekirdek aileye sahip arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Geniş aileye sahip olanların kontrole yönelik ilgi alt ölçeği puanları çekirdek aileye sahip olanlardan düşüktür.

Davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeğine bakıldığında, annelerin davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=24,612$; $p<0,01$)'nden aldıkları puanların aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Scheffe Testi uygulanmış ve geniş aileye sahip olanlar ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Geniş aileye sahip olanların davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puanları diğer gruplardan düşüktür.

Okula yönelik ilgi alt ölçeği ($F=12,713$; $p<0,01$)'nden alınan puanlar aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi'ne göre, geniş aileye sahip olanlar ile çekirdek aileye sahip olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Geniş aileye sahip olanların okula yönelik ilgi alt ölçeği puanları çekirdek aileye sahip olanlardan düşüktür.

Annelerin ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=26,181$; $p<0,01$)'nden aldıkları puanların aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Scheffe Testi uygulanmış ve geniş aileye sahip olanlar ile çekirdek aileye sahip olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Geniş aileye sahip olanların ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puanları çekirdek aileye sahip olanlardan düşüktür.

Ölçeğin toplam puanları incelendiğinde, çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formundan alınan toplam puanlar ($F=29,502$; $p<0,01$) aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Uygulanan Scheffe Testi sonucuna göre geniş aileye sahip olanlar ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Geniş aileye sahip olanların çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formu toplam puanları diğer gruplardan düşüktür.

Tablo 4.26. Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarının Ailenin Gelir Durumuna Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Sonuçları

Alt Ölçekler	Ailenin Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Scheffe
Kontrolle Yönelik İlgisi	900-1500 TL ⁽¹⁾	80	50,99	9,19	18,974	0,000**	(1-3) (1-4) (1-5)
	1501-3000 TL ⁽²⁾	79	53,99	6,26			
	3001-4500 TL ⁽³⁾	39	56,97	4,70			
	4501-6000 TL ⁽⁴⁾	54	58,85	3,26			
	6001 TL ve üzeri ⁽⁵⁾	53	58,96	4,83			
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgisi	900-1500 TL ⁽¹⁾	80	44,85	8,37	8,339	0,000**	(1-4) (1-5)
	1501-3000 TL ⁽²⁾	79	46,20	6,25			
	3001-4500 TL ⁽³⁾	39	47,97	4,25			
	4501-6000 TL ⁽⁴⁾	54	49,76	3,74			
	6001 TL ve üzeri ⁽⁵⁾	53	49,66	4,19			
Okula Yönelik İlgisi	900-1500 TL ⁽¹⁾	80	20,53	8,43	3,006	0,000**	(1-3)
	1501-3000 TL ⁽²⁾	79	21,05	6,89			
	3001-4500 TL ⁽³⁾	39	22,05	4,30			
	4501-6000 TL ⁽⁴⁾	54	23,39	5,13			
	6001 TL ve üzeri ⁽⁵⁾	53	23,72	4,71			
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgisi	900-1500 TL ⁽¹⁾	80	6,05	3,08	42,885	0,000**	(1-2) (1-3) (1-4) (1-5)
	1501-3000 TL ⁽²⁾	79	7,46	3,06			
	3001-4500 TL ⁽³⁾	39	9,97	2,32			
	4501-6000 TL ⁽⁴⁾	54	11,20	2,67			
	6001 TL ve üzeri ⁽⁵⁾	53	11,06	2,60			
Anne Çocuk İlgisi Toplam Puan	900-1500 TL ⁽¹⁾	80	122,41	25,77	16,827	0,000**	(1-3) (1-4) (1-5)
	1501-3000 TL ⁽²⁾	79	128,70	19,34			
	3001-4500 TL ⁽³⁾	39	136,97	11,14			
	4501-6000 TL ⁽⁴⁾	54	143,20	10,52			
	6001 TL ve üzeri ⁽⁵⁾	53	143,40	12,05			

p<0,01**

Tablo 4.26.'yer alan verilere göre, annelerin kontrole yönelik ilgi alt ölçeği (F=18,974; p<0,01)'nden aldığı puanlar ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplardan

kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Post-Hoc test grupları içerisinde Scheffe Testi kullanılmıştır. Gelir durumu 900-1500 TL olanlar ile 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 ve üzeri olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Gelir durumu 900-1500 TL olanların kontrole yönelik ilgi alt ölçeği puanları 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 ve üzeri olanlardan düşüktür. Gelir durumu arttıkça kontrole yönelik ilgi artmaktadır.

Davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeğine bakıldığında, annelerin davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=8,339$; $p<0,01$)'nden aldıkları puanların ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Scheffe Testi uygulanmış ve gelir durumu 900-1500 TL olanlar ile 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzerinde olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Gelir durumu 900-1500 TL olanların davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puanları 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzerinde olanlardan düşüktür.

Okula yönelik ilgi alt ölçeği ($F=3,006$; $p<0,01$)'nden alınan puanlar ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Scheffe Testi'ne göre, gelir durumu 900-1500 TL olanlar ile 3001-4500 TL olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Gelir durumu 900-1500 TL olanların okula yönelik ilgi alt ölçeği puanları 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzerinde olanlardan düşüktür. Gelir durumu arttıkça okula yönelik ilgi alt ölçeği puanları artmaktadır.

Annelerin ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($F=42,885$; $p<0,01$)'nden aldıkları puanların ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Scheffe Testi uygulanmış ve gelir durumu 900-1500 TL olanlar ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Gelir durumu 900-1500 TL olanların ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puan ortalamaları diğer gruplardan düşüktür.

Ölçeğin toplam puanları incelendiğinde, çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formundan alınan toplam puanlar ($F=16,827$; $p<0,01$) ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Uygulanan Scheffe Testi sonucuna göre gelir durumu 900-1500 TL olanlar ile 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 ve üzeri olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Ailesinin gelir durumu 900-1500 TL olanların çocuğa

yönelik anne-baba ilgisi anne formu toplam ölçek puanları 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 ve üzeri olanlardan düşüktür. Gelir durumu arttıkça çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formundan alınan toplam puan ortalamaları artmaktadır.

Tablo 4.27.Duygu Düzenleme Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Matrisi

Değişkenler	1	2	3	4
Duygu Düzenleme (Toplam) (1)	r 1	-0,974	0,866	-0,800
	p	0,000**	0,000**	0,000**
Dayanısızlık -Olumsuzluk (2)	r	1	-0,730	0,796
	p		0,000**	0,000**
Duygu Düzenleme Alt Ölçek (3)	r		1	0,657
	p			0,000**
Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği -A (Toplam) (4)	r			1
	p			

** 0,01 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.27.'de yer alan bilgilere göre, duygu düzenleme toplam puanı ile dayanısızlık-olumsuzluk ($p<0,000$, $r=-0,974$) ve çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puanları ($p<0,000$, $r=-0,800$) arasında negatif yönlü çok yüksek seviyede bir ilişki olduğu görülmektedir. Çocukların duygu düzenleme ölçeği toplam puanları arttıkça dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği ile çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu puanları azalmaktadır. Duygu düzenleme ölçeği toplam puanı ile duygu düzenleme alt ölçeği ($p<0,000$, $r=0,866$) arasında pozitif yönlü çok yüksek seviyede bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, duygu düzenleme ölçeği toplam puanları arttıkça duygu düzenleme alt ölçeği puanları artmaktadır.

Dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği ile duygu düzenleme alt ölçeği ($p<0,000$, $r=-0,730$) arasında negatif yönlü yüksek ve çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puanları ($p<0,000$, $r=0,796$) arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçek puanları arttıkça duygu düzenleme alt ölçek puanları azalmaktadır.

Duygu düzenleme alt ölçeği ile çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puanları ($p<0,000$, $r=0,-657$) negatif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu

görülmüştür. Duygu düzenleme alt ölçeği puanları arttıkça ana-baba çocuk ilişkisi ölçeği anne formu toplam puanları azalmaktadır.

Tablo 4.28.Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A ve Duygu Düzenleme Ölçeği Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Matrisi

Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A (Toplam) (1)	r 1	0,922	0,880	0,832	0,693	0,574	-0,582	0,446
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**
Kontrolle Yönelik İlgi (2)	r	1	0,777	0,658	0,598	0,531	-0,544	0,400
	p		0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi (3)	r		1	0,610	0,504	0,487	-0,498	0,370
	p			0,000**	0,000**	0,000	0,000**	0,000**
Okula Yönelik İlgi (4)	r			1	0,443	0,423	-0,422	0,345
	p				0,000**	0,000**	0,000**	0,000**
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi (5)	r				1	0,528	-0,531	0,421
	p					0,000**	0,000**	0,000**
Duygu Düzenleme (Toplam) (6)	r					1	-0,974	0,866
	p						0,000**	0,000**
Dayanısızlık -Olumsuzluk (7)	r						1	-0,730
	p							0,000**
Duygu Düzenleme Alt Ölçek (8)	r							1
	p							

** 0,01 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.28.'e göre çocuğa yönelik anne ilgisi ile kontrolle yönelik ilgi ($p < 0,000$, $r = 0,922$), davranış geliştirmeye yönelik ilgi ($p < 0,000$, $r = 0,880$), okula yönelik ilgi ($p < 0,000$, $r = 0,832$) alt ölçekleri arasında pozitif yönlük çok yüksek seviyede bir ilişki olduğu görülmektedir. İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($p < 0,000$, $r = 0,693$) arasında pozitif yönlü yüksek, duygu düzenleme alt ölçeği ($p < 0,000$, $r = 0,574$) ve duygu düzenleme ölçek toplam puanları ($p < 0,000$, $r = 0,446$) arasında ise pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu görülmektedir. Çocuğa yönelik anne ilgisi ile dayanısızlık-olumsuzluk alt ölçeği arasında ise negatif yönlü

orta seviyede ($p<0,000$, $r=-0,582$) bir ilişki bulunmaktadır. Çocuğa yönelik anne ilgisi arttıkça kontrole yönelik ilgi, davranış geliştirmeye yönelik ilgi, okula yönelik ilgi, ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçekleri, duygu düzenleme alt ölçeği ve duygu düzenleme ölçek toplam puanları artmaktadır. Ancak dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçek puanları azalmaktadır.

Kontrole yönelik ilgi ile davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği arasında pozitif yönlü yüksek ($p<0,000$, $r=0,777$), okula yönelik ilgi ($p<0,000$, $r=0,658$) arasında pozitif yönlü yüksek, ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi ($p<0,000$, $r=0,598$) alt ölçekleri, duygu düzenleme alt ölçeği ($p<0,000$, $r=0,531$) ve duygu düzenleme ölçek toplam puanları ($p<0,000$, $r=0,400$) arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu görülmektedir. Dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği ile ise negatif yönlü orta seviyede ($p<0,000$, $r=-0,544$) bir ilişki vardır. Kontrole yönelik ilgi arttıkça davranış geliştirmeye yönelik ilgi, okula yönelik ilgi, ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçekleri, duygu düzenleme alt ölçeği ve duygu düzenleme ölçek toplam puanının arttığı ancak dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği puanlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Davranış geliştirmeye yönelik ilgi ile okula yönelik ilgi ($p<0,000$, $r=0,610$) arasında pozitif yönlü yüksek, ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi ($p<0,000$, $r=0,504$) alt ölçeği ve duygu düzenleme ölçek toplam puanları ($p<0,000$, $r=0,487$) arasında pozitif yönlü orta ve duygu düzenleme alt ölçeği ($p<0,000$, $r=0,370$) arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki olduğu görülmektedir. Dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği ile negatif yönlü orta seviyede ($p<0,000$, $r=-0,498$) bir ilişki vardır. Davranış geliştirmeye yönelik ilgi arttıkça okula yönelik ilgi, ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçekleri, duygu düzenleme alt ölçeği ve duygu düzenleme ölçek toplam puanları artmaktadır. Dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçek puanları azalmaktadır.

Okul yönelik ilgi ile ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ($p<0,000$, $r=0,443$), duygu düzenleme ölçek toplam puanı ($p<0,000$, $r=0,423$) arasında pozitif yönlü orta seviyede ve duygu düzenleme alt ölçeği ($p<0,000$, $r=0,345$) arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki vardır. Ancak dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği ile arasında negatif yönlü orta seviyede ($p<0,000$, $r=-0,422$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Okula yönelik ilgi arttıkça, ilgileri geliştirme alt ölçeği, duygu

düzenleme alt ölçeği ve duygu düzenleme ölçek toplam puanları artarken dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçek puanları azalmaktadır.

İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi düzenleme alt ölçeği ($p<0,000$, $r=0,421$) ve duygu düzenleme ölçek toplam puanı ($p<0,000$, $r=0,528$) arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki vardır. Ancak dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği ile arasında negatif yönlü orta seviyede ($p<0,000$, $r=-0,531$) bir ilişki olduğu görülmektedir. İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi arttıkça duygu düzenleme alt ölçeği ve duygu düzenleme ölçek toplam puanları artarken dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçek puanları azalmaktadır.

Tablo 4.29. Kontrole Yönelik İlgi, Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi, Okula Yönelik İlgi ve İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlginin Duygu Düzenleme Üzerindeki Etkisine Ait Çoklu Regresyon Analizi

Değişkenler	B	Std. Hata	T	P	Tolerance	VIF	F	F Anlamlılık
Sabit	89,095	5,132	17,359	0,000**				
Kontrole Yönelik İlgi	0,185	0,144	2,215	0,027*	0,303	3,298		
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi	0,137	0,146	1,822	0,069	0,377	2,650	42,942	0,000**
Okula Yönelik İlgi	0,079	0,118	1,261	0,208	0,540	1,852		
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi	0,314	0,201	5,435	0,000**	0,636	1,573		

** $p<0,01$; * $p<0,05$
 $R^2=0,356$, Durbin Watson= 1,774
Bağımsız Değişkenler: Kontrole Yönelik İlgi, Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi, Okula Yönelik İlgi, İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi
Bağımlı Değişken: Duygu Düzenleme

Regresyon analizi varsayımları incelendiğinde yordayıcı (bağımsız değişken) değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ilişkinin anlamlı ($F=42,942$; $p<0,01$) olduğu belirlenirken, VIF değerlerinin 10'un altında olmasının çoklu bağıntı probleminin olmadığını, Durbin Watson değerinin 2'ye yakın olması oto korelasyonun olmadığına işaretler.

Kontrole yönelik ilginin ($t=2,215$; $p<0,05$) ve ilgileri geliştirmeye yönelik ilginin ($t=5,435$; $p<0,01$) duygu düzenleme üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu

belirlenmiştir. Davranışı geliştirmeye yönelik ilgi ve okula yönelik ilginin duygu düzenleme üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$)

Kontrole yönelik ilgi, davranış geliştirmeye yönelik ilgi, okula yönelik ilgi, ilgileri geliştirmeye yönelik ilginin duygu düzenleme düzeyinin sadece 0,356'sını açıkladığı belirlenmiştir ($R^2=0,356$). Katılımcıların duygu düzenleme düzeylerinin %35,6'sını bu değişkenlerle açıklabilirken %64,4'ü modele dâhil edilmeyen değişkenler tarafından açıklandığı belirlenmiştir.

Regresyon analizi sonucuna regresyon eşitliği aşağıda verilmiştir.

Duygu Düzenleme= $89,095+0,185*$ kontrole yönelik ilgi $+0,314*$ ilgiyi geliştirmeye yönelik ilgi

Regresyon eşitliği incelendiğinde, ilgiyi geliştirmeye yönelik ilgide bir birimlik artışın duygu düzenleme düzeyini 0,314 birim artıracak, kontrole yönelik ilginin ise duygu düzenlemeyi 0,185 birim arttıracak belirlenmiştir.

5. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, anaokuluna devam eden 4-6 yaş arası çocukların anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgisi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenerek elde edilen bulgular, alanyazın bağlamında tartışılmıştır.

5.1. Çocukların Duygu Düzenleme Becerisine Yönelik Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması

Tablo 4.3.'te duygu düzenleme ile çocuk cinsiyeti arasındaki ilişki incelenmiş, duygu düzenleme alt ölçek ve ölçeğin toplam puanlarının erkek çocuklarının lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde, kız çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin erkek çocuklarından yüksek olduğu ve bu durumu destekleyen çalışmaların olduğu bilinmektedir. Altan (2006)'ın 4-6 yaş arası 145 çocuk ile gerçekleştirdiği ve Kurbet (2010)'in 5-6 yaş arası 277 çocuk ile gerçekleştirdiği çalışmalarda kız çocuklarının duygu düzenleme becerileri erkeklerden yüksektir. Toplumsal cinsiyet rolleri göz önünde bulundurulduğunda; kız çocuklarının duygularını ifade edebilmesi noktasında daha özgür bırakıldığı ancak erkek çocuklarının daha çok kısıtlandıkları, annelerin kız çocuklarıyla duygularını ifade etme konusunda daha fazla konuşma sergilemelerinin bu duruma sebep olduğu savunulmaktadır (117, 123). Kız ve erkek çocuklarının dil gelişimlerinin farklı düzeyde seyredebilmesi (124) ve buna bağlı olarak sosyalleşmelerinin farklılaşması bu durumu etkileyen bir başka sebep olarak gösterilmiştir. Yapılan bu çalışmada, alanyazının aksine kız çocuklarının dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği puanlarının erkek çocuklarından yüksek olduğu, erkek çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin ise kız çocuklarından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri düşünüldüğünde; kadın ve erkeğe atfedilmiş belirli kalıp yargıların olduğu bilinmektedir. Aşırı hareketlilik, heyecanı kontrol edememe, agresiflik gibi davranışlar, yetişkinler tarafından erkek çocuklarından daha fazla beklenen ve onaylanan davranışlardır. Kız çocuklarının ise, daha duygusal, nazik ve daha anlayışlı oldukları düşünülmektedir. Günümüze kadar yapılan araştırmalarda da kalıp yargıların sınırlandırıcı ve yönlendirici olduğu vurgulanmıştır. Bu yönüyle düşünüldüğünde duyguların ifade edilmesi üzerinde; toplumsal cinsiyet rolleri ve

kalıp yargıların etkisinin olduğu söylenebilir. Araştırma bulgularına bakıldığında; örneklem grubunu oluşturan annelerin yaklaşık %60'ı lise ve üniversite mezunudur. Annelerin eğitim düzeyinin artmasıyla erkek çocuklarını geleneksel kalıp yargılardan daha uzak yetiştirdikleri ve çocuklarına karşı duygularını ifade etme konusunda daha özgür davrandıkları söylenebilir. Nitekim erkek ve kız çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin nispeten yakın olması bu durumu destekler niteliktedir. Geleneksel rollerden uzaklaşılması ile birlikte; annelerin, çocukları arasında ayırım yapmadan çocuklarına karşı daha eşit bir tutum sergilediği söylenebilir. Şahin (2019)'ın 48-84 ay aralığındaki çocukların duygu düzenleme becerileri ile davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 321 çocuk ile gerçekleştirdiği çalışmada da erkek çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin kız çocuklarından yüksek olduğu görülmektedir. Şahin'e göre; sosyal baskı kız çocuklarının öfke duygularını sınırlandırırken erkek çocuklarının ise hüznün duygularını baskılamasına sebep olmaktadır. Bu doğrultuda; sosyal baskının azalmasının erkeklerin duygularını ifade etme ve düzenlemesini olumlu etkilediğini, kızlarda da olumsuz duyguları yansıtmada etkili olduğunu savunmaktadır (125).

Tablo 4.4.'te duygu düzenleme becerilerinin çocuk yaşı ile ilişkisine bakıldığında, duygu düzenleme becerisi ile çocuk yaşı arasında ölçeğin toplam puanına ve iki alt ölçeğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Alanyazın incelendiğinde, duygu düzenleme becerisinin yaş ile birlikte arttığı görülmektedir. Dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği çocuğun duygu durum değişikliği ve olumsuz duygularını ölçerken duygu düzenleme alt ölçeği ise; belirli olay veya durum karşısında çocuğun verdiği duygusal tepkilerin uygunluğunu ölçmektedir. Bu açıdan bakıldığında her ne kadar yapılan araştırmada anlamlı bir farklılık bulunmasa da 5 yaş grubunda olan çocukların duygu düzenleme ve dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeklerinden yüksek puan aldıkları görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde; üst benlik (süperego), çocuklar 5 yaşına geldiğinde gelişmeye başlar. Süperego bireyin davranışlarının doğruluğunu ve yanlışlığını değerlendirerek toplum içerisinde uygun davranışları sergilemesini sağlayan iç örgütlemedir (54). Aynı zamanda duyguların sergilenmesini ve duygu düzenleme süreçlerini de içinde barındırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, 5 yaşındaki çocuklarda bu örgütlemenin henüz tam anlamıyla gelişmemesi, hem duygu

düzenlemenin hem de olumsuz duyguların yansıtılmasında yüksek puanlar almasına neden olmuş olabilir. Nitekim ölçek toplam puanlarına bakıldığında 6 yaşındaki çocukların duygu düzenleme becerilerinin en yüksek olduğu görülmektedir. Bu açıdan bu bulgular, alanyazınla paralellik göstermektedir. Çocukların gelişim basamaklarının, bireysel farklılıklar ile birlikte farklı seyretmesi ve çocukların yaşlarının birbirine çok yakın olması da gruplar arası anlamlı farklılığın olmamasına başka sebep olarak gösterilebilir. Bozkurt Yükçü (2017)' nün bağımsız anaokullarına devam eden çocukların duygu düzenleme ve sosyal problem çözme becerileri ile ebeveynlerin duygusal okuryazarlıkları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 4-6 yaş arası 240 çocuk ve ebeveynleri ile gerçekleştirdiği araştırma ile (126) İlgar ve Akbaba (2017)'nin 5-6 yaş çocuklarının duygu düzenleme becerilerini bazı değişkenlere göre incelemek amacıyla 551 çocuk ve ebeveyni ile gerçekleştirdiği araştırmaların sonuçları çalışmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir (127).

Tablo 4.5.'te annenin yaşına göre duygu düzenleme becerilerine bakıldığında, anne yaşı arttıkça çocukların dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeğinden aldığı puanların azaldığı, duygu düzenleme alt ölçeği ve ölçeğin toplam puanlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. 21-25 yaş arası annelerin çocuklarının dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği puanlarının diğerlerinden yüksek olduğu saptanmıştır. Çocukların özgüven ve benlik duygusu kazanımı, duygu ifade etme ve kontrol edebilme gibi birçok konuda ebeveynleri model olmaktadır (29). Ersay (2014)'ın yaptığı araştırmada genç annelerin, çocukların duygularını ihmal etmelerinin yaşı büyük olanlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (128). Bu doğrultuda, genç annelerin ebeveynlik konusundaki tecrübesizlikleri, çocukların gelişim basamakları hakkında daha az bilgiye sahip olmaları çocukların duygularını ifade ediş biçimleri üzerinde olumsuz etki yaratmış olabilir. Aynı zamanda bu araştırmada, anne yaşı 41 yaş ve üzeri olanların duygu düzenleme alt ölçeği ve ölçeğin toplam puanlarının, diğerlerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş ile birlikte annelerin bilinç düzeyinin ve tecrübelerinin artması beklenmektedir. Bu durumun, çocukların duygularını ifade etme ve kontrol edebilme becerisi üzerinde destekleyici rol oynadığı düşünülebilir. Alanyazında araştırmayı destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (127, 129, 130).

Çocukların duygu düzenleme becerilerinin anne eğitim düzeyine göre incelendiği Tablo 4.6.'da, çocukların duygu düzenleme becerileri ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeyi arttıkça dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği puanları artarken, duygu düzenleme alt ölçeği ve ölçeğin genel toplam puanları azalmaktadır. Alanyazın incelendiğinde; eğitim düzeyi yüksek olan annelerin aldıkları eğitim doğrultusunda kendilerini geliştirdikleri, çocuk yetiştirme ve çocuk gelişimi konusunda önemli bir bilgi birikimine sahip oldukları görülmektedir. Böylece annelerin, çocukları ile olan iletişim ve ilişkileri olumlu yönde etkilenmektedir (131). Kurt (2015)'un 60-72 aylık çocukların duygusal beceri düzeyleri ve problem davranışların incelenmesi amacıyla 494 çocuk ile gerçekleştirdiği çalışmada, annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların duygusal becerileri de yükselmektedir (132). Aynı zamanda Seçer ve Karabulut (2016)'un 363 çocuk ile anne babaların duygusal sosyalleştirme davranışları ile okul öncesi çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmada anne eğitim düzeyinin artmasıyla çocukların olumlu duyguları sosyalleştirme davranışlarının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarının alanyazından farklı olması araştırmanın örneklem grubunu oluşturan annelerin eğitim düzeyi yüksek öğrenim olanların yaklaşık %80'inin çalışması ile açıklanabilir. Bu durum annelerin çocuklarıyla geçirdikleri süreyi kısaltmış veya geçirilen sürenin etkinliğini azaltmış olabilir. Annenin eğitim düzeyinin yanında mizaç özellikleri, çocukların bireysel farklılıkları ve mizacının da araştırma sonucu üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Kale, Çağdaş ve Tepeli (2013)'nin anne baba eğitim düzeyinin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin duyguları ifade etme becerilerine etkisinin incelemek amacıyla 800 çocuk ile gerçekleştirdiği araştırmanın bulguları, bu çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir (133). Anne eğitim düzeyi yüksek öğrenim olan annelerin çocuklarının duygu düzenleme becerileri puanları, lise mezunu olanlardan düşüktür. Benzer şekilde Sille (2016)'nin yaptığı çalışmada yüksek lisans mezunu olan annelerin çocuklarının dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçek puanları diğerlerinden yüksektir (134). Alanyazında, çocukların duygu düzenleme becerilerinin annenin eğitim düzeyine göre değişmediği çalışmalar da bulunmaktadır (123, 135, 136).

Tablo 4.7.'ye bakıldığında, çocukların duygu düzenleme becerileri puanları anne çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermektedir. Annesi kamu görevlisi olan çocukların dayanıksızlık-olumsuzluk puanları çalışmayan, işçi olarak çalışan ve özel sektörde çalışanlara göre fazla iken duygu düzenleme alt ölçeği ve ölçeğin genel toplam puanları düşüktür. Alanyazın incelendiğinde duygu düzenleme ile anne çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın görülmediği çalışmalar bulunmaktadır (125, 127). Bu araştırmada işçi olan annelerin duygu düzenleme beceri en yüksektir. İşçi olan annelerin çalışma koşullarının ağır olması annelerin çocuklarıyla geçirdikleri süreyi ve çocuklarıyla olan iletişimini sınırlandırmış olabilir. Annelerin bu durumun farkında olmaları ve çalışma süresinden kaynaklı olarak çocuklarına vakit ayıramamaları annelerin bu durumu telafi isteğini arttırmış olabilir. Çocukla geçirilen süre her ne kadar kısa olsa da geçirilen sürenin kalitesinin artırıldığı düşünüldüğünde bu durumun tolere edildiği düşünülebilir. Yapılan araştırmalar sonucunda erişilebilen kaynaklar incelendiğinde, çocukların duygu düzenleme becerileri ile annenin çalışma durumu arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu açıdan araştırmanın bu bölümü özgünlük göstermektedir.

Tablo 4.8. incelendiğinde, çocukların duygu düzenleme becerileri puanları annenin çocuk sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermektedir. 5 ve üzeri çocuk sahibi olan annelerin çocuklarının dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği puanları diğer gruplara göre düşük iken duygu düzenleme alt ölçeği ve ölçeğin genel toplam puanları diğer gruplara göre yüksektir. Şentürk (2007) kardeş sayısı fazla olan çocukların “sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma” alt ölçeğinden aldığı puanların tek çocuklu olanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (137). Alanyazında evde bulunan çocuk sayısı arttıkça duygu düzenleme becerilerinin azaldığı çalışmalar bulunmaktadır (127, 128, 138). Yapılan bu araştırmalara göre; evde bulunan çocuk sayısının artması, kardeşler arası çatışmanın ve anlaşmazlıkların arttırmasına neden olmaktadır. Her ne kadar çocuk sayısının fazla olması olumsuz bir durum gibi gözükse de duyguların oluşumu ve amacına uygun kullanımı, bireyin çevresi ile karşılıklı etkileşimi sonucu meydana gelmektedir. Evde bulunan kardeş sayısının artması ile birlikte çocuğun sosyalleşme alanı da artmaktadır. Kardeşler birbirleri ile sürekli etkileşim halinde olduklarından oyun oynama, taklit ve paylaşma

gibi birçok sosyal becerileri birbirlerinden öğrenebilirler. Tüm bu iletişim ve etkileşim sırasında çocukların duygular, duyguları tanıma ve ifade etme konusunda deneyim kazandıkları, ortaya çıkan anlaşmazlık ve çatışmalar ile birlikte duygu düzenleme becerilerinin de olumlu yönde etkilendiği söylenebilir.

Tablo 4.9.'a göre, çocukların duygu düzenleme becerileri aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Geniş ailede yaşayan çocukların dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği puanı çekirdek ailede yaşayanlara göre düşük iken duygu düzenleme alt ölçeği ve ölçeğin toplam puanları yüksektir. Çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, çocuğun sosyalleşmesi ve sosyal ilişkiler kurması açısından etkilidir. Bu durumda geniş ailede yaşayan çocukların sosyal çevrenin artmasıyla duygular hakkında yeni deneyimler elde ettiği ve bu durumun duygu düzenleme becerileri üzerinde olumlu etki yarattığı düşünülebilir. İlgar ve Akbaba (2017)'nın yaptıkları araştırmada ise; çekirdek aileye sahip olan çocukların duygu düzenleme becerilerinin geniş ailede yaşayanlara göre daha yüksek olduğu, çekirdek ailede ebeveynlerin çocuk üzerinde başkalarının müdahalesi olmadan ilişkilerini daha kolay yürütebildikleri sonucuna ulaşmışlardır (127). Aynı zamanda alanyazında duygu düzenleme becerisi ile aile tipi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı çalışmalar da bulunmaktadır. Özkan (2019)'ın yaptığı araştırmada; çocukların duygu düzenleme becerileri ile aile yapısı (tam aile-parçalanmış aile) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Özkan'a göre bu durum; boşanma sayılarının artması, buna bağlı olarak tek ebeveynli ailelerin çoğalması ve bu ailelerin süreci olumlu yönetebilmeleri ile açıklanmaktadır (139).

Tablo 4.10.'da ailenin gelir durumuna göre duygu düzenleme becerilerine bakıldığında, gelir durumu 900-1500 TL arasında olan ailelerin çocuklarının dayanıksızlık-olumsuzluk alt ölçeği puanları 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6001 TL ve üzeri olanlardan düşük iken duygu düzenleme alt ölçeği ve ölçeğin toplam puanları yüksektir. Altan (2006), bu çalışmanın aksine, ailenin aylık geliri arttıkça duygu düzenleme becerilerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır (117). Her ne kadar alanyazında sosyoekonomik düzeyin düşük olmasının çocuk ve içinde bulunduğu aile için dezavantaj yaratabileceği belirtilse de (140), doğru ebeveyn tutumları, çocuğa uygun duygusal ifade kullanımları, ebeveynlerin eğitim düzeyleri gibi etkenlerle bu durumun tolere edilebildiği çalışmalar da bulunmaktadır (141, 142).

Yapılan bu çalışmada çalışmayan annelerin çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin kamu görevlisi olan annelerin çocuklarına göre daha yüksek çıkması bu bulguları destekler niteliktedir.

Duygu düzenleme ölçeği ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığında; evde yaşayan kişi sayısının artması, sosyoekonomik dezavantajlar ve bunlara bağlı olarak yaşanan güçlüklerin çocukların duygu düzenleme becerilerini olumlu etkilediği ve geliştirdiği söylenebilir.

5.2. Anne Çocuk İlişisine Yönelik Bulguların Tartışılması

Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A ile demografik değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik bulgular alanyazın bağlamında bu bölümde tartışılmıştır. Ölçeğin toplamından alınan puanların yüksek olması olumsuz ilişkiyi ve çatışmanın fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.11.'e göre, çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formu toplam puanları çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yapılan çalışmada, erkek çocuklarının ölçekten aldığı toplam puanların kızlara göre nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre; erkek çocuklarının anneleriyle olan ilişkileri, kız çocuklarına oranla daha çatışmalı ve olumsuzdur. Alanyazın incelendiğinde; annelerin kız çocuklarıyla olan ilişkisinin erkek çocuklarına göre nispeten daha olumlu olmasının; kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha sakin, uyumlu ve sosyal becerilerinin daha yüksek olması ile açıklandığı çalışmalar bulunmaktadır (143, 144). Bu sonuçlar araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir. Bu sonuçlardan farklı olarak; Kartal (2019), anne çocuk ilişkisinin cinsiyete bağlı olarak farklılaştığı ve kız çocuklarının anneleriyle olan ilişkilerinin erkek çocuklarından fazla olumsuz olduğu sonucuna ulaşmıştır (145). Alanyazında anne çocuk ilişkisinin çocuğun cinsiyetine göre anlamlı farklılığın bulunmadığı çalışmalar da yer almaktadır (146, 147). İlgili araştırmalarda anne çocuk ilişkisi ile çocuğun cinsiyeti arasında ilişkinin bulunmaması; anneliğin içgüdüsel olduğu ve çocuğun cinsiyetinden etkilenmediği ile açıklanmıştır. Uyanık Balat ve ark. (2008) yaptığı araştırmada; annelerin, erkek çocuklarında kız çocuklarına oranla daha fazla dışsallaştırılmış problem davranışlar bildirdiği sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan çalışmada; kız çocuklarının anneleriyle olan

ilişkilerinin erkeklerden daha olumlu olması, kız çocuklarının uyumlu davranışlar sergilemede erkeklerden daha başarılı olması ile açıklanabilir. Aynı zamanda erkek çocuklarının kız çocuklarına oranla daha hareketli ve saldırgan davranışlar sergilediği düşünüldüğünde, erkek çocuklarının daha fazla istenmedik ve problemlili davranışlar sergilediği yorumu yapılabilir. Bu doğrultuda, annelerin erkek çocuklarıyla ilişkilerinin daha çatışmalı hale geldiği söylenebilir.

Tablo 4.12.'de anne çocuk ilişkisinin çocuk yaşına göre farklılaşmasına bakıldığında ölçek toplam puanlarının çocuğun yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Anne çocuk ilişkisinin çocuğun yaşına göre değişmemesi örneklem grubuna dâhil edilen çocukların yaşlarının yakın olması ve anne çocuk ilişkisinin çocuğun yaşından etkilenmemesi ile açıklanabilir. Aynı zamanda örneklem grubuna dâhil edilen annelerin %60'ının lise ve yüksek öğrenim mezunu olması, annelerin eğitim düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Eğitim düzeyi arttıkça annelerin çocuklarıyla olan ilişkisinde yaş ayrımı yapmadan eşit tutum sergiledikleri yorumu yapılabilir. Alanyazın incelendiğinde; Alpkan (2018) ve Kartal (2019)'ın da yaptıkları araştırmalarda, anne çocuk ilişkisinin çocuğun yaşına göre değişmediği sonucuna ulaştıkları görülmektedir (145, 148). Bu sonuçlar, yürütülen araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Tablo 4.13.'e göre, ölçek toplam puanları anne yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Anne yaşı 41 yaş ve üzeri olanların ölçek toplam puanları diğer yaş gruplarına göre yüksektir. Buna göre; aynı yaş grubu çocuğa sahip 41 yaş ve üzeri olan annelerin çocukları ile olan ilişkileri daha çatışmalıdır. 21-25 yaş arası olan annelerin çocuklarıyla olan ilişkileri diğer gruplara göre daha olumludur. Kök (2017)'ün anaokuluna devam eden çocukların ebeveynleri ile ilişkilerinin, çocukların oyun davranışlarına yansımalarını incelediği (149), Selimoğlu (2014)'nın 60-72 aylık çocukların işitsel muhakeme ve işlem becerilerinin ebeveynlerine ait değişkenler açısından incelediği çalışmada anne çocuk ilişkisinin anne yaşına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır (150). Alanyazında anne çocuk ilişkisinin annenin yaşına göre farklılaşmadığı farklı çalışmalar da yer almaktadır (145, 146, 148). Bu araştırmalarda anne yaşına göre anne çocuk ilişkisinin farklılaşmaması; ilerleyen teknolojik gelişmeler sayesinde

ebeveynlerin çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgilere her yaşta kolaylıkla ulaşabilmeleri ile açıklanmıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak; Bilir ve Sop (2016), Saygı (2011) ve Kaya (2010) yaptıkları araştırmalarda anne yaşı arttıkça, annenin çocuklarıyla daha olumlu ilişkiler kurduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna sebep olarak; anne yaşı arttıkça çocuk yetiştirme ve çocuk gelişimi konusunda annelerin bilgi birikimlerinin ve tecrübelerinin arttığı gösterilmiştir (144, 151, 152). Her ne kadar anne yaşı arttıkça tecrübe artsa da genç annelerin çocuk yetiştirme ve bakımı konusunda daha istekli ve dinamik oldukları söylenebilir. Bu doğrultuda 21-25 yaş arasında olan annelerin çocuklarıyla iletişiminin, araştırmanın örneklem grubunda yer alan diğer annelere oranla daha olumlu olduğu yorumu yapılabilir. Ayrıca anne yaşı arttıkça örneklem grubunda yer alan çocuklar ve anneleri arasındaki yaş farkı artmaktadır. Çocuk ve anne arasındaki yaş farkının fazla olması; annenin çocuğuyla iletişimde ve çocuk yetiştirme konusunda daha geleneksel roller üstlenmesine sebep olmuş olabilir. Bu doğrultuda anne yaşı arttıkça anne çocuk arasındaki ilişkinin daha çatışmalı olduğu yorumu yapılabilir.

Tablo 4.14.'te anne çocuk ilişkisinin anne eğitim düzeyine göre ilişkisine bakıldığında; ölçek toplam puanlarının annenin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Yüksek öğrenim mezunu olan annelerin ölçek puanlarının okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve lise mezunu olan annelerden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmektedir. Buna göre; anne eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarıyla daha az çatışmalı daha fazla olumlu ilişkilerinin olduğu görülmektedir. Annelerin eğitim düzeyi arttıkça; çocuk yetiştirme konusunda daha fazla bilgi sahibi oldukları, çocuklarının istek ve ilgilerine karşı daha bilinçli yaklaştıkları yorumu yapılabilir. Buna bağlı olarak da; geleneksel ebeveyn tutumlarından uzaklaştıkları ve tüm bunların da anne çocuk ilişkisine olumlu yönde yansıdığı düşünülebilir. Yüksek Usta (2014)'nın 252 çocuk ile gerçekleştirdiği çalışmada (153), üniversite ve yüksek lisans mezunu olan annelerin, ilköğretim ve lise mezunu olan annelere göre çocuklarıyla daha yakın ilişkiler kurduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kök (149)'ün yaptığı çalışma incelendiğinde; öğrenim durumu ön lisans, lisans ve lisansüstü olan annelerin çocuklarıyla ilişkisinin öğrenim durumu ortaokul olan annelere göre daha olumlu olduğu görülmektedir. Aynı zamanda; Saygı (2011)'nin gerçekleştirdiği çalışmada da ilköğretim mezunu

olan annelerin, lise ve üniversite mezunu olan annelere göre çocuklarıyla ilişkilerinin daha çatışmalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (144). Bu sonuçlar, yürütülen araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Tablo 4.15.'te anne çocuk ilişkisinin anne çalışma durumu ile ilişkisine bakıldığında; ölçek toplam puanlarının annenin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. İşçi olan annelerin ölçek toplam puanlarının çalışmayan, kamu görevlisi ve özel sektörde çalışanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre; işçi olan annelerin çocuklarıyla olan ilişkilerinin, araştırmanın örneklem grubundaki diğer annelere oranla daha çatışmalı olduğu söylenebilir. Aynı zamanda kamu görevlisi olan annelerin çocuklarıyla en yüksek olumlu ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde; yapılan çalışmayı destekleyen ve desteklemeyen araştırmaların olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmaların bir kısmında anne çocuk ilişkisinin, annenin çalışma durumundan etkilenmediği belirtilirken, bir kısmında ise çalışma durumundan olumlu veya olumsuz etkilendiğini belirtilmiştir. Aydın ve Tuncer (2013)'in yaptığı çalışmada, çalışmayan annelerin çocukları ile ilişkilerinin çalışan annelere göre daha olumlu olduğu görülmüştür (154). Bu duruma sebep olarak; çalışan annelerin çocukları ile küçük yaştan itibaren az vakit geçirmesi ve buna bağlı olarak çocuğun davranış problemleri geliştirmesi gösterilmiştir. Bu sonuçlardan farklı olarak Terzi (2009) yaptığı araştırmada; annenin çocuğu ile geçirdiği sürenin uzunluğundan çok geçirilen sürenin kalitesine dikkat çekmiştir (155). Yürütülen çalışmada; işçi olan annelerin çocuklarıyla ilişkilerinin en yüksek düzeyde çatışmalı olması, annenin çalışma koşullarıyla ilişkilendirilebilir. İşçi olan annelerin çalışma şartlarının kamu görevlisi olanlara göre daha ağır olmasının annede stres ve kaygı düzeyini arttırdığı, buna bağlı olarak da çocuklarıyla olan ilişkilerini olumsuz etkilediği düşünülebilir. Annelerin kamu görevlisi olmaları; anneye hem ekonomik hem de sosyal açıdan çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Sosyal ve ekonomik açıdan doyum sağlayan annelerin çocuklarıyla kurdukları iletişim ve etkileşimde daha istekli oldukları ve buna bağlı olarak daha kaliteli vakit geçirdikleri düşünülebilir. Çocukla kurulan etkili iletişimin anne çocuk arasındaki olumlu ilişkiyi güçlendirdiği bilinen bir gerçektir. Aynı zamanda araştırmanın örneklemi oluşturan annelerden kamu görevlisi

olanların yaklaşık %95'i yüksek öğrenim mezunudur. Eğitim düzeyinin yüksek olması da bu durumu destekler niteliktedir.

Tablo 4.16.'da anne çocuk ilişkisinin çocuk sayısı ile ilişkisine bakıldığında, ölçek toplam puanlarının kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. 5 ve üzeri çocuk sahibi olan annelerin ölçek toplam puanları diğerlerine göre daha yüksektir. Buna göre; evdeki çocuk sayısı arttıkça annelerin çocuklarıyla olan ilişkileri olumsuz etkilenmektedir. Demiriz ve Öğretir (2007) evdeki çocuk sayısı arttıkça annelerin sıkı disiplin uyguladıkları sonucuna ulaşmışlardır (156). Bu durumda evdeki çocuk sayısı arttıkça annelerin aşırı otoriter tutum sergiledikleri düşünülebilir. Buna durumda, annelerin çocuklarıyla ilişkilerinin olumsuz etkilendiği ve çatışma yaşadıkları söylenebilir. Aynı zamanda çocuk sayısının fazla olması; annelerin iş yükünün ve stres düzeylerinin artmasına, buna bağlı olarak da annelerin çocukları ile olan ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmuş olabilir. Bu sonuçlardan farklı olarak; Saygı (2011) aynı ölçek ile yaptığı araştırmada, ölçeğin toplam puanlarının kardeş sayısına göre değişiklik göstermediği sonucuna ulaşmıştır (144).

Tablo 4.17. incelendiğinde, anne çocuk ilişkisi aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Geniş ailede yaşayanların ölçek toplam puanları çekirdek ailede yaşayanlara göre daha yüksektir. Çekirdek ailede yaşayanların anne çocuk ilişkisinin geniş ailede yaşayanlara göre daha olumlu ilişkiler geliştirdiği söylenebilir. Çakıcı (2006) da yaptığı araştırmada; araştırmayı destekler şekilde, geniş ailede yaşayan annelerin çocuklarıyla ilişkilerinin çekirdek ailede yaşayan annelere göre daha sağlıklı olduğu sonucuna ulaşmıştır (146). Solak Arabacı (2018)'nin yaptığı araştırmada, anne çocuk arasındaki ilişkinin aile tipine göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır (157). Her ne kadar geniş aile, çocuğa geniş bir çevre ve sosyalleşme fırsatı sunsa da aile içinde farklı dezavantajlar yaratabilir. Çekirdek ailede çocuklar üzerindeki otorite figürü anne babadır. Evde yaşayan kişi sayısının artması, anne babanın çocukları üzerindeki otoritelerini ve çocuklarıyla olan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir. Çocuk yetiştirme ve çocuk bakımında, anne babanın tutarlı olması çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Ancak geniş aile yapısında; aile büyüklerinin de otorite figürü olması sebebiyle çocuklar üzerinde de söz sahibi oldukları düşünüldüğünde, tutum farklılıklarının olduğu ve

tutarlılığın sağlanmasında problemler yaşandığı yorumu yapılabilir. Bu doğrultuda, geniş ailede yaşayan çocukların anneleri ile ilişkilerinin daha çatışmalı olduğu söylenebilir.

Tablo 4.18.'de anne çocuk ilişkisi ile ailenin gelir durumu arasındaki ilişkiye bakıldığında, ailenin gelir durumuna göre ölçek toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Gelir durumu 900-1500 TL arasında olanların ölçek toplam puanları 3001-4500 TL, 4501-6000 TL ve 6000 TL ve üzeri olanlara göre yüksektir. Buna göre; gelir durumunun düşük olması anne çocuk arasındaki olumlu ilişkiyi azaltmaktadır. Ailedeki gelirin azalması ile birlikte anne üzerinde kaygı ve stres oluşmasına neden olabilir. Bu durumun anne ile çocuk arasındaki ilişkiyi olumsuz etkilediği ve çatışmaların arttığı söylenebilir. Çakıcı (146)'nın yaptığı araştırmada, sosyoekonomik düzeyin yüksek olduğu ailelerde, annenin çocukları ile ilişkileri düşük olanlara göre daha sağlıklıdır (146). Arabacı (2016) yaptığı araştırmada benzer sonuçlara ulaşarak sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelerde, annelerin çocuklarıyla olan ilişkilerinin daha iyi olduğu sonucuna ulaşmıştır (158). Bu sonuç araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir.

5.3. Annenin Çocuğa Yönelik İlgisine İlişkin Bulguların Tartışılması

Tablo 4.19.'a bakıldığında; kontrole yönelik ilgi alt ölçeği, davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği ve okula yönelik ilgi alt ölçeği puanları çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermezken, ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt ölçeği puanları istatistiksel olarak anlamlılık göstermektedir. Anne ilgisinin kız çocuklarına karşı daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde; ebeveynlik anlayışının gelişmesi ile birlikte ebeveynlerin çocuklarına karşı tutum ve davranışlarının çocuğun cinsiyetine göre önemli ölçüde değişmediğini göstermektedir. Ancak her ne kadar tutum ve davranışlar farklılık göstermese de annelerin kız çocuklarına karşı daha koruyucu ve kontrolcü davranış sergilediğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (159). Bu durumda annelerin kız çocuklarına karşı ilgisinin arttığı söylenebilir. Her ne kadar anlamlı farklılık bulunmasa da kontrole, davranış geliştirmeye ve okula yönelik ilgilere bakıldığında ise; erkek çocuklarına olan ilginin kız çocuklarından fazla olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında alt ölçeklerin “Çocuğuma evde

yapması için gönderilen etkinliklerde yardım ederim-kontrol ederim”, “ Her sabah okula götürüleceklerde eksiği var mı diye kontrol ederim”, “Zorlandığını hissettiği yerde onu cesaretlendiririm” gibi okula yönelik yapılan etkinliklerin yapılmasını ve kontrolünü, akranlarıyla olan ilişkilerin niteliğini ölçen maddeler içerdiği görülmektedir. Çakmaklı (2007) kız çocuklarının erkek çocuklarına göre, sosyal uyum becerilerinin yüksek olduğunu, akranlarıyla daha başarılı ilişkiler kurduğunu ve beceri gerektiren işlerde daha iyi olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre; davranışa, kontrole ve okula yönelik ilgi alt ölçeklerinde erkek çocuklarının daha fazla destek ve ilgiye ihtiyacı olduğu buna bağlı olarak da anne ilgi puanlarının yüksek olduğu yorumu yapılabilir.

Annelerin çocuğa yönelik ilgisinin çocuk yaşı ile arasındaki ilişkisinin yer aldığı Tablo 4.20.'ye bakıldığında, yalnızca kontrole yönelik ilgi alt ölçeğinin istatistiksel olarak anlamlılık gösterdiği görülmektedir. 5 yaşında olan çocukların annelerinin kontrole yönelik ilgileri diğer gruplara göre daha yüksektir. Kontrole yönelik ilgi alt ölçeğinde “Çocuğumun seyrettiği programları kontrol ederim”, “Her sabah okula götüreceklerinde eksiği var mı diye kontrol ederim” gibi maddeler yer almaktadır. Yaş küçüldükçe çocukların bu tip sorumluluk ve ihtiyaçları yerine getirmede annenin desteğine daha çok ihtiyaç duyulduğu veya bunların anne tarafından giderildiği yorumu yapılabilir. Ancak yaş büyüdükçe annenin desteğini azalttığı ve kontrole yönelik ilgisini arttırdığı düşünülebilir. 6 yaşında olan çocuklarda kontrole yönelik ilgisinin 5 yaşında olanlara göre daha az olması; 6 yaşında olanların birçoğunun ilkokula başlamasıyla birlikte bu tip sorumlulukları öğrendiği ve daha az anne desteğine ihtiyaç duyduğu ile açıklanabilir. Araştırmada örneklem grubunu oluşturan çocukların büyük bir kısmının 5 yaşında olması da bu duruma başka bir sebep olarak gösterilebilir. Alanyazına bakıldığında, anne çocuk ilişkisi ile çocuğun yaşı arasında benzer sonuçlar elde edilen araştırmalar bulunmaktadır (151). Ancak erişilebilen kaynaklara bakıldığında, anne ilgisi ve çocuğun yaşı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların sınırlı olması araştırmacının bu kısmını özgün kılmaktadır.

Annelerin çocuğa yönelik ilgi düzeyleri anne yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermektedir. 21-25 yaş arası olan annelerin kontrole, davranış geliştirmeye, ilgileri geliştirmeye yönelik ilgileri 26-30, 31-35 ve 41 ve üzeri yaşta

olan annelere göre daha yüksektir. Okula yönelik ilginin de, 21-25 yaş arası olan annelerin 26-30, 31-35 ve 41 ve üzeri yaşta olan annelere göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Özdemir (2012) çalışmasında, genç annelerin ebeveynliğe olan ilgilerinin yaşı daha büyük olan annelere göre daha yüksek olduğunu, yaşı büyük olanların ise ebeveynlikten daha fazla doyum elde ettikleri sonucuna ulaşmıştır (160). Bu bilgilerden yola çıkılarak; genç olan annelerin çocuklarıyla ilgilenmekte daha istekli ve aktif oldukları, annenin yaşı arttıkça tahammül seviyesinin azaldığı söylenebilir. Bu doğrultuda genç olan annelerin; çocuklarının davranışları, okul hayatı, merak ve istekleri konusunda daha ilgili tutum sergiledikleri yorumu yapılabilir.

Tablo 4.22.'de annelerin çocuğa yönelik ilgisinin anne eğitim düzeyi ile arasındaki ilişkiye bakıldığında; yüksek öğrenim mezunu annelerin kontrole, davranış geliştirmeye, ilgileri geliştirmeye ve okula yönelik puanları en yüksektir. Eğitim düzeyinin artmasıyla annelerin çocuklarının bakımı ve eğitimi konusundaki bilgilerin de arttığı söylenebilir. Seçer ve ark. (2008) tarafından yapılan araştırmada, annelerin eğitim düzeyi arttıkça ebeveynliğe yönelik ilgilerinin de arttığı görülmüştür (161). Eğitim düzeyinin düşük olması sosyal desteğin ve sosyoekonomik düzeyin kısıtlı olmasına sebep olabilir. Bu durumda oluşabilecek güçlük ve problemlerin annelerin ebeveynliğe olan ilgilerini azaltabileceği düşünülebilir. Annelerin eğitim düzeyinin artması; çocukların ihtiyaçlarını karşılama ve çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli olmalarını, çocuklarının bireysel farklılıklarını fark ederek uygun ebeveyn tutumları sergilemelerini ve çocuklarının hedeflerine ulaşmalarında desteklerinin artmasını sağlayabilir. Bu doğrultuda; eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarının ilgileri, merakları ve davranışları konusunda daha ilgili oldukları düşünülebilir. Buna bağlı olarak da çocukları üzerinde daha fazla kontrol sahibi oldukları ve çocuklarıyla daha çok ilgilendikleri yorumu yapılabilir. Aynı zamanda Ersoy ve Bayraktar (2015) yaptıkları araştırmada çocuklarını kitapla tanıştırma konusunda, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin daha bilinçli oldukları sonucuna ulaşmışlardır (162). Bu sonuç, yükseköğrenim mezunu olan annelerin okula yönelik ilgilerinin diğerlerine göre daha yüksek olmasıyla örtüşmektedir.

Tablo 4.23.'e bakıldığında, annelerin çocuğa yönelik ilgisi anne çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Kamu görevlisi

olan annelerin kontrole, davranış geliştirmeye, ilgileri geliştirmeye yönelik ilgilerinin ve okula yönelik ilgilerinin en yüksek olduğu görölmektedir. Yılmaz, Ülker ve Yılmaz (2018)'ın çalışmasında, çalışan kadınların ebeveynlik rolüne yönelik kendilik algılarının yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Aynı zamanda Topaloğlu (2013)'nın yaptığı çalışmada kamu görevlisi olarak çalışan annelerin ebeveynlik öz yeterlilik algılarının serbest meslekte çalışanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Geleneksel roller düşünöldüğünde; çocuğun bakımından sorumlu olan kişi annedir. Çalışmayan annelerin çocuğun bakımını tümöyle üstlenmesinin, çalışmayan anneleri çalışan annelere göre daha geleneksel kıldığı düşünölmektedir. Gün boyu evde çocuğun bakımından sorumlu tek kişi olması, ebeveynliğe olan ilgisini azaltmış olabilir. Kadının çalışma hayatına girmesi benlik saygısının ve öz yeterliliğinin artmasını sağlayabilir. Bu açıdan bakıldığında, kadınların iş hayatında statü sahibi olmaları ve bununla birlikte ekonomik avantajlar elde edebilmelerinin çocuklarına karşı ilgilerini ve birlikte geçirilen sürenin kalitesini arttırdığı düşünölebilir.

Tablo 4.24.'e göre çocuk sayısı ile annenin çocuğa yönelik ilgisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Tek çocuklu annelerin kontrole, davranış geliştirmeye, okula ve ilgileri geliştirmeye yönelik ilgileri diğer gruplara göre daha yüksektir. Bu durumda çocuk sayısı arttıkça annenin çocuğa yönelik ilgisinin azaldığı söylenebilir. Ailede başka bir çocuğun olmaması anne ilgisinin tek bir çocuk üzerinde odaklanmasını sağlamış olabilir. Toplumumuzdaki anne kavramına bakıldığında; çocukla ilgilenme ve ev işlerinin genellikle anne ile ilişkilendirildiği görölmektedir. Çocuk sayısının artması ile birlikte anneye düşen sorumluluğun artması, çocukların her biriyle ilgilenme süresini ve ilginin kalitesini azaltmış olabilir. Koç ve ark. (2016)'nın yaptığı çalışmaya göre çocuk sayısı arttıkça annelerin heyecanının azaldığı ve daha az olumlu ebeveynlik davranışı sergiledikleri bulunmuştur (163). Kayma Güneş ve Gökler (2017)'e göre; ailedeki çocuk sayısı arttıkça çocuklara sunulan sosyal çevre, özellikle de çocuklara olan ilgi ve destek azalmaktadır (164). Seçer ve ark. (2008)'na göre; ailedeki çocuk sayısı ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik yeterliliklerini, genel tutumlarını ve doyumlarını etkilemezken, çocuk sayısı arttıkça ilgilerini azaltmaktadır (161). Bu sonuçlar, araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir.

Tablo 4.25’te; annelerin çocuğa yönelik ilgisi ile aile tipi arasındaki ilişkiye bakıldığında, annelerin çocuğa yönelik ilgisi aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Çekirdek ailede, annelerin kontrole, okula ve ilgileri geliştirmeye yönelik ilgisinin geniş aileye göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Davranış geliştirmeye yönelik ilgi ise çekirdek ailede boşanmış ve geniş aileye göre daha yüksektir. Alanyazın incelendiğinde; boşandıktan sonra annelerin çocuklarıyla olan ilişkilerinin değişmediği ancak babaların ilgilerinin azaldığı araştırmalar bulunmaktadır (165, 166). Öngider (2006)’ın yaptığı araştırmaya göre, boşanma sonrasında annelerin “denetleyici” rolü artmaktadır. Anne boşandıktan sonra, genellikle babanın üstelendiği “denetleyici” rolünü kendisi üstlenmiş ve daha fazla kontrol edici davranışlar sergilemektedir (166). Aynı zamanda Terzi (2009) yaptığı araştırmada, geniş ailede yaşayan çocukların daha fazla davranış problemleri sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Geniş ailede yaşayan çocuk üzerinde daha fazla otorite figürü olması ve evde bulunan kişi sayısı ile birlikte; annenin sorumluluklarının ve koşuşturmasının artması, annenin ilgisini azaltmış olabilir. Çekirdek ailede, aile fonksiyonlarını ve anne ilgisini etkileyecek başka bireylerin olmaması annenin çocukları üzerindeki ilgisini olumlu yönde etkilemiş olabilir. Boşanmış ve geniş aileye bakıldığında ise kontrole yönelik ilginin her ne kadar boşanmış ailede nispeten daha yüksek olduğu saptansa da sonuçların birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu araştırmada yer alan boşanmış annelerin çocukları anneleriyle birlikte yaşamaktadır. Boşanma ile birlikte babanın evden uzaklaşması, annenin çocuk üzerindeki sorumluluğunu arttırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında geniş ailede yaşayan çocuklara göre, boşanmış ailelerde annenin çocuğuna karşı daha kontrol edici ve ilgili olduğu düşünülebilir. Aynı zamanda boşanmadan sonra anne baba arasında çatışma olsun olmasın; çocuk, anne baba arasında bir “güç savaşı” haline gelebilir. Çocuğuyla birlikte yaşayan anne, çocuğuna tek başına daha iyi bakım verdiğini babaya ispat etmek isteyebilir. Bu durumda çocuğuyla olan ilişkisinin etkinliğini ve çocuğu üzerindeki denetleyici rolünü arttırmış olabilir.

Tablo 4.26’ya bakıldığında, annenin çocuğa yönelik ilgisi ile ailenin gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Aylık gelir düzeyi 900-1500 TL olanların kontrole yönelik ilgileri 3001-4500 TL, 4501-600 TL ve 6001 TL ve üzeri olanlara göre düşük iken, davranış geliştirmeye yönelik ilgileri 4501-

6000 ve 6001 TL ve üzeri olanlara göre düşüktür. Okula yönelik ilgiye bakıldığında, aylık geliri 900-1500 TL olanların okula yönelik ilgileri 3001-4500 TL olanlara göre düşüktür. Demiriz ve Öğretir (2007) düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerde annelerin çocuklarına karşı daha koruyucu, disiplinli olduklarını ve annelik rolünü daha fazla reddettiklerini belirtmektedir (156). Bu açıdan yapılan araştırma ile paralellik göstermektedir. İlgileri geliştirmeye yönelik ilginin ise aylık gelir arttıkça arttığı söylenebilir. Sosyoekonomik düzeyin düşük olması; barınma, beslenme, giyim gibi temel ihtiyaçların giderilmesi annede geçim kaygısı ve stres oluşturabilir. Bu durum, annenin asıl sıkıntısı geçim olduğundan, çocuklarına olan ilgisini azaltabilir. Bu sonuç ailede gelir düzeyi arttıkça, geçim sıkıntısının azalmasıyla birlikte annelerin çocuklarına ayırdığı zamanın arttığını ve çocuklarıyla daha fazla ilgilendiklerini düşündürmektedir. Nitekim; Karrass ve ark. (2003)'ın yaptığı araştırmada, gelir düzeyi yüksek ve stres düzeyi düşük olan annelerin çocuklarına daha sık kitap okuması (167), Orman (2012)'ın yaptığı araştırmada, gelir düzeyi yüksek olan velilerin veli toplantılarına daha fazla katılması araştırmanın bu bulgusunu desteklemektedir (168).

5.4. Duygu Düzenleme Ölçeği ile Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-A ve Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği-A Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Yapılan araştırmanın temel problemi olan; çocukların anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgileri ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Duygu düzenleme toplam puanları ile ana-baba çocuk ilişki ölçeği anne formu arasında negatif yönlü çok yüksek (Tablo 4.27.) ve çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formu toplam puanları arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki (Tablo 4.28.) olduğu görülmektedir. Çocuk ana-baba ilişki ölçeği anne formundan alınan yüksek puanlar olumsuz ilişkiyi yansıtmaktadır. Bu bilgi; yapılan araştırmada, anne çocuk arasındaki ilişki arttıkça duygu düzenlemenin de arttığını göstermektedir. Aynı zamanda Tablo 4.27. incelendiğinde; duygu düzenleme toplam puanı ile dayanıksızlık/olumsuzluk alt ölçeği arasında negatif yönlü çok yüksek seviyede ve duygu düzenleme alt ölçeği arasında pozitif yönlü çok yüksek seviyede anlamlı ilişki vardır. Bu doğrultuda duygu düzenleme ölçek toplam puanları arttıkça duygu düzenleme alt ölçek puanlarının da arttığı ancak

dayanısızlık/olumsuzluk alt ölçek puanlarının ise azaldığı söylenebilir. Buna sebep olarak dayanısızlık/olumsuzluk alt ölçeği; öfke kontrolü, tepkisel davranışlar, esnek olmamaya yönelik maddeleri içerirken duygusal düzenleme alt ölçeğinde ise duygusal farkındalık içeren, gelişime uygun davranışların sergilenmesine ve empati kurmaya yönelik maddeler yer alması (118) gösterilebilir.

Çocukların duygu düzenleme becerisi ile annelerin çocuğa yönelik ilgisi incelenmiştir. Çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formu toplam puanları ile kontrole, davranış geliştirmeye ve okula yönelik ilgi arasında pozitif yönlü yüksek seviyede ilgileri geliştirmeye yönelik ilgi, duygu düzenleme alt ölçeği ve duygu düzenleme ölçek toplam puanları ile pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeği anne formu toplam puanları ile duygu düzenleme ölçeğinin dayanısızlık/olumsuzluk alt ölçeği arasında negatif yönlü orta seviyede bir ilişki vardır. Başka bir deyişle çocuğa yönelik anne ilgisi arttıkça duygu düzenleme alt ölçeği ve ölçek toplam puanları artarken dayanısızlık/olumsuzluk alt ölçek puanları azalmaktadır.

Alanyazın incelediğinde, erişilebilen kaynaklar arasında doğrudan duygu düzenleme becerileri ile anne çocuk ilişkisi ve çocuğa yönelik anne ilgisi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara rastlanmamıştır. Ancak anne çocuk ilişkisi ile çocuğa yönelik anne ilgisinin kapsadığı bileşenler duygu düzenleme becerileriyle ilişkilendirilerek araştırma desteklenmiştir.

Duygu düzenleme becerileri bireyin içinde bulunduğu aile, sosyal çevre ve toplumdan etkilenmektedir (169). Erken çocukluk döneminde, çocuğun bakımından birincil derecede sorumlu olan kişiler duygu düzenleme becerileri üzerinde etkili rol oynamaktadır. Bu dönemde çocuğun hayatında, genellikle anne birincil bakım veren kişidir (8). Çocuğun annesiyle kurduğu ilişki ve annenin çocuğa yönelik ilgisi duygu düzenlemeyi ve çocuğun empati yeteneklerini olumlu yönde etkileyebilmektedir (170, 171).

Eisenberg ve ark. (1998) tarafından anne babaların, çocukların duygularına yönelik verdiği duygusal cevaplarının değerlendirildiği araştırmada; anne babaların çocukların duygusal ifadelerine karşı destekleyici yanıtlar vermeleri, çocukların beklenmedik durumlarda duygularını daha kolay kontrol edebildiği sonucuna ulaşmışlardır (104).

Dunsmore ve Karn (2001)'ın okul öncesi dönem çocuklarının duyguları anlama becerisi ile annenin duygu sosyalizasyon tepkileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada; duygu odaklı tepkiler kullanan annelerin çocuklarının yüz ifadelerini isimlendirmede ve duyguları tanımada daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Duygu düzenleme becerisinin oluşabilmesi için duyguları anlama ve ifade etme becerilerinin gelişmesi önemlidir. Bu açıdan bakıldığında anne ve çocuk arasındaki ilişki önem kazanmaktadır.

Güven ve ark. (2015)'nın yaptığı araştırmada; annelerin çocuklarına karşı cezalandırıcı, öfkeli ve sabırsız olmalarının çocuklarının psikolojik gelişimini ve anne çocuk ilişkisini olumsuz etkilediğini vurgulamaktadır. Annelerin katı disiplinli, baskıcı ve otoriter olmaları çocuğun duygularını ifade etmelerinde engelleyici rol oynamaktadır (26). Atay (2009) yaptığı araştırmada, duygusal farkındalığı olmayan annelerin çocuklarına karşı negatif değerlendirmeleri daha sık kullandığını vurgulamaktadır (172). Bu sonuçlar yapılan araştırma ile ilişkilendirildiğinde anne ile çocuk arasındaki kurulan ilişkinin çocuğun duygu düzenleme becerisini etkilediği söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi dönem çocuklarının anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgisi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Çocuğun duygu düzenleme becerisi;

- Çocuğun yaşına göre farklılık göstermemektedir.
- Anne yaşı arttıkça artmaktadır.
- Anne eğitim düzeyi arttıkça azalmaktadır.
- Annenin çalışma durumuna göre ve aile tipine göre farklılaşmaktadır.
- Evde bulunan çocuk sayısı arttıkça artmaktadır.
- Ailenin gelir durumuna göre farklılaşmaktadır.
- Erkek çocuklarının duygu düzenleme becerileri kız çocuklarından yüksektir.

Anne çocuk ilişkisi;

- Çocuğun yaşına göre farklılık göstermemektedir.
- Anne yaşı arttıkça azalmaktadır.
- Evde bulunan çocuk sayısı arttıkça azalmaktadır.
- Annenin eğitim düzeyine, annenin çalışma durumuna, aile tipine ve ailenin gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.
- Annelerin kız çocuklarıyla olan ilişkisi erkek çocuklarına göre daha fazladır.
- Annenin ilgileri geliştirmeye yönelik ilgisi, kız çocuklarında daha yüksektir.
- Annenin kontrole yönelik ilgisi çocuğun yaşına göre farklılık göstermektedir.
- Annenin çocuğa yönelik ilgisi anne yaşına, anne eğitim düzeyine ve anne çalışma durumuna göre farklılaşmaktadır.
- Evde bulunan çocuk sayısı arttıkça annenin çocuğa yönelik ilgisi azalmaktadır.
- Annenin çocuğa yönelik ilgisi aile tipine ve gelir durumuna göre farklılaşmaktadır.

- Anne çocuk ilişkisi ve annenin çocuğa yönelik ilgisi arttıkça çocukların duygu düzenleme becerisi de artmaktadır.
- Anne çocuk ilişkisi ve annenin çocuğa yönelik ilgisi arttıkça çocuğun duygu düzenleme becerileri üzerindeki güçlüğünü gösteren dayanıksızlık/olumsuzluk alt ölçek puanları azalmaktadır.

Yapılan bu araştırmaya göre, çocukların duygu düzenleme becerileri ile anne çocuk arasındaki ilişki ve annenin çocuğa yönelik ilgisi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Tüm bunlar doğrultusunda çocukların sağlıklı bir duygu düzenleme, duygularını kontrol etme ve duyguları anlamada annelerin etkisi büyüktür.

Alanyazın incelendiğinde her ne kadar anne ilgisi ve çocuk anne arasındaki ilişkiye aynı bağlamda yer verilse de farklı anlamlar taşımaktadır. İlgî, çocuğun beklentileri ve ihtiyaçlarını karşılamakta annenin sunduğu destekleri içermektedir (79). Aynı zamanda, çocuğa önem vermek, çocuğun farkında olmaktır. Anne çocuk ilişkisi ise, anne ve çocuk arasındaki sözlü ve sözsüz mesajlar, duygular gibi kavramları içermektedir . Bu nedenle, duygu düzenleme becerileri ile anne çocuk ilişkisi arasındaki ilişki çocuğa yönelik anne ilgisinden daha yüksektir.

Yapılan bu araştırma Van ili SBÜ Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları incelendiğinde, araştırma sonuçları ile bölgenin yaşam şartlarının örtüştüğü ve örtüşmediği durumlar yer almaktadır. TÜİK verilerine bakıldığında, 2019 yılı Türkiye'de toplam doğurganlık hızı ortalama 1,88 iken bu oranın Van'da 2,84 olduğu görülmektedir. Tablo 3.2.1'e bakıldığında araştırmaya katılan annelerin yaklaşık %64'ünün, tek veya 2 çocukludur. Cinsiyet dağılımlarına bakıldığında kız ve erkek çocuklarının oranları TÜİK verileriyle örtüşmektedir. Anne yaşı ortalaması Van'da 27,7 iken, yapılan araştırmada annelerin 26-30 yaş arasındaki annelerin oranı %33,4'tür. Bu araştırma Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Gelişimi Polikliniği'ne başvuran anne ve çocuklarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları ile bölgenin demografik bilgilerinin örtüşmemesinde hastanenin bölge hastanesi olması sebebiyle çevre illerden de müracaat edilmesi etkili olmuştur.

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda verilebilecek öneriler aşağıda yer almaktadır:

Araştırmacılara Öneriler;

- Her ne kadar farklı illerden gelen anne ve çocuk araştırma kapsamına dâhil edilse de araştırmayı Türkiye genelinde değerlendirebilmek adına, anne çocuk ilişkisi ve annenin çocuğa yönelik ilgisi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki üzerine farklı şehirlerde kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilebilir.
- Bu araştırmada sadece 4-6 yaş arası çocukların annelerine yer verilmektedir. Yapılacak yeni araştırmalarda ebeveyn ilgi ve ilişkisi ile duygu düzenleme arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla anne ve babalar birlikte araştırma kapsamına dâhil edilebilir.
- Duygu düzenleme becerilerinin okuldaki etkilerini görebilmek amacıyla araştırmaya öğretmenler dâhil edilebilir.

Eğitimcilere Öneriler;

- Annelerin iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla eğitimler düzenlenebilir.
- Duygu düzenleme konusunda ebeveynlere yönelik eğitim veya seminer düzenlenebilir.

Kamu Kurum ve Kuruluşları'na Öneriler;

- Kamu kurum ve kuruluşlarının, STK'ların yapılacak çalışmaları desteklemesi, araştırmacıların bu alanda daha fazla çalışma yapmasına olanak sağlayabilir.
- Anne ve çocuk arasındaki ilişki ve annenin çocuğa yönelik ilgisinin değerlendirilmesi amacıyla, anne ve çocuğun birlikte etkinlik yapabilecekleri ve bunun sonucunda çeşitli değerlendirme ve iyileştirmelerin yapılabileceği danışmanlık merkezleri kurulabilir. Bu merkezler STK, belediye, ve üniversite tabanlı olabilir.

Medya Organlarına Öneriler;

- Çocuklara yönelik hazırlanan çizgi film ve filmler içerik bakımından zenginleştirilebilir. Aile, kardeş, akran ilişkileri, duygular ve duyguları ifade ediş biçimleri daha sık ele alınabilir.

- Model olması adına duyguların ifade edilmesinde sözel, fiziksel ve psikolojik şiddetten uzak doğru modellemeler yapılarak içerik üretimi yapılması sağlanabilir.
- Yalnızca çocuklar için değil üretilen tüm televizyon içeriklerinde çocukla iletişim, etkileşim ve doğru ebeveyn tutumları göz önünde bulundurularak içerik üretimi yapılması sağlanabilir.
- Anne çocuk iletişimi ve etkileşiminin çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerini temel alan kamu spotları oluşturulabilir.
- Sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı ailelerin kolay ulaşabilmesi adına alanında uzman kişiler eşliğinde; ebeveyn çocuk iletişimi, çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bir televizyon veya radyo kanalı oluşturulabilir.

7. KAYNAKLAR

1. Denham SA. Emotional development in young children: Guilford Press; 1998.
2. Atalar DS, Atalay AA. Ergenlik döneminde duygu düzenleme ve ruh sağlığı: Ana-babanın ve mizacın rolü. Bildik T, editör. Ergenlik Dönemi ve Ruhsal Bozukluklar. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018. p. 84-90.
3. Gross JJ. The emerging field of emotion regulation: An integrative review. Review of general psychology. 1998;2(3):271-99.
4. Gross JJ, Thompson RA. Emotion regulation: Conceptual foundations. 2007.
5. Anthony LG, Anthony BJ, Glanville DN, Naiman DQ, Waanders C, Shaffer S. The relationships between parenting stress, parenting behaviour and preschoolers' social competence and behaviour problems in the classroom. Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice. 2005;14(2):133-54.
6. Thompson RA. Emotion regulation: A theme in search of definition. Monographs of the society for research in child development. 1994;59(2-3):25-52.
7. Cüceloğlu D. İnsan ve davranışı: Remzi Kitabevi; 2015.
8. Cüceloğlu D. Keşke'siz bir yaşam için iletişim: iletişim donanımları: Remzi Kitabevi; 2004.
9. Bayhan P, Artan İ. Çocuk gelişimi ve eğitimi İstanbul: Morpa Kültür Yayınları; 2004.
10. Adler A. Çocuk Eğitimi. İstanbul: Cem Yayınevi; 2019.
11. Gander M, Gardiner H. Çocuk ve ergen gelişimi. 8. baskı ed. Ankara: İmge Kitabevi; 2015.
12. Epstein JL. School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools: Routledge; 2018.
13. Flouri E. Parental interest in children's education, children's self-esteem and locus of control, and later educational attainment: Twenty-six year follow-up of the 1970 British Birth Cohort. British journal of Educational psychology. 2006;76(1):41-55.
14. Bridge H. Increasing Parental Involvement in the Preschool Curriculum: What an action research case study revealed Accroître la Participation Parentale dans le Programme Préscolaire: Résultats d'une étude de cas d'une recherche-action

Aumentar la Participación de los Padres en el Plan de Estudios Preescolar: Lo que reveló un estudio de investigación de medidas. *International Journal of Early Years Education*. 2001;9(1):5-21.

15. Piaget J. Part I: Cognitive Development in Children--Piaget Development and Learning. *Journal of research in science teaching*. 1964;40.

16. Kelly JA. *Social-skills training*: Springer New York; 1982.

17. Morris AS, Silk JS, Steinberg L, Myers SS, Robinson LR. The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social development*. 2007;16(2):361-88.

18. Macklem GL. *Practitioner's guide to emotion regulation in school-aged children*: Springer Science & Business Media; 2007.

19. Türk Dil Kurumu Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Basımevi; 1998.

20. Information UNDoP, Division NM, Nations U. *Basic Facts about the United Nations*. 42 ed: United Nations Publications; 2017.

21. Nirun N. *Sistematik sosyoloji yönünden aile ve kültür*: Atatürk Kültür Merkezi; 1994.

22. Gladding S. *Family therapy: History, theory and practice*. Columbus. Pearson Education, Inc; 2002.

23. Corey G, Ergene T. *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuram ve uygulamaları*: Mentis yayıncılık; 2008.

24. Becerik Özdiker J. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocukların anneleri ile ilişkilerini algılamaları ile annenin çocuğunu kabullenme ve reddetme davranışlarına ait algılamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2002.

25. Kandır A, Alpan UY. Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 2008;14(14):33-8.

26. Ural O, Güven G, Azkeskin K, Sezer T, Yılmaz E, Akşin E, et al. Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin kabul red düzeyleri ile sosyal davranış denetimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2015.

27. Oktay A. *Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem*. 2 ed. İstanbul: Epsilon; 2000.

28. Korkut Ş. Lise öğrencilerinde çocukluk örselenme yaşantıları ve öfke ifade biçimleri ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. In press 2012.
29. Yavuzer H. Ana-baba ve çocuk. 29. baskı ed. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2019.
30. Sala Razi G, Kutlu Ö, Öz F. Ana-babalar (4-6 yaş grubu çocuğu olan) için hazırlanan ana-baba çocuk iletişimi eğitim programına dayalı ana-baba çocuk iletişimi bilgi testinin geliştirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi. 2007 01.08.2019:45-6.
31. Slavin Robert RE. Eğitim Psikolojisi. 10.baskı ed. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2013.
32. Unicef. Çocuk haklarına dair sözleşme:birinci kısım, madde 1-20 Türkiye: UNİCEF; [Available from: <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>].
33. Çağdaş A. Anne-baba-çocuk iletişimi. Ankara: Kök 2009.
34. Hortaçsu N. Çocuklukta ilişkiler ana baba, kardeş ve arkadaşlar. 1. baskı ed. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları; 2003.
35. Erikson H. İnsanın sekiz evresi. 2. baskı ed. Ankara: Okyanus Yayınları; 2014.
36. Akman Y, Erden M. Gelişim ve öğrenme-öğretme. 24. baskı ed. Ankara: Arkadaş Yayınevi; 2018.
37. Senemoğlu N. Gelişim ve öğrenme-öğretim, kuramdan uygulamaya. 23.baskı ed. Ankara: Nobel Yayıncılık; 2014.
38. Tam CL, Lee TH, Kumarasuriar V, Har WM. Parental authority, parent-child relationship and gender differences: A study of college students in the Malaysian context. Australian Journal of Basic and Applied Sciences. 2012;6(2):182-9.
39. Fivush R, Wang Q. Emotion talk in mother-child conversations of the shared past: The effects of culture, gender, and event valence. Journal of cognition and development. 2005;6(4):489-506.
40. Winnicott DW. Oyun ve gerçeklik. 4. baskı ed. İstanbul: Metis; 2017.
41. Yalçın H. Anne-çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2013;2013(28):179-94.

42. Kavlak O, Şirin A. Maternal bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 2009;6(1):188-202.
43. Bowlby J. Psychoanalysis as art and science. International Review of Psycho-Analysis. 1979;6:3-14.
44. Öngider N. Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki. Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatride Guncel Yaklasimler. 2013;5(4).
45. Bowlby J. By ethology out of psycho-analysis: an experiment in interbreeding. 1980.
46. Bowlby J. Attachment and loss: retrospect and prospect. American journal of Orthopsychiatry. 1982;52(4):664.
47. Soysal AŞ, Bodur Ş, İşeri E, Şenol S. Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. Klinik Psikiyatri. 2005;8(2):88-99.
48. Ainsworth MDS. Individual differences in strange-situational behaviour of one-year-olds. 1969.
49. Waters E, Cummings EM. A secure base from which to explore close relationships. Child development. 2000;71(1):164-72.
50. Berk LE. Bebekler ve çocuklar. Ankara: Nobel 2013.
51. Bretherton I. The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. Developmental psychology. 1992;28(5):759.
52. Kapıkıran NA, İvrendi AB, Adak A. Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2006;19(19):19-27.
53. Freud S. On the sexual theories of children 54 ed: White Press 2014.
54. Freud S, Freud EL. Letters of Sigmund Freud. New York: Courier Corporation; 1992.
55. Demircioğlu H. Sosyal duygusal gelişim. Metin N, editör. Doğum öncesinden ergenliğe çocuk gelişimi. Ankara: Pegem Akademi; 2016.
56. Freud A. Çocuklukta normallik ve patoloji. İstanbul: Metis Yayınları; 2003.
57. Holt RR. Freud reappraised: A fresh look at psychoanalytic theory: Guilford Press; 1989.
58. Erikson EH. Childhood and society: WW Norton & Company; 1993.

59. Erikson EH. Identity and the life cycle. New York: WW Norton & Company; 1959.
60. Yeşilyaprak B. Eğitim psikolojisi. Pegem Atıf İndeksi. 2018:001-434.
61. Aydın A, Yılmaz K, Altınkurt Y. Eğitim yönetiminde pozitif psikoloji. International Journal of Human Sciences. 2013;10(1):1470-90.
62. Özbay Y, Erkan S. Eğitim psikolojisi: Pegem Akademi; 2012.
63. Bacanlı H. Eğitim psikolojisi: Pegem Akademi; 2011.
64. Küçükkaragöz H. Bilişsel gelişim ve dil gelişimi. Pegem Atıf İndeksi. 2017:83-122.
65. Ginsburg HP, Oppen S. Piaget's theory of intellectual development: Prentice-Hall, Inc; 1988.
66. Gerow S. Çocuklarda ve ergenlerde duygusal düzenleme. 10 ed. Ankara: Nobel Yayıncılık; 2014.
67. Lazarus RS. Stress and emotion: A new synthesis: Springer Publishing Company; 2006.
68. Joormann J, Gotlib IH. Emotion regulation in depression: Relation to cognitive inhibition. Cognition and Emotion. 2010;24(2):281-98.
69. Bandura A, Walters RH. Social learning theory: Prentice-hall Englewood Cliffs, NJ; 1977.
70. Bandura A. Human agency in social cognitive theory. American psychologist. 1989;44(9):1175.
71. Vygotsky LS. Düşünce ve dil. 1 ed. İstanbul: Roza Yayınevi; 2018.
72. Rohner RP. Glossary of significant concepts in parental acceptance-rejection theory (PARTheory). Retrieved May. 2005;20:2005.
73. Rohner RP, Pettengill SM. Perceived parental acceptance-rejection and parental control among Korean adolescents. Child development. 1985:524-8.
74. Rohner RP. The parental" acceptance-rejection syndrome": universal correlates of perceived rejection. American psychologist. 2004;59(8):830.
75. Rohner RP, Britner PA. Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. Cross-Cultural Research. 2002;36(1):16-47.

76. Nock SL. The divorce of marriage and parenthood. *Journal of Family Therapy*. 2000;22(3):245-63.
77. Kanlıklıçer P. Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okulöncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı: Yüksek Lisans Tezi. İstanbul; 2005.
78. Slade A, Belsky J, Aber JL, Phelps JL. Mothers' representations of their relationships with their toddlers: Links to adult attachment and observed mothering. *Developmental psychology*. 1999;35(3):611.
79. Sucuoğlu H, Özkal N, Demirtaş VY, Güzeller CO. Çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeğinin geliştirme çalışması. 2015.
80. Anderson KJ, Minke KM. Parent involvement in education: Toward an understanding of parents' decision making. *The Journal of Educational Research*. 2007;100(5):311-23.
81. Demircioğlu H. Eğitimin psikolojik temelleri. Şahin M, Aytaç T, editor. Eğitim bilimine giriş Pegem Akademi; 2019.
82. Epstein JL. School and family connections: Theory, research, and implications for integrating sociologies of education and family. *Marriage & Family Review*. 1990;15(1-2):99-126.
83. Ahmed S. Collective feelings: Or, the impressions left by others. *Theory, culture & society*. 2004;21(2):25-42.
84. Gross JJ. Antecedent-and response-focused emotion regulation: divergent consequences for experience, expression, and physiology. *Journal of personality and social psychology*. 1998;74(1):224.
85. Ekman P. Basic emotions. *Handbook of cognition and emotion*. 1999;98(45-60):16.
86. Gross JJ. Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*. 2002;39(3):281-91.
87. Thompson RA, Meyer S. Socialization of emotion and emotion regulation in the family. 2014.
88. Thompson RA, Calkins SD. The double-edged sword: Emotional regulation for children at risk. *Development and Psychopathology*. 1996;8(1):163-82.

89. Cole PM, Martin SE, Dennis TA. Emotion regulation as a scientific construct: Methodological challenges and directions for child development research. *Child development*. 2004;75(2):317-33.
90. Durbin CE, Shafir DM. Emotion regulation and risk for depression. 2008.
91. Gilliom M, Shaw DS, Beck JE, Schonberg MA, Lukon JL. Anger regulation in disadvantaged preschool boys: Strategies, antecedents, and the development of self-control. *Developmental psychology*. 2002;38(2):222.
92. Badenoch B. *The brain-savvy therapist's workbook: A companion to being a brain-wise therapist*: WW Norton & Co; 2011.
93. Thompson RA, Goodman M. Development of emotion regulation. *Emotion regulation and psychopathology: A transdiagnostic approach to etiology and treatment*. 2010:38-58.
94. Saarni C. An observational study of children's attempts to monitor their expressive behavior. *Child development*. 1984:1504-13.
95. Gross JJ, John OP. Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of personality and social psychology*. 2003;85(2):348.
96. Calkins SD. Origins and outcomes of individual differences in emotion regulation. *Monographs of the society for research in child development*. 1994:53-72.
97. Selçioğlu Demirsöz E. Yaratıcı dramanın öğretmen adaylarının demokratik tutumları, bilişüstü farkındalıkları ve duygusal zekâ yeterliliklerine etkisi: DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2010.
98. Erikson EH. *Identity and the life cycle*: WW Norton & Company; 1994.
99. Thompson RA. *Socioemotional development*: U of Nebraska Press; 1990.
100. Calkins SD, Hill A. Caregiver influences on emerging emotion regulation. *Handbook of emotion regulation*. 2007;229248.
101. Santrock JW. *Child development*: McGraw-Hill; 2001.
102. Gross JJ, Levenson RW. Emotional suppression: physiology, self-report, and expressive behavior. *Journal of personality and social psychology*. 1993;64(6):970.
103. Kopp CB. Regulation of distress and negative emotions: A developmental view. *Developmental psychology*. 1989;25(3):343.

104. Eisenberg N, Cumberland A, Spinrad TL. Parental socialization of emotion. *Psychological inquiry*. 1998;9(4):241-73.
105. Demirkapı EŞ. Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi: Adnan Menderes Üniversitesi; 2014.
106. Bredekamp S. Effective practices in early childhood education: Building a foundation: Pearson Upper Saddle River, NJ; 2014.
107. Colman RA, Hardy SA, Albert M, Raffaelli M, Crockett L. Early predictors of self-regulation in middle childhood. *Infant and Child Development*. 2006;15(4):421-37.
108. Waters SF, Virmani EA, Thompson RA, Meyer S, Raikes HA, Jochem R. Emotion regulation and attachment: Unpacking two constructs and their association. *Journal of psychopathology and behavioral assessment*. 2010;32(1):37-47.
109. Campos JJ, Barrett KC, Lamb ME, Goldsmith HH, Stenberg C. Socioemotional development. *Handbook of child psychology*. 1983;2:783-915.
110. Labouvie-Vief G. Dynamic integration: Affect, cognition, and the self in adulthood. *Current directions in psychological science*. 2003;12(6):201-6.
111. Field T. The effects of mother's physical and emotional unavailability on emotion regulation. *Monographs of the society for research in child development*. 1994:208-27.
112. Collins NL, Read SJ. Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of personality and social psychology*. 1990;58(4):644.
113. Silk JS, Steinberg L, Morris AS. Adolescents' emotion regulation in daily life: Links to depressive symptoms and problem behavior. *Child development*. 2003;74(6):1869-80.
114. Larsen JK, Vermulst AA, Geenen R, Van Middendorp H, English T, Gross JJ, et al. Emotion regulation in adolescence: A prospective study of expressive suppression and depressive symptoms. *The Journal of Early Adolescence*. 2013;33(2):184-200.
115. Huberty TJ. Anxiety and depression in children and adolescents: Assessment, intervention, and prevention: Springer Science & Business Media; 2012.

116. Shields A, Cicchetti D. Emotion regulation among school-age children: The development and validation of a new criterion Q-sort scale. *Developmental psychology*. 1997;33(6):906.
117. Altan Ö. The effects of maternal socialization and temperament on children's emotion regulation. Unpublished master thesis, Koç University, Social Sciences Institute, İstanbul: Turkey. 2006.
118. Yagmurlu B, Altan O. Maternal socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in Turkish preschoolers. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*. 2010;19(3):275-96.
119. Pianta RC. Child-parent relationship scale. Unpublished measure, University of Virginia. 1992;427.
120. Akgün E, Yeşilyaprak B. Çocuk anababa ilişki ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Balikesir University Journal of Social Sciences Institute*. 2010;13(24).
121. Georgiou SN. Parental attributions as predictors of involvement and influences on child achievement. *British Journal of Educational Psychology*. 1999;69(3):409-29.
122. Tabachnick BG, Fidell LS. Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı: Nobel; 2015.
123. Kurbet H. Anaokuluna devam eden çocukların duygusal düzenleme becerileri ile annelerinin empatik eğilim ve tutumlarının incelenmesi Ankara2010 [
124. Goleman D. Emotional intelligence. Why it can matter more than IQ. *Learning*. 1996;24(6):49-50.
125. Şahin K. Okul öncesi dönem çocukların duygu düzenleme becerileri ile davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2019.
126. Yükçü ŞB, Demircioğlu H. Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal problem çözme becerisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*. 2017;1(2):216-38.
127. İlgar L, Akbaba G. Beş ve Altı Yaş Çocuklarının Duygu Düzenlemelerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. 2017.

128. Ersay E. Parental Socialization of Emotion: How Mothers Respond to Their Children's Emotions in Turkey. *International Journal of Emotional Education*. 2014;6(1):33-46.
129. Ramazan A, Seçer ZŞ. Okulöncesi dönemdeki çocukların duygusal yüz ifadelerini tanıma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2004(11):67-84.
130. Seçer Z, Karabulut N. Anne-babaların duygusal sosyalleştirme davranışları ile okul öncesi çocukların sosyal becerilerinin analizi. *Eğitim ve Bilim*. 2016;41(185).
131. Şen B, Özbey Ş. Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekâ düzeyleri ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Education Sciences*. 2017;12(1):40-57.
132. Kurt FK. Anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların duygusal beceri düzeylerinin ve problem davranışlarının incelenmesi. 2015.
133. Kale Ü, Çağdaş A, Tepeli K. Anne-Baba Eğitim Düzeyinin İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin Duyguları İfade Etme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2013;2(2):254-62.
134. Sille A. Annenin duygusal sosyalizasyonu ile 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişki: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2016.
135. Gelgör FZ. Anne, baba ve çocuk tarafından algılanan ebeveyn kabul-red ve kontrolünün çocuğun duygu düzenleme becerisi ile ilişkisi: Hasan Kalyoncu Üniversitesi; 2016.
136. Kılıç M. Televizyon izleme süresinin okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal becerileri ve antisosyal davranışları üzerindeki etkisinin incelenmesi:(Samsun ili örneği). 2012.
137. Şentürk S. 5-6 yaş çocukların çalışan ve çalışmayan annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile bu çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin karşılaştırılması. 2007.
138. Ertürk HG. Öğretmen çocuk etkileşiminin niteliği ile çocukların öz düzenleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2013.

139. Özkan S. Okul öncesi dönemdeki çocukların duygu düzenleme becerileri ile ebeveynlerin sosyal sorun çözme ve çocukların olumsuz duygularıyla başetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Gazi Üniversitesi; 2019.
140. Mansfield AK, Dealy JA, Keitner GI. Family functioning and income: Does low-income status impact family functioning? *The Family Journal*. 2013;21(3):297-305.
141. Garner PW, Spears FM. Emotion regulation in low-income preschoolers. *Social Development*. 2000;9(2):246-64.
142. Kağıtçıbaşı Ç. Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji: Koç Üniversitesi; 2010.
143. Topaloğlu ZÇ. 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2013.
144. Saygı D. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve anne-çocuk ilişkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. 2011.
145. Kartal B. Okul öncesi dönemi çocuklarında görülen davranış problemleri ile anne-çocuk arasındaki ilişkinin incelenmesi. Kütahya: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi; 2019.
146. Çakıcı S. Alt ve Üst sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 2006.
147. Ötgür H. Annelerin çocuklarıyla olan ilişkilerinin çocuklarının değer kazanımına etkisinin incelenmesi: Gazi Üniversitesi; 2019.
148. Alpgan Ö. Gelişimsel yetersizliği olan çocukların ebeveynlerinin aile yaşam kalitesi düzeyinin çocuk anne-baba ilişkisi üzerine etkisinin incelenmesi 2018.
149. Kök E. Anaokuluna devam eden çocukların ebeveynleri ile ilişkilerinin çocukların oyun davranışlarına yansımalarının incelenmesi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi. 2017.
150. Selimoğlu H. 60-72 aylık çocukların işitsel muhakeme ve işlem becerilerinin ebeveynlerine ait değişkenler açısından incelenmesi: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2014.

151. Topçu Bilir Z, Sop A. Okul öncesi dönemindeki çocukların aile ilişkileri ve çocuklarda görülen davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2016.
152. Kaya A. İlköğretim öğrencilerinin anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2010.
153. Yüksek Usta S. Okul öncesi dönem çocuklarda davranış problemlerinin anne-çocuk ve öğretmen çocuk ilişkileri açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe üniversitesi, Ankara. 2014.
154. Aydın C, Tuncer O. Annenin Ev Dışında Çalışmasının Çocuk Gelişimi ve Davranışına Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları XII Ankara. 1978.
155. Terzi EE. Anasınıfına devam eden çocuklarda görülen davranış sorunlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 2009.
156. Demiriz S, Öğretir AD. Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. Kastamonu eğitim dergisi. 2007;15(1):105-22.
157. Solak Arabacı M. 5-6 Yaş Grubu Çocukların Ebeveynleri ve Akranlarıyla İlişkileri ile Ebeveynlerinin Evlilik Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. 2018.
158. Arabacı N, Ömeroğlu E. Anne-baba-çocuk iletişimi değerlendirme aracının (ABÇİDA) geliştirilmesi: Geçerlik güvenirlik çalışması. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 2016;2016(7):1-21.
159. Tatlı S, Selimoğlu H, Bademci D. Çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2012;2(3):101-14.
160. Özdemir AD. Bazı değişkenler açısından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2012.
161. Seçer Z, Çeliköz N, Songül Y. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumlarının incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2008(19):413-28.

162. Ersoy Ö, Bayraktar V. Annelerin öğrenim durumlarına göre çocuklarını kitapla buluşturma konusundaki durumlarının incelenmesi (Çalışma Kapsamı: 57 İl). Elementary Education Online. 2015;14(4).
163. Koç Ö, Özkan H, Bekmezci H. Annelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. 2016.
164. Güneş DK, Gökler R. Türkiye'de suça sürüklenen çocukların aile özellikleri. Journal of Human Sciences. 2017;14(4):3742-55.
165. Wang H, Amato PR. Predictors of divorce adjustment: Stressors, resources, and definitions. Journal of Marriage and Family. 2000;62(3):655-68.
166. Öngider N. Evli ve boşanmış ailelerde algılanan ebeveyn kabul veya reddinin çocuğun psikolojik uyumu üzerindeki etkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi Ege Üniversitesi. 2006.
167. Karrass J, VanDeventer MC, Braungart-Rieker JM. Predicting shared parent-child book reading in infancy. Journal of Family Psychology. 2003;17(1):134.
168. Orman M. Velilerin sosyo ekonomik durumu, sınıf veli toplantılarına katılımı ve öğrencilerin başarıları: Tahir Merzeci İlköğretim Okulu örneği: DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2012.
169. Gross JJ. Emotion regulation: Past, present, future. Cognition & emotion. 1999;13(5):551-73.
170. Rothbart MK, Posner MI, Kieras J. Temperament, attention, and the development of self-regulation. 2006.
171. Tulpar L. 4-6 yaş aralığındaki çocukların bağlanma stillerinin ve duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul. 2019.
172. Atay Z. The relationship between maternal emotional awareness and emotion socialization practices. Unpublished Master Thesis, Bogazici University Institute of Social Sciences, Istanbul. 2009.

8.EKLER

EK- 1 Etik Kurul İzni

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 24.01.2019 18:18
Sayı: 35853172-755.02.06-
E.00000429964

Sayı : 35853172-755.02.06
Konu : Sevgi ARSLAN (Etik Komisyon İzni)

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Fakülteniz Çocuk Gelişimi Bölümü yüksek lisans programı öğrencilerinden Sevgi ARSLAN'ın Prof. Dr. İsmihan Zeliha ARTAN danışmanlığında yürüttüğü "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Anneleriyle Olan İlişkileri ve Annelerin Çocuğa Yönelik İlgisi ile Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 22 Ocak 2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden 47f53d81-5ee0-40ec-98c0-4ae43d9fd8 kodu ile erişebilirsiniz. Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Sevda TOPAÇ

EK- 2 İl Sağlık Müdürlüğü İzni

VAN İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ - VAN KAMU
HASTANELERİ HİZMETLERİ ÖZELLİKLE SAĞLIK
HİZMETLERİ BİRİMİ
18/02/2019 17:52 - 18670582 - 020 - E.29

00087620440

T.C.
VAN VALİLİĞİ
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 18670582-020
Konu : Sevgi ARSLAN ÖZKILIÇ

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : Sevgi ARSLAN ÖZKILIÇ 'ın 06/02/2019 tarihli dilekçesi

Müdürlüğümüze bağlı S.B.Ü Van Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Çocuk Gelişimcisi olarak görev yapan Sevgi ARSLAN ÖZKILIÇ 'ın ilgi tarih sayılı dilekçesinde; Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitiminde tezli yüksek lisans yaptığını ve "Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişki" isimli araştırmayı yürütmekte olduğunu belirtmiştir. Söz konusu araştırmanın Şubat 2019 – Mayıs 2019 tarihleri arasında Müdürlüğümüze bağlı S.B.Ü Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Gelişimi Birimi 'ne başvuran 4-6 yaşları arasında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan gönüllü annelerle gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Adı geçen hastanemizin konuya ilişkin uygunluk yazıları ve Hacettepe Üniversitesi etik kurul kararı yazımız ekinde sunulmuş olup, bahse konu araştırmayla ilgili gerekli iznin verilmesi hususunu;

Tensiplerinize arz ederim.

e-imzalıdır.
Op.Dr.Bahadır ÖNDEŞ
Kamu Hastaneleri Hizmetleri
Başkanı

O L U R
.../.../2019
e-imzalıdır.
Doç.Dr. Mahmut SÜNNETÇİOĞLU
Vali a.
İl Sağlık Müdürü

Van İl Sağlık Müdürlüğü
Telefon: Faks No: 2177463
e-Posta: hanife.gezer@saglik.gov.tr İnternet Adresi: hanife_gzr@hotmail.com

Bilgi için: Hanife GEZER
TIBBİ SEKRETER
Telefon No: 0432 210 2116 - 1010

Evrakın elektronik imzalı suretine <http://e-belge.saglik.gov.tr> adresinden 49d1e0bf-b1b9-4f6c-ae12-9c07cab26967 kodu ile erişebilirsiniz.

Bu belge elektronik imza ile onaylanmıştır. Elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-3 Aydınlatılmış Onam Formu

Sevgili anneler,

“Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Anneleriyle Olan İlişkileri ve Annelerin Çocuğa Yönelik İlgisi İle Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli araştırmayı yapmaktayız. Bu çalışma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon izni alınmıştır.

Bu araştırmayı yapmak istememizin nedeni okul öncesi dönem çocuklarının anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgisi ile çocuklarının duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkisini tespit etmektir.

Çalışmaya alınacak bireylere demografik bilgilerini elde etmek için "Genel Bilgi Formu", anne çocuk ilişkisini belirlemek için “Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-Anne Formu”, annenin çocuğa yönelik ilgisini belirlemek amacıyla “Anne Baba İlgi Ölçeği-Anne Formu”, çocukların duygu düzenleme becerilerini belirlemek için “Okul Öncesi Dönem Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği-Anne Formu” uygulanacaktır. Ölçekler yaklaşık 20-25 dakika sürecektir.

Sizinle ilgili tıbbi, sosyodemografik bilgiler gizli tutulacak, ancak çalışmanın kalitesini denetleyen görevliler, etik kurullar ya da resmi makamlarca gereği halinde incelenebilecektir. Sizin de bu araştırmaya katılmanızı öneriyoruz. Ancak araştırmaya katılıp katılmamakta tamamen serbestsiniz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır.

Araştırmaya katılmak zorunda olmadığınız gibi araştırmaya katılmayı kabul ettiğinizde, istediğiniz anda çalışmadan ayrılma hakkına da sahipsiniz. Ancak bu kararınızı bize önceden bildirirseniz araştırmanın bozulmasına meydan vermemiş olursunuz.

Gönüllü katılımcının

Adı soyadı:

Adresi:

İmza:

Gönüllü ile görüşen çocuk gelişimci:

Adı soyadı:

Adresi :

Telefon:

İmza:

EK- 4 Genel Bilgi Formu

Görüşmeyi Yapan Çocuk Gelişimci:	
Görüşme Tarihi:	
Görüşme Sayısı:	
GENEL BİLGİ FORMU	
ÇOCUĞA AİT BİLGİLER	
Adı Soyadı/Rumuz	
Doğum Tarihi	
Yaşı	
Cinsiyeti	
ANNEYE AİT BİLGİLER	
Yaşı	20 ve altı () 21 - 25 yaş arası () 26 - 30 yaş arası () 31 - 35 yaş arası () 36 - 40 yaş arası () 41 ve üstü
Eğitim Seviyesi	1.Okuryazar Değil () 4.Ortaokul () 2. Okuryazar () 5. Lise () 3. İlkokul () 6. Yüksek Öğrenim ()
Çalışma Durumu	Çalışmıyor () Kamu görevlisi () İşçi () Özel Sektör () Diğer
Çocuk Sayısı	1 () 2() 3() 4() 5 ve üstü()
AİLEYE AİT BİLGİLER	
Aile Tipi	Geniş aile / Çekirdek aile/ Boşanmış aile
Ailenin Gelir Düzeyi	
900-1500 () 1501-3000 () 3001-4500 () 4501-6000 () 6001 ve üstü ()	

EK- 5 Çocuğa Yönelik Anne- Baba İlgisi Ölçeği-Anne Formu

ANNELER İÇİN,

Aşağıda verilenlerden lütfen yapmayı düşündüklerinizi değil gerçekten yaptıklarınızı işaretleyiniz. Yanıtlarınızı Çok Sık, Sık, Bazen, Az, Hiç seçeneklerinden birini işaretleyerek, belirtiniz.

		Çok Sık	Sık	Bazen	Az	Hiç
1.	Çocuğuma evde yapması için gönderilen etkinliklerde-kitaplarda yardım ederim.					
2.	Çocuğumun okulda hangi kavramları-konuları-projeleri yaptıklarını bilirim.					
3.	Çocuğuma her gün düzenli bir şekilde kitap okurum.					
4.	Okuduğum kitap hakkında çocuğuma sorular sorarım.					
5.	Çocuğumun o gün okulda yaşadıklarını bilmek isterim.					
6.	Okulda güzel etkinlikler ortaya çıkardığında memnuniyetimi gösteririm.					
7.	Çocuğumu tüm gelişim alanlarında (dil, sosyal-duygusal, zihinsel, bedensel) daha iyi olması için desteklerim.					
8.	Her sabah okula götürecekteğinde eksiği var mı diye kontrol ederim.					
9.	Okulun düzenlediği etkinliklere-toplantılara (kahvaltı, gezi, konferans vb.) katılırım.					
10.	Çocuğum ile okul hakkında konuşurum.					
11.	Doğum günü gibi özel günlerde ona eğitici hediyeler almaya özen gösteririm.					

12.	Çocuğumun seyrettiği programları kontrol ederim.					
13.	Çocuğumun dış görünüşüne özen gösteririm.					
14.	Okulda çocuğumun yemeklerini yiyip yemediğini öğretmenine sorarım.					
15.	Okulda yediği yemeklerin sağlıklı olup olmadığını kontrol ederim.					
16.	Öğretmeni ile konuşmak için okuluna giderim.					
17.	Hafta sonlarını, tatilleri ve bayramları ailece birlikte geçiririz.					
18.	Çocuğumun bir sorunu olduğunda onu dinleyip anlamaya çalışırım.					
19.	Çocuğumun okulundaki çalışmalara gönüllü katılırım.					
20.	Çocuğuma eğitici değeri olan kitapları okumaya özen gösteririm.					
21.	Okulla ilgili alınabilecek kararları birlikte alırız (örn; oyuncak, kitap, kıyafet, arkadaşına hediye vb. seçimi)					
22.	Zorlandığını hissettiğim yerlerde onu cesaretlendiririm.					
23.	Çocuğuma “Bugün okul nasıldı?” diye sorarım.					
24.	Çocuğumla birlikte eğlenceli zaman geçirmek için fırsatlar yaratırım.					
25.	Çocuğumun öğrendiği şarkı ve oyunları öğrenmek isterim.					
26.	Gerektiğinde okul aile birliğinde çalışırım.					
27.	Gerektiğinde sınıf annesi olurum.					

28.	Çocuğumun her gün okula düzenli olarak gitmesine özen gösteririm.					
29.	Öğretmeni hakkında neler hissettiğini sorarım.					
30.	Çocuğumun yapamayacağını düşündüğü konularda onu cesaretlendirerek desteklerim.					
31.	Evde çocuğum kendi oluşturduğu bir etkinlik yapmak istediğinde ona zaman ayırırım.					
32.	Çocuğumun arkadaşları ile ilgili yaşadığı sorunları konuşurum.					
33.	Çocuğumun evde kazandığı olumlu davranışların dışarıda da sürüp sürmediğini takip ederim.					
34.	Çocuğumun okulda kazandığı olumlu davranışları fark eder, onu takdir ederim.					

EK-6 Çocuk Ana-Baba İlişkisi Ölçeği-Anne Formu

Adı Soyadı:

ÇOCUK-ANABABA İLİŞKİ ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki her bir ifadenin çocuğunuz ile ilişkinizi hangi derecede yansıttığını değerlendiriniz. Aşağıdaki dereceleri düşünerek, her bir ifade için uygun rakamı yuvarlak içine alınız.

(1) Kesinlikle uygun değil (2) Pek uygun değil (3) Kararsızım (4) Oldukça uygun

		Kesinlikle Değil	Pek Uygun Değil	Kararsızım	Oldukça Uygun	Kesinlikle Uygun
1*	Çocuğumla sıcak ve şefkatli bir ilişki paylaşıyorum	1	2	3	4	5
2	Çocuğumla ben sürekli olarak birbirimizle çatışma halinde gibiyiz	1	2	3	4	5
3*	Çocuğum iyi hissetmediğinde benim kendisini rahatlatmamı bekler	1	2	3	4	5
5*	Çocuğum benimle olan ilişkisine değer verir	1	2	3	4	5
7	Çocuğum ihtiyaç duyduğunda yardım kabul etmek istemez	1	2	3	4	5
8*	Çocuğumu övdüğümde, gururla gözlerinin içi güler	1	2	3	4	5
10*	Çocuğum kendisi hakkındaki bilgileri içinden geldiği gibi paylaşır	1	2	3	4	5
12	Çocuğum bana kolaylıkla öfkelenebilir	1	2	3	4	5
13	Çocuğum beni memnun etmeye çalışır	1	2	3	4	5
14	Çocuğum kendisine adaletsizce davranıyorum gibi hisseder	1	2	3	4	5
15	Çocuğum gerçekten ihtiyaç duymadığı zamanlarda bile benim yardımımı ister	1	2	3	4	5

16 *	Çocuğumun ne hissettiğini anlamak benim için kolaydır	1	2	3	4	5
17	Çocuğum beni bir ceza ve eleştiri kaynağı olarak görür	1	2	3	4	5
18	Ben başka çocuklarla zaman geçirdiğimde çocuğum incinir ya da kıskançlık gösterir	1	2	3	4	5
19	Çocuğum cezalandırıldıktan sonra bile kızgınlığını veya karşı koymasını sürdürür	1	2	3	4	5
20	Çocuğum yanlış bir davranışta bulunduğunda, bakışımından ya da ses tonumdan benim tepkimi anlamaya çalışır	1	2	3	4	5
21	Çocuğumla ilgilenmek enerjimi tüketiyor	1	2	3	4	5
23	Çocuğum kötü bir ruh hali içinde olduğunda, bizi uzun ve zor bir günün beklediğini biliyorum	1	2	3	4	5
24	Çocuğumun bana karşı duygularının ne olacağı önceden kestirilemez ya da her an değişebilir	1	2	3	4	5
25	Tüm çabalarıma rağmen çocuğum ile anlaşma biçimimizden hiç memnun değilim	1	2	3	4	5
27	Çocuğum benden bir şey istediğinde sızlanır ya da ağlar	1	2	3	4	5
28	Çocuğum bana karşı sinsice davranır ya da beni kullanır	1	2	3	4	5
29 *	Çocuğum duygularını ve yaşantılarını benimle açıkça paylaşır	1	2	3	4	5
30 *	Çocuğumla etkileşimim, benim bir ebeveyn olarak kendimi etkili ve özgüvenli hissetmemi sağlar	1	2	3	4	5

*İşaretli maddeler ters kodlanmaktadır.

EK-7 Duygu Düzenleme  l eği

DUYGU DÜZENLEME ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki listede bir çocuğun duygusal durumu ile ilgili çeşitli ifadeler yer almaktadır.

Verilen numaralandırma sistemini kullanarak, aşağıdaki davranışları  ğrencinizde ne sıklıkla g zlemlediğinizi lütfen işaretleyiniz:

Bu davranışı:

(1) HİÇBİR ZAMAN / NADİREN

(2) BAZEN

(3) SIK SIK

(4) NERDEYSE HER ZAMAN

	HİÇBİR ZAMAN/ NADİREN	BAZEN	SIK SIK	NEREDEYS E HER ZAMAN
1. Neşeli bir çocuktur.	1	2	3	4
2. Duygu hali çok değişkendir (�ocuğun duygu durumunu tahmin etmek zordur ����� neşeli ve mutluyken kolayca �zg�nleşebilir).	1	2	3	4
3. Yetişkinlerin arkadaşça ya da sıradan (nötr) yaklaşımlarına olumlu karşılık verir.	1	2	3	4
4. Bir faaliyetten diğerine kolayca geçer; kızıp sinirlenmez, endişelenmez (kaygılanmaz), sıkıntı duymaz veya aşırı derecede heyecanlanmaz.	1	2	3	4
5. �z�nt�s�n� veya sıkıntısını kolayca atlatabilir (�rneğin, canını sıkan bir olay sonrasında uzun süre surat asmaz, endişeli veya �zg�n durmaz).	1	2	3	4
6. Kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayıp sinirlenir (huysuzlaşır, öfkelenir).	1	2	3	4
7. Yaşıtlarının arkadaşça ya da sıradan (nötr) yaklaşımlarına olumlu karşılık verir.	1	2	3	4
8. Öfke patlamalarına, huysuzluk nöbetlerine eğilimlidir.	1	2	3	4
9. Hoşuna giden bir şeye ulaşmak için bekleyebilir. (�rneğin, şeker almak için sırasını beklemesi gerektiğinde keyfi kaçmaz veya heyecanını kontrol edebilir).	1	2	3	4

	HiÇBİR ZAMAN/ NADİREN	BAZEN	SIK SIK	NEREDEYS E HER ZAMAN
10. Başkalarının sıkıntı hissetmesinden keyif duyar (örneğin, biri incindiğinde veya ceza aldığında güler; başkalarıyla alay etmekten zevk alır).	1	2	3	4
11. Heyecanını kontrol edebilir (örneğin, çok hareketli oyunlarda kontrolünü kaybetmez veya uygun olmayan ortamlarda aşırı derecede heyecanlanmaz).	1	2	3	4
12. Mızdır ve yetişkinlerin eteğinin dibinden ayrılmaz.	1	2	3	4
13. Ortallığı karıştırarak çevresine zarar verebilecek enerji patlamaları ve taşkınlıklara eğilimlidir.	1	2	3	4
14. Yetişkinlerin sınır koymalarına sinirlenir.	1	2	3	4
15. Üzüldüğünü, kızıp öfkeli olduğunu, veya korktuğunu söyleyebilir.	1	2	3	4
16. Üzgün veya halsiz görünür.	1	2	3	4
17. Oyuna başkalarını katmaya çalışırken aşırı enerjik ve hareketlidir.	1	2	3	4
18. Yüzü ifadesizdir; yüz ifadesinden duyguları anlaşılır.	1	2	3	4
19. Yaşlılarının arkadaşça ya da sıradan (nötr) yaklaşımlarına olumsuz karşılık verir. (Örneğin, kızgın bir ses tonuyla konuşabilir ya da ürkek davranabilir).	1	2	3	4
20. Düşünmeden, ani tepkiler verir.	1	2	3	4
21. Kendini başkalarının yerine koyarak onların duygularını onlar; başkaları üzgün ya da sıkıntılı olduğunda onlara ilgi gösterir.	1	2	3	4
22. Başkalarını rahatsız edecek veya etrafa zarar verebilecek kadar aşırı enerjik, hareketli davranır.	1	2	3	4
23. Yaşlıları ona saldırgan davranır ya da zorla işine karışırsa, bu durumlarda hissedebileceği olumsuz duygularını (kızgınlık, korku, öfke, sıkıntı) uygun bir şekilde gösterir.	1	2	3	4
24. Oyuna başkalarını katmaya çalışırken olumsuz duygular gösterir (örneğin, aşırı heyecan, kızgınlık, üzüntü).	1	2	3	4